

14 januari 2026 (update)

Oorspronkelijke taal: Nederlands

COI FOCUS

RUSSISCHE FEDERATIE

Legerdienst, contractsoldaten en mobilisatie

Disclaimer:

Dit COI-product is, overeenkomstig de [richtlijnen van de Europese Unie](#) voor de behandeling van informatie over herkomstlanden van april 2008 en de van kracht zijnde wettelijke bepalingen, opgesteld door Cedoca, de dienst die binnen het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) verantwoordelijk is voor onderzoek naar informatie over herkomstlanden. Het document levert informatie voor de behandeling van individuele verzoeken om internationale bescherming. Het bevat geen beleidsrichtlijnen of opinies en velt geen oordeel over de grond van het verzoek om internationale bescherming.

Dit document, opgesteld binnen een afgesproken tijdbestek, steunt op een zo ruim mogelijke waaier aan zorgvuldig geselecteerde publieke informatie met bijzondere aandacht voor de toetsing en kruiscontrole van de bronnen. Cedoca probeert alle relevante aspecten van het onderwerp van dit COI-product te behandelen, maar de informatie in dit document is niet noodzakelijk exhaustief. Als dit document bepaalde gebeurtenissen, personen of organisaties niet vernoemt, betekent dit niet dat ze niet hebben plaatsgevonden of niet bestaan. Alle gebruikte bronnen krijgen een gedetailleerde bronvermelding.

This COI product was produced by Cedoca, the country of origin information research unit of the Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons (CGRS). It follows the [Common EU Guidelines](#) for processing country of origin information (April 2008) and was drafted in accordance with applicable legal provisions. It aims to provide information for the processing of individual applications for international protection. It does not contain policy guidelines or opinions and does not pass judgment on the merits of applications for international protection.

This report was prepared within an allotted timeframe, using a wide range of carefully selected public information with a constant attention to crosschecking sources. While Cedoca has endeavoured to cover all aspects relevant to the subject of this COI report, the information provided is not necessarily exhaustive. The absence of a specific event, person or organisation from this report should not be taken to imply that the event did not take place or that the person or organisation does not exist. All sources are referenced.

Samenvatting

Alle mannelijke staatsburgers tussen 18 en 30 jaar zijn onderhevig aan de militaire dienstplicht. Vanaf hun 18 jaar kunnen ze opgeroepen worden door de militaire commissariaten waar ze een medische en psychologische keuring ondergaan waarna een oproepingscommissie beslist over hun geschiktheid voor de militaire dienst en eventuele effectieve oproeping. Tot eind 2025 zijn de militaire commissariaten enkel tijdens oproepingsperiodes in de lente en herfst actief, vanaf 2026 zijn ze dat het hele jaar door.

Een minderheid van de oproepbare mannen dient ook effectief zijn dienstplicht te vervullen. Dienstplichtigen kunnen in beroep gaan tegen een beslissing van de oproepingscommissie. Dit beroep is niet steeds opschortend.

Men kan uitstel of een vrijstelling krijgen van de militaire dienst. Uitstel is tijdelijk en kan onder meer op basis van medische aandoeningen, hogere studies en de gezinssituatie. Een vrijstelling kan op basis van medische redenen, alternatieve dienst of een opleiding. In 2025 zijn de medische criteria op grond waarvan men uitstel of vrijstelling kan krijgen verstrengd.

Voor het ontduiken van de legerdienst worden in de eerste plaats administratieve boetes opgelegd. Deze zijn de voorbije jaren verhoogd. Bijkomend kunnen ook een aantal beperkende maatregelen opgelegd worden wanneer men zich 20 dagen na de oproepingsdatum nog niet aanbiedt. Deze maatregelen worden nog maar beperkt opgelegd. Pas na herhaaldelijke ontduikingen en in geval van een duidelijke intentie tot ontduiking kunnen er ook strafrechtelijke aanklachten bij komen. Het aantal dienstontduikers is sinds de invasie in Oekraïne niet sterk toegenomen. Er doet zich corruptie voor bij de dienstontwijking. Eenmaal een dienstplichtige zijn legerdienst vervult, kan hij strafrechtelijk aangeklaagd worden voor het ongeoorloofd verlaten van de dienst of voor desertie.

Er zijn meldingen van raids en hardhandige praktijken bij het oproepen van dienstplichtigen. De Russische autoriteiten voeren actieve maatregelen uit om personen die het Russische staatsburgerschap verwierven ook hun verplichte legerdienst te laten doen.

Er bestaat een wettelijke mogelijkheid tot alternatieve dienstplicht en die kan in de praktijk verkregen worden. Het is onduidelijk hoeveel van de aanvragen aanvaard worden.

Russische staatsburgers kunnen via contractdienst toetreden tot het Russische leger. In principe tekent men een contract voor een bepaalde termijn en kan men het opzeggen. Sinds de mobilisatie van 2022 zijn alle contracten echter van onbepaalde duur en kan men geen ontslag meer nemen tot de mobilisatie opgeheven wordt, wat tot heden niet het geval is. Verschillende bronnen schrijven dat de Russische autoriteiten het ronselen van contractsoldaten gebruiken om manschappen aan te trekken voor de oorlog in Oekraïne en zo een nieuwe mobilisatie te vermijden. De autoriteiten gebruiken financiële stimulansen en propaganda om contractsoldaten te lokken. Daarnaast is er sprake van het onder druk zetten van dienstplichtigen om een contract te tekenen. Recente wetwijzigingen staan toe om ook gevangenen en personen die strafrechtelijk aangeklaagd worden als contractsoldaat aan te trekken.

Het Russische leger heeft reservisten. Enerzijds is er de algemene militaire reserve, de *zapas*, en anderzijds is er de meer actieve *rezerv* waarvoor men een contract tekent. Recente wetwijzigingen staan toe om leden van de *rezerv* actiever op te roepen.

Eind 2022 vond er een mobilisatie plaats waarbij er zo'n 300.000 manschappen opgeroepen zijn. Sinds eind 2022 vonden er geen mobilisaties meer plaats. Het valt niet te voorspellen of er een nieuwe mobilisatie komt of wanneer die dan zou plaatsvinden, maar verschillende analisten schatten de kans hierop in de nabije toekomst als eerder beperkt.

In de bezette Oekraïense gebieden vinden er in beperkte mate ook oproepingen voor de dienstplicht plaats.

Summary

All male citizens between the ages of 18 and 30 are subject to compulsory military service. From the age of 18, they may be called up by the military commissariats for a medical and psychological examination. A call-up committee then decides whether they are suitable for military service and if they will actually be called up. Until the end of 2025, the military commissariats were only active during the call-up periods in spring and autumn, but from 2026 onwards they will be active throughout the year.

A minority of men who are eligible for conscription actually perform their military service.

Conscripts can appeal against a decision of the conscription committee. This appeal is not always suspensive.

It is possible to obtain a deferral or exemption from military service. Deferrals are temporary and may be granted for medical reasons, higher education or family circumstances, for example. An exemption may be granted for medical reasons, for alternative service, or for education. The medical criteria for obtaining a deferral or exemption were tightened in 2025.

In the first instance, authorities impose administrative fines for evading military service. These fines have increased in recent years. In addition, a number of restrictive measures may be imposed if a person does not report for duty within 20 days after their call-up date. These measures are currently only imposed to a limited extent. Criminal charges can only be brought after repeated evasion and in cases of clear intent to evade. The number of draft dodgers has not increased significantly since the invasion of Ukraine. Corruption is rife in the evasion of military service. Once a conscript has completed their military service, they can still be prosecuted for unauthorised absence or desertion.

Reports of raids and heavy-handed practices during the conscription process have emerged. The Russian authorities are taking active measures to ensure that persons who have acquired Russian citizenship also perform their compulsory military service.

The law provides for alternative military service, which can be obtained in practice. However, it is unclear how many applications are accepted.

Russian citizens can enlist in the Russian army on a contractual basis. Normally, they sign a fixed-term contract that they can terminate. However, since the 2022 mobilisation, all contracts have been of indefinite duration and cannot be terminated until the mobilisation is lifted — which has not yet happened. Various sources report that the Russian authorities are using the recruitment of contract soldiers to bolster their forces in Ukraine and avoid a new mobilisation. The authorities use financial incentives and propaganda to lure contract soldiers. Conscripts are also reportedly being pressured to sign contracts. Recent legislative changes permit the recruitment of prisoners and individuals facing criminal charges as contract soldiers.

The Russian army has reservists. On the one hand, there is the general military reserve, the *zapas*, and on the other hand, there is the more active *rezerv*, for which one signs a contract. Recent legislative changes allow for more active conscription of members of the *rezerv*.

A mobilisation involving some 300,000 troops took place at the end of 2022. There have been no further mobilisations since then. While it is impossible to predict whether or when a new mobilisation might take place, various analysts estimate that this is not very likely in the near future.

There are also limited conscription calls in the occupied Ukrainian territories.

Inhoudstafel

Samenvatting	2
Summary	3
Lijst van afkortingen	6
Inleiding	7
1. Dienstplicht	8
1.1. Algemeen	8
1.1.1. Periodes en oproeping	8
1.1.2. Militair commissariaat	11
1.1.3. Beroepsprocedure.....	13
1.1.4. Ontduiking.....	14
1.1.5. Dienstweigerig	16
1.2. Medische keuring	19
1.3. Vrijstelling en uitstel	21
1.4. Militair boekje	23
1.5. Personen met verworven Russische nationaliteit	24
1.6. Rechtsschendingen tijdens de oproepingsperiodes	25
1.7. Dienstplichtigen in gevechtszones	26
2. Alternatieve dienst	28
2.1. Alternatieve dienst tijdens mobilisatie	30
3. Contractsoldaten	31
3.1. Rekrutering.....	33
3.2. Ontslag	37
4. Reservisten	38
5. Mobilisatie	41
5.1. Algemene regelgeving	41
5.2. Uitstel en vrijstelling	43
5.3. Ontduiking en dienstweigerig.....	45
5.4. Mobilisatie 2022	46
5.4.1. Ontduiking en dienstweigerig	47
5.5. Mogelijkheid nieuwe mobilisatie.....	47
6. Bezette gebieden	49
6.1. Volksmilitie en mobilisatie.....	49
6.2. Dienstplicht Russisch leger.....	51
Bibliografie	54

Lijst van afkortingen

CASE	Center for Analysis and Strategies in Europe
CEPA	Center for European Policy Analysis
CSIS	Center for Strategic and International Studies
DVR	Donetsk Volksrepubliek
DW	Deutsche Welle
EPP	Edinya Punkt Prizyva/Eengemaakt oproepingspunt
IFRI	Institut français des relations internationales
ISW	Institute for the Study of War
LVR	Lugansk Volksrepubliek
MFT	Mnogofunktsional'nyy Tsentr
SCEEUS	Stockholm Centre for Eastern European Studies
SWP	Stiftung Wissenschaft und Politik

Inleiding

In deze COI Focus belicht Cedoca de militaire dienstplicht in de Russische Federatie met uitzondering van de deelrepubliek Tsjetsjenië. Het geeft eveneens duiding bij de regelgeving voor contractsoldaten, de zogenaamde *kontraktniki*, en reservisten. Deze COI Focus is een update van de versie van 24 oktober 2023.

Het eerste hoofdstuk gaat in op de algemene regelgeving voor de militaire dienstplicht in Rusland en de geldende rekruteringsprocedures en -praktijken. Daarna geeft Cedoca in hoofdstuk twee toelichting over de regels voor alternatieve dienstplicht. Hoofdstuk drie gaat in op de contractsoldaten, waarna hoofdstuk vier militaire reservisten bespreekt. Hoofdstuk vijf gaat in op de mobilisatie van 2022 en hoofdstuk zes bespreekt ten slotte de situatie van rekrutering in de door Rusland bezette Oekraïense regio's.

Voor dit document raadpleegde Cedoca onder meer informatie en rapporten van internationale organisaties, internationale en lokale mensenrechtenorganisaties, onderzoeksinstituten, buitenlandse overheidsdiensten, onafhankelijke en overheidsgezinde media en officiële perskanalen.

Deze COI Focus geeft een algemeen overzicht van de behandelde onderwerpen. Het ligt niet binnen het bereik van deze COI Focus om alle facetten ervan te behandelen, en daarom kan het dan ook niet als een exhaustief document aanzien worden.

Cedoca sloot het onderzoek voor deze COI Focus af op 26 november 2025. Cedoca volgt de evoluties in de Russische Federatie voortdurend op. Als er zich fundamentele wijzigingen of ontwikkelingen zouden voordoen die de situatie ter plaatse aanzienlijk veranderen, dan zal Cedoca deze COI Focus zo snel mogelijk bijwerken.

Voor de transcriptie van Russische namen volgt Cedoca het transliteratiesysteem van de Library of Congress. Voor namen die courant in het Nederlands gebruikt worden, volgt Cedoca de courante schrijfwijze.

1. Dienstplicht

1.1. Algemeen

1.1.1. Periodes en oproeping

Het Russische leger is een gemengde structuur samengesteld uit enerzijds contractsoldaten en anderzijds dienstplichtigen. Voor de werking van zowel het actieve leger als voor de reserve-eenheden rekent de Russische defensie nog steeds op dienstplichtigen als een noodzakelijk onderdeel van het personeelsbestand. Zodat alle actieve gevechtseenheden moeten aangevuld worden met dienstplichtigen om gevechtssklaar te zijn. Contractsoldaten zitten voornamelijk in de elite-eenheden, maar ook in deze eenheden zouden zowat een kwart van de manschappen dienstplichtigen zijn.¹ In september 2024 heeft president Poetin bevolen dat het leger tegen 2026 moet uitbreiden van 1,15 miljoen manschappen tot 1,5 miljoen. Volgens officiële cijfers zal men hiervoor het aantal contractsoldaten met 290.000 manschappen laten toenemen tot 695.000. Volgens het Stockholm Centre for Eastern European Studies (SCEEUS) haalt men deze cijfers in 2025 niet door toedoen van de verliezen in Oekraïne.²

Alle mannelijke Russische staatsburgers tussen 18 en 30 jaar kunnen opgeroepen worden voor het vervullen van een verplichte legerdienst van een jaar. De bovengrens van 30 jaar geldt sinds 1 januari 2024, voordien was het 27 jaar. Personen die voor 1 januari 2024 27 jaar werden vallen niet onder de nieuwe regeling als ze op die datum al opgenomen waren in de *zapas*^{3,4}. Alleen Russische staatsburgers kunnen volgens artikel 2 van de Wet op de Dienstplicht opgeroepen worden voor de dienstplicht. Niet-Russische staatsburgers kunnen enkel als contractsoldaat in het Russische leger ingezet worden. Er zijn verschillende gronden voor het opschorten of voor het verkrijgen van een vrijstelling van de verplichte legerdienst, hoofdstuk [1.3. Vrijstelling en uitstel](#) gaat hier verder op in.⁵

Volgens het Institute for the Study of War (ISW) zijn er jaarlijks gemiddeld 1,2 miljoen mannen oproepbaar maar hiervan roepen de militaire commissariaten maar de helft effectief op. Van deze groep opgeroepen dienstplichtigen hoeft uiteindelijk maar een deel effectief in het leger te gaan. Zo zijn er in 2023 277.000 ingelijfd en in 2024 283.000. In de lente van 2025 waren het er 160.000 en volgens de doelstelling zouden er 135.000 opgeroepen moeten worden in de herfst van 2025.⁶ Oona Maria Hyppola van de Finnish National Defense University schrijft in 2024 dat in de praktijk tussen de 10 % en de 30 % van de dienstplichtige mannen effectief opgeroepen wordt. Een aanzienlijk aantal dienstplichtigen ontkomen via uitstel, vrijstelling of eventueel omkoping.⁷

¹ ISW, 05/03/2022, [url](#); National Defence University, Russia research group, 19/11/2024, [url](#)

² SCEEUS, 26/09/2025, pp. 5, 7, [url](#)

³ De *zapas* neemt verschillende categorieën personen op: iedereen die zijn legerdienst of alternatieve dienst voltooid, studies voltooid aan een militaire onderwijsinstelling, ontslagen is uit het leger, vrijgesteld is van legerdienst of uitstel verkreeg voor zijn 30 jaar. Zie [4. Reservisten](#).

⁴ Федеральный закон "О воинской обязанности и военной службе" от 28.03.1998 N 53-ФЗ (последняя редакция от 29/09/2025) [Federale wet « Over de militaire dienstplicht en de militaire dienst » van 28/03/1998 Nr. 53-FZ (laatste redactie van 29/09/2025), 29/09/2025, [url](#); Voennye Advokaty, 27/07/2023, [url](#); Voennye Advokaty, 25/07/2023, [url](#); Sem na Sem, 26/07/2023, [url](#); Mediazona, 25/07/2023, [url](#)]

⁵ Федеральный закон "О воинской обязанности и военной службе" от 28.03.1998 N 53-ФЗ (последняя редакция от 29/09/2025) [Federale wet « Over de militaire dienstplicht en de militaire dienst » van 28/03/1998 Nr. 53-FZ (laatste redactie van 29/09/2025), 29/09/2025, 28/05/2022, [url](#)]

⁶ ISW, 05/03/2022, [url](#); pryzvnik18.ru, 01/10/2025, [url](#)

⁷ National Defence University, Russia research group, 19/11/2024, [url](#)

De jaarlijkse oproepingsperiodes van Russische dienstplichtigen zijn bij wet vastgelegd. Op 28 oktober 2025 heeft de Russische Doema een wetwijziging goedgekeurd die ingaat op 1 januari 2026. In 2025 is ondertussen nog de ongewijzigde versie van artikel 25 van de Wet op de Dienstplicht van kracht die bepaalt dat de oproepingsperiodes tweemaal per jaar plaatsvinden. De eerste van 1 april tot 15 juli en de tweede van 1 oktober tot 31 december. Deze oproepingsperiodes vinden steeds plaats op basis van een verordening die de Russische president uitvaardigt. Vanaf 1 januari 2026 loopt de oproepingsperiode voor de dienstplicht van 1 januari tot 31 december. De wet voorziet dat de militaire commissariaten het hele jaar door dienstplichtigen mogen oproepen voor medische keuring, psychologische screening en voor het houden van zittingen van de militaire commissie waarop beslist wordt of iemand geschikt is voor de militaire dienst en al dan niet effectief opgeroepen zal worden. Het daadwerkelijk doorsturen van dienstplichtigen naar militaire eenheden voor het vervullen van hun dienstplicht zal nog altijd alleen plaatsvinden in de periodes 1 april – 15 juli en 1 oktober – 31 december. Voor 31 december 2025 zullen de militaire commissariaten oproepingscommissies samenstellen voor het volgende jaar. Deze commissies zullen zitting hebben naargelang de noodzaak, maar niet minder dan eens in de twee weken. Onder de tot december 2025 geldende wetgeving kunnen de militaire commissariaten niemand oproepen voor medische keuringen en kunnen ze geen zittingen houden buiten de twee jaarlijkse oproepingsperiodes.⁸

Er zijn drie groepen die een uitzondering hebben op de periode waarin ze effectief naar hun militaire eenheid gestuurd kunnen worden. Deze blijven behouden in de nieuwe wetbepaling en zijn⁹:

- Inwoners van het hoge noorden. Voor hen gelden de periodes 1 mei - 15 juli en 1 november - 31 december.
- Dienstplichtigen die op het platteland wonen en betrokken zijn bij het zaaien of oogsten. Zij kunnen enkel van 15 oktober tot 31 december naar hun militaire eenheid gestuurd worden.
- Pedagogisch personeel. Zij kunnen enkel van 1 mei tot 15 juni naar hun militaire eenheid gestuurd worden.

Op lokaal niveau organiseren de militaire commissariaten de oproeping van dienstplichtigen. Elke mannelijke Russische staatsburger kan vanaf 18 jaar opgeroepen worden naar het militair commissariaat voor het vervullen van zijn dienstplicht. In de praktijk wordt een groot deel van de jonge mannen al vanaf hun 17de verjaardag een eerste keer door het militaire commissariaat opgeroepen. Het gaat hierbij om een eerste registratie waarbij er een psychologische selectie en medische controle uitgevoerd wordt. Na deze eerste registratie ontvangt de dienstplichtige een registratiecertificaat (papieren boekje) dat bevestigt dat hij dienstplichtig is. Deze eerste oproeping vindt plaats in de periode januari – maart van het jaar waarin een man 17 wordt.¹⁰

Wanneer een dienstplichtige na het bereiken van de leeftijd van 18 jaar een oproeping van het militair commissariaat ontvangt dan is hij wettelijk verplicht er gehoor aan te geven. Sinds 14 april 2023 gelden er nieuwe regels voor het praktische verloop van de oproeping. Volgens de voorgaande wetgeving diende de oproeping persoonlijk aan de dienstplichtige te worden overhandigd om rechtsgeldig te zijn, maar dat is sinds 14 april 2023 niet meer het geval. Vanaf dan zijn er wettelijk drie manieren waarop een oproeping voor de dienstplicht wettelijk overhandigd kan worden: persoonlijk met het plaatsen van een handtekening, via een aangetekend schrijven of door middel van

⁸ Garant, 31/03/2022, [url](#); Garant, 30/03/2023, [url](#); Voennye Advokaty, 28/10/2025, [url](#); Meduza, 28/10/2025, [url](#); Voennye Advokaty, 11/11/2025, [url](#)

⁹ Garant, 05/11/2025, [url](#); Verstka, 22/09/2025, [url](#)

¹⁰ Prizyvanet, 23/08/2022, [url](#); Soldatenmoeders van St.-Petersburg, s.d., [url](#); Pervaya Liniya, 15/02/2025, [url](#)

een elektronische oproeping via het Eengemaakt Register van de Militaire Registratie (*Edinyy reestr voinskogo ucheta*).¹¹

Een oproeping voor de legerdienst kan persoonlijk overhandigd worden door een medewerker van het militair commissariaat of een leidinggevende op iemands werkplaats. De ontvanger dient hierbij steeds een handtekening voor ontvangst te plaatsen. Ook een politieagent kan een oproeping overhandigen, maar dit enkel in het geval dat de dienstplichtige reeds poogde om voorgaande oproepingen niet aan te nemen of wanneer hij zich op een eerdere oproepingsdatum niet aanbood op het militair commissariaat. Wanneer een dienstplichtige in een van bovenstaande gevallen een correct opgestelde oproeping weigert aan te nemen, dan zal deze toch als overhandigd beschouwd worden op de dag van deze weigering. Oproepingen die daarentegen gewoon in een brievenbus gestoken worden of aan een familielid overhandigd worden zijn in principe niet rechtsgeldig.¹²

Daarnaast kan een oproeping dus ook via een aangetekend schrijven opgestuurd worden. Wanneer de dienstplichtige de oproeping persoonlijk aanneemt en tekent voor ontvangst dan wordt dat als moment van ontvangst beschouwd. Wanneer de dienstplichtige weigert de oproeping aan te nemen dan wordt de oproeping als ontvangen beschouwd op het moment van weigering van ontvangst. Hierbij geldt verder dat volgens artikel 31 van de Wet over de Dienstplicht en Legerdienst de oproeping via een aangetekend schrijven als ontvangen beschouwd wordt zeven dagen na registratie van het sturen van de aangetekende zending in het register van oproepingen.¹³

Een oproeping kan ten slotte ook opgestuurd worden met een elektronische oproeping via het Eengemaakt Register van de Militaire Registratie. Deze mogelijkheid is voorzien in de wetswijziging van 14 april 2023 die bepaalt dat er een Eengemaakt Register van de Militaire Registratie (*Edinyy reestr voinskogo ucheta*) opgericht moet worden met alle gegevens van dienstplichtigen en de personen in de *zapas*. Het register moet gegevens van verschillende overheidsdiensten combineren en er toegankelijk voor zijn. Het creëren van deze database verloopt evenwel zeer moeizaam en het is niet duidelijk vanaf wanneer deze databank volledig operationeel zal zijn. In mei 2025 werkte het register volgens het ministerie van Defensie al in een testversie in de oblasten¹⁴ Marii El, Sakhalin en Ryazan. Artem Klyga van de ngo Dvizhenie Soznatel'nykh Otkazchikov, die zich inzet voor dienstplichtigen, verklaart op zijn beurt in april 2025 dat dit nog niet het geval is. De ngo Idite Lesom verklaart dan weer dat ze vanaf begin juli 2025 een aanzienlijk aantal meldingen krijgen dat dienstplichtigen een elektronische oproeping ontvingen in Gosuslugi¹⁵, maar dat deze nog niet opgenomen waren in het register van oproepingen en als zodanig nog niet rechtsgeldig waren. De situatie in Moskou is nog anders en wordt hieronder verder toegelicht.¹⁶ Volgens de onafhankelijke Russische krant Novaya Gazeta zijn er vanaf de herfstoproeping van 2025 wel een aantal rechtsgeldige elektronische oproepingen verstuurd. Het wordt nog niet algemeen toegepast, maar het zou gaan om enkele honderden van dergelijke oproepingen.¹⁷

¹¹ Shkola Prizyvnik, 12/04/2023, [url](#); Mediazona, 11/04/2023, [url](#); Kremlin.ru, 14/04/2023, [url](#); Pervaya Liniya, 28/10/2025, [url](#)

¹² RBC, 02/09/2025, [url](#); Pervaya Liniya, 28/10/2025, [url](#)

¹³ Shkola Prizyvnik, 12/04/2023, [url](#); Mediazona, 11/04/2023, [url](#); *Федеральный закон "О воинской обязанности и военной службе" от 28.03.1998 N 53-ФЗ (последняя редакция от 29/09/2025)* [Federale wet « Over de militaire dienstplicht en de militaire dienst » van 28/03/1998 Nr. 53-FZ (laatste redactie van 29/09/2025)], 29/09/2025, [url](#); Pervaya Liniya, 28/10/2025, [url](#)

¹⁴ Russische administratieve regio.

¹⁵ Gosuslugi is een online overheidsportaal waar elk Russisch staatsburger toegang toe heeft voor het regelen van praktische zaken en documenten bij verschillende overheidsinstellingen.

¹⁶ Shkola Prizyvnik, 12/04/2023, [url](#); Mediazona, 11/04/2023, [url](#); Kremlin.ru, 14/04/2023, [url](#); Voennye Advokaty, 13/07/2023, [url](#); Verstka, 28/08/2023, [url](#); Agentstvo, 23/08/2023, [url](#); RBC, 02/09/2025, [url](#); Radio Svoboda, 01/04/2025, [url](#); Idite Lesom, 10/07/2025, [url](#)

¹⁷ Novaya Gazeta, 25/04/2025, [url](#)

Een elektronische oproeping wordt volgens de regelgeving vanuit het Eengemaakt Register verstuurd en komt aan in het persoonlijke account van de dienstplichtige op Gosuslugi, de Russische website van overheidsdiensten. De oproeping wordt als ontvangen beschouwd zeven dagen na verzending en registratie van de elektronische verzending in het register van oproepingen in het Eengemaakt Register. Dit geldt ook indien de dienstplichtige het elektronisch bericht niet geopend heeft of zijn onlineaccount niet geactiveerd heeft. Specifiek bij de elektronische oproeping is dat er dadelijk na de registratie van de verzending een verbod om het land te verlaten van kracht kan gaan en dat dit raadpleegbaar moet zijn voor de ordediensten aan de grenzen.¹⁸

In Moskou is er een specifieke situatie inzake het platform waarop dienstplichtigen de elektronische oproeping ontvangen. In plaats van op Gosuslugi ontvangen de dienstplichtigen de oproepingen er sinds de lente van 2025 op mos.ru, de officiële site van de stad Moskou, en worden ze niet weergegeven in het register van oproepingen in het Eengemaakt Register. In principe zou dit niet rechtsgeldig zijn, maar Pervaya Liniya en Artem Klyga van de Dvizhenie Soznatelnikh Otkazchikov, ngo's die zich inzetten voor dienstplichtigen, vermelden in 2025 dat de militaire commissariaten, de EPP¹⁹, de ordediensten en een aantal rechtbanken in Moskou ze toch als geldige oproepingen beschouwen. In een aantal gevallen kregen personen die geen gehoor gaven aan de oproepingen via mos.ru al boetes opgelegd.²⁰

Door een wetswijziging van 28 oktober 2025 kan een elektronische oproeping ten vroegste dertig dagen voor de datum van de oproeping zelf verstuurd worden. Voordien was er geen beperking op en kon het bijvoorbeeld een jaar op voorhand verstuurd worden, wat inhield dat de opgeroepen persoon in deze periode in principe het land niet meer kon verlaten.²¹

Sinds 14 april 2023 is een dienstplichtige die tijdens een lopende oproepingsperiode geen oproeping ontvangen heeft wettelijk verplicht zich binnen de eerste twee weken van de daaropvolgende oproepingsperiode spontaan aan te bieden bij het militaire commissariaat. De wetswijziging voorziet geen straf indien men dit niet doet. De ngo Shkola Prizyvnik, die zich inzet voor de rechten van dienstplichtigen, schrijft op 30 september 2025 dat ze aanraden om zich niet spontaan aan te bieden. In principe zou een militair commissariaat in een dergelijk geval een klacht kunnen indienen wegens ontduiking van de dienstplicht, die dan door een rechtbank behandeld moet worden. Shkola Prizyvnik heeft geen weet van dergelijke gevallen en acht de kans zeer klein dat ze zich zouden voordoen.²²

1.1.2. Militair commissariaat

Wanneer de dienstplichtige de oproeping ontvangt, dient hij zich te melden bij het militair commissariaat, waar hij verschillende stappen doorloopt. Eerst krijgt hij een psychologische test en vervolgens verschijnt hij voor een medische commissie voor controle van de medische geschiktheid (zie [1.2. Medische keuring](#)). Indien hij goedgekeurd is, komt hij voor de oproepingscommissie die zal beslissen of hij daadwerkelijk zijn dienstplicht moet vervullen of niet.²³

¹⁸ Pervaya Liniya, 28/10/2025, [url](#); RBC, 02/09/2025, [url](#); Prizyvanet, 30/10/2025, [url](#); BBC, 19/09/2025, [url](#)

¹⁹ De EPP (*Edinya Punkt Prizyva*/Eengemaakt oproepingspunt) is een gebouw in Moskou waar een groot aantal dienstplichtigen naar opgeroepen worden voor de beoordeling van hun geschiktheid. Het vervangt een aantal militaire commissariaten maar het juridisch statuut van het EPP is niet volledig duidelijk. Het ministerie van Defensie noemde het EPP van Moskou in 2025 nog een experiment en het is niet duidelijk of het ook in andere regio's geïntroduceerd zal worden. Zie: Pervaya Liniya, 05/10/2025, [url](#); Verstka, 27/06/2025, [url](#)

²⁰ Pervaya Liniya, 28/10/2025, [url](#); Radio Svoboda, 01/04/2025, [url](#); Novaya Gazeta, 25/04/2025, [url](#)

²¹ Meduza, 28/10/2025, [url](#); Voennye Advokaty, 21/10/2025, [url](#)

²² Shkola Prizyvnik, 12/04/2023, [url](#); Mediazona, 11/04/2023, [url](#); Voennye Advokaty, 13/07/2023, [url](#); Shkola Prizyvnik, 30/09/2025, [url](#)

²³ Prizyvanet, 23/08/2022, [url](#); Glavsprav, s.d., [url](#); Administratie van St.-Petersburg, 19/01/2022, [url](#); Prizyvanet, 30/10/2025, [url](#); RBC, 02/09/2025, [url](#)

De oproepingscommissie kan een van de volgende beslissingen nemen²⁴:

- oproeping voor militaire dienst;
- doorsturen voor alternatieve dienst;
- uitstel van oproeping voor militaire dienst;
- vrijstelling van oproeping voor militaire dienst;
- opname in de reserve (*zapas*);
- vrijstelling van het uitvoeren van de dienstplicht.

Indien de oproepingscommissie beslist dat hij zijn dienstplicht moet vervullen krijgt de dienstplichtige een formulier met de locatie waar hij zijn dienstplicht zal vervullen. De dienstplichtige moet zich dan op een vastgestelde datum aanmelden bij een lokaal verzamelpunt (*sbornyy punkt*), veelal het militair commissariaat zelf. De rekruten krijgen er uniformen en een militaire rang en worden vervolgens van daaruit naar hun militaire afdeling gestuurd.²⁵

Nieuwe rekruten krijgen eerst een basistraining van een à twee maanden, waarna ze een verdere opleiding krijgen van drie à zes maanden. Daarna kunnen ze nog aan specifieke militaire eenheden toegewezen worden.²⁶

Sinds 21 april 2025 is er nieuwe wetgeving van kracht waardoor de beslissing van een militair commissariaat over het geschikt zijn voor de legerdienst een jaar geldig is. Voordien was de goedkeuring voor het vervullen van de legerdienst enkel geldig tijdens de lopende oproepingsperiode. Door deze wijziging kan de dienstplichtige nu ook tijdens de volgende oproepingsperiode worden ingelijfd en meteen naar een legereenheid gestuurd worden om zijn legerdienst effectief te vervullen, zonder dat hij eerst opnieuw voor de medische en militaire commissie moet verschijnen. Daarnaast is het niet langer mogelijk om door een verhuis de beslissing bij het militaire commissariaat van de vorige woonplaats te laten vervallen en zo een nieuwe procedure op te starten in het nieuwe militaire commissariaat. De initiële beslissing blijft gewoon een jaar geldig.²⁷

Op 13 juni 2023 nam de Doema een wetswijziging aan die dienstplichtigen verplicht hun internationaal paspoort in te leveren binnen de vijf dagen nadat de oproepingscommissie hen effectief oproept voor het vervullen van de militaire dienst. De ngo Pervaya Liniya schrijft in oktober 2025 dat ze tot op dat moment geen weet heeft van een grootschalige toepassing van deze maatregel.²⁸

Op 25 juli 2023 keurde de Doema een wetswijziging goed die dienstplichtigen verbiedt het land te verlaten van zodra hen een oproeping verstuurd wordt om zich aan te bieden bij het militair commissariaat voor hun dienstplicht. Deze beperking geldt niet voor algemene oproepingen zoals voor een "verduidelijking van de gegevens". Voordien had een dienstplichtige theoretisch nog een periode van zeven dagen tussen het verzenden van de oproeping en de officiële registratie ervan. Deze mogelijkheid is nu wettelijk afgeschaft. Pervaya Liniya schrijft in 2025 dat de impact in de praktijk tot dan beperkt is en dat er slechts een beperkt aantal dienstplichtigen op die manier de uitreis uit de Russische Federatie geweigerd wordt. De uitvoering van deze maatregel hangt samen met het

²⁴ Prizyvanet, 23/08/2022, [url](#); Glavsprav, s.d., [url](#); Administratie van St.-Petersburg, 19/01/2022, [url](#); Prizyvanet, 30/10/2025, [url](#)

²⁵ Prizyvanet, 23/08/2022, [url](#); Glavsprav, s.d., [url](#); Administratie van St.-Petersburg, 19/01/2022, [url](#); Prizyvanet, 30/10/2025, [url](#); RBC, 02/09/2025, [url](#)

²⁶ ISW, 05/03/2022, [url](#)

²⁷ Shkola Prizyvnik, 27/08/2025, [url](#); Prizyv k Sovestu, 14/10/2025, [url](#); Novaya Gazeta, 25/04/2025, [url](#); Posle, 01/10/2025, [url](#)

²⁸ Voennye Advokaty, 13/06/2023, [url](#); Pervaya Liniya, 05/10/2025, [url](#)

operationeel zijn van het Eengemaakt Register van de Militaire Registratie. Tot het moment van schrijven van deze COI Focus is er onduidelijkheid over het volledig operationeel zijn van dit register.²⁹

Indien een dienstplichtige langer dan een half jaar naar het buitenland gaat, moet hij zich in principe op eigen initiatief van de militaire lijst laten halen bij het militaire commissariaat. Bij terugkomst moet hij zich er zelf opnieuw op laten zetten.³⁰ Tot 25 juli 2023 was men verplicht om zich hiervoor persoonlijk bij het militaire commissariaat aan te bieden, maar door een wetwijziging is het sindsdien ook mogelijk om zich via een vertegenwoordiger, via een aangetekend schrijven of via Gosuslugi te laten schrappen van de militaire lijst. Voennye Advokaty en Idite Lesom, twee ngo's die zich inzetten voor de rechten van dienstplichtigen, merken in 2023 op dat het in de praktijk meestal mogelijk is om het vanop afstand te regelen, maar dat ze ook weet hebben van een beperkt aantal weigeringen waarbij een militair commissariaat toch eiste om persoonlijk te komen.³¹ Prizyv k Sovesti, eveneens een ngo die zich inzet voor dienstplichtigen, schrijft op haar beurt dat het laten schrappen van op afstand mogelijk is, maar dat ze in 2025 een toename van weigeringen waarnemen. Prizyv k Sovesti merkt daarbij op dat het volgens hun ervaring efficiënter kan zijn om zich door een gevolmachtigde vertegenwoordiger van de lijst te laten schrappen.³²

1.1.3. Beroepsprocedure

Wanneer een dienstplichtige niet instemt met een beslissing van het militair commissariaat dan kan hij hiertegen in beroep gaan. Vooraleer hij een klacht indient, moet de dienstplichtige bij het militair commissariaat een afschrift van de beslissing en de motivering opvragen. Aan de hand van dit afschrift kan de dienstplichtige een klacht indienen bij de oproepingscommissie zelf of bij een oproepingscommissie van een hoger administratief niveau. De klacht kan persoonlijk ingediend worden bij de betreffende commissie zelf of digitaal via Gosuslugi of in een papieren versie bij een lokaal kantoor van een Mnogofunktsional'nyy Tsentr Moi Dokumenty³³ (MFT's). Indien de klacht via Gosuslugi ingediend wordt, dan dient er binnen de vijf dagen een antwoord te zijn, bij de MFT's geldt een termijn van zeven dagen. Deze klachten werken niet opschortend.³⁴

Wanneer de lokale of de hogere oproepingscommissie de klacht verwerpt, dan kan een dienstplichtige bij een rechtbank een klacht indienen tegen haar beslissing. De rechtbank dient de klacht binnen een periode van vijf dagen te behandelen. Russische juridische fora geven aan dat rechtbanken deze termijn niet altijd kunnen respecteren omwille van hun werklast. Tot 11 april 2023 werkte het indienen van een klacht bij de rechtbank tegen een beslissing van het militaire commissariaat automatisch opschortend. Dit is na die datum niet meer het geval, al kan de dienstplichtige bij de rechtbank wel nog apart een verzoek tot opschorting indienen. Indien hij bij de rechtbank een klacht indient tegen de beslissing van de oproepingscommissie van een hoger administratief niveau, voorziet de wet nog wel een automatische opschorting. Deze klacht dient dan wel binnen een termijn van drie maanden na de beslissing van het hogere administratieve niveau te worden ingediend. Indien de rechtbank de

²⁹ Voennye Advokaty, 27/07/2023, [url](#); Shkola Prizyvnik, 12/04/2023, [url](#); Mediazona, 11/04/2023, [url](#); Kremlin.ru, 14/04/2023, [url](#); Sem na Sem, 26/07/2023, [url](#); Advokatskaya Ulitsa, 07/08/2023, [url](#); Pervaya Liniya, 05/10/2025, [url](#)

³⁰ Meduza, 31/03/2022, [url](#); Glavsprav, s.d., [url](#); Pavel Chikov 03/03/2022, [url](#); Pavel Chikov, 20/03/2022, [url](#)

³¹ Shkola Prizyvnik, 18/04/2023, [url](#); Voennye Advokaty, 14/08/2023, [url](#); Voennye Advokaty, 24/08/2023, [url](#); Idite Lesom, 18/08/2023, [url](#); Mediazona, 30/07/2023, [url](#); Shkola Prizyvnik, 06/09/2025, [url](#)

³² Prizyv k Sovesti, 28/10/2025, [url](#)

³³ De MFT's zijn lokale loketten waar Russische burgers terecht kunnen voor allerlei administratieve processen en aanvragen van tal van officiële documenten van verschillende overheidsniveaus.

³⁴ Mediazona, 11/04/2023, [url](#); Shkola Prizyvnik, 12/04/2023, [url](#); Kommersant, 24/04/2023, [url](#); Voennye Advokaty, 19/06/2023, [url](#); Prizyv k Sovestu, 17/09/2025, [url](#); Shkola Prizyvnik, 24/10/2025, [url](#); Prizyv k Sovestu, 14/10/2025, [url](#)

klacht verwerpt dan kan de dienstplichtige hiertegen nog in beroep gaan. Ook dit beroep werkt opschortend tot er een uitspraak is van de rechtbank in beroep.³⁵

Over personen die een aanvraag voor het vervullen van alternatieve dienst indienden zijn er een beperkt aantal meldingen dat ze van de oproepingscommissie een bericht kregen dat ze geschikt zijn voor de legerdienst vooraleer er een beslissing was over hun alternatieve dienst. Ze kunnen in dat geval ook onmiddellijk een oproeping krijgen voor doorsturing naar een militaire eenheid. Dit kan gebeuren wanneer ze reeds een medische keuring ondergingen vooraleer hun aanvraag voor de alternatieve dienst behandeld is door de oproepingscommissie. Specifiek voor deze personen geldt dat ze zowel de weigering van het vervullen van alternatieve dienst bij de rechtbank kunnen aanvechten als de beslissing over geschiktheid voor de legerdienst. Dit laatste eerst bij de militaire commissie van een hoger administratief niveau en vervolgens bij de rechtbank. Ze dienen deze tweede klacht in te dienen om te zorgen voor de opschorting van de beslissing over de geschiktheid voor het vervullen van de legerdienst en de oproeping voor het doorsturen naar de militaire eenheid.³⁶ De ngo Pervaya Liniya schrijft dat het wel vaker voorkomt dat militaire commissariaten proberen om de medische keuring voorafgaand aan de beoordeling van de aanvraag voor alternatieve dienst te laten uitvoeren. Dit is in tegenspraak met de regelgeving en Pervaya Liniya raadt aan om zich ertegen te verzetten.³⁷

Wanneer een dienstplichtige een klacht wil indienen over een niet-reglementaire handeling van de oproepingscommissie dan kan hij die klacht eveneens indienen bij de procuratuur³⁸. Het gaat hier dus niet over een klacht tegen een beslissing van de commissie betreffende de dienstplicht, maar over het overtreden van de regelgeving, bijvoorbeeld wanneer de oproepingscommissie weigert een afschrift af te leveren.³⁹

1.1.4. Ontduiking

Wanneer een dienstplichtige geen gehoor geeft aan de oproeping om zich aan te bieden bij het militaire commissariaat, dan kan hem hiervoor op basis van artikel 21.5 van het Wetboek voor Administratieve Overtredingen een boete opgelegd worden van 10.000 tot 30.000 Russische roebel (RUB) [1 euro = 100 RUB]. Een wetwijziging van juli 2023 stelde deze bedragen vast. Voordien bedroeg de boete 500 tot 3.000 RUB. Door de wetwijziging zijn ook werkgevers van dienstplichtigen aansprakelijk wanneer ze niet meewerken met de militaire commissariaten voor de oproeping, wat ze wettelijk verplicht zijn. Er kan hen eventueel een straf van maximaal 400.000 RUB opgelegd worden.⁴⁰

Sinds 14 april 2023 kunnen er voor dienstplichtigen die zich, zonder geldige reden, niet binnen de twintig dagen na de in de oproeping vermelde datum aanbieden bij het militaire commissariaat een aantal bijkomende beperkende maatregelen opgelegd worden.

De beperkende maatregelen zijn⁴¹:

- Verbod op rijden met een voertuig en het registreren van een voertuig.
- Verbod om zich te registreren als zelfstandig ondernemer.

³⁵ Mediazona, 11/04/2023, [url](#) Shkola Prizyvnik, 12/04/2023, [url](#); Kommersant, 24/04/2023, [url](#); Kommersant, 31/08/2023, [url](#); Prizyvanet, 24/08/2023, [url](#); Voennye Advokaty, 19/06/2023, [url](#); Prizyv k Sovesti, 17/09/2025, [url](#); Shkola Prizyvnik, 24/10/2025, [url](#); Prizyv k Sovesti, 14/10/2025, [url](#)

³⁶ Prizyv k Sovesti, 14/10/2025, [url](#); Prizyv k Sovesti, 14/10/2025, [url](#)

³⁷ Pervaya Liniya, 23/10/2025, [url](#)

³⁸ Hiermee wordt de Russische *prokuratura* aangeduid. Deze instelling komt min of meer overeen met het openbaar ministerie, maar heeft in Rusland een breder pakket aan bevoegdheden.

³⁹ Shkola Prizyvnik, 24/10/2025, [url](#)

⁴⁰ Voennye Advokaty, 27/07/2023, [url](#); Mediazona, 25/07/2023, [url](#); Voennye Advokaty, 21/10/2025, [url](#)

⁴¹ Shkola Prizyvnik, 12/04/2023, [url](#); Mediazona, 11/04/2023, [url](#); Kremlin.ru, 14/04/2023, [url](#)

- Verbod om zich te registreren als zelfstandige bij de belastingdienst.
- Verbod op het registreren van vastgoed bij het kadaster (verbod op aan- of verkoop, schenking,...).
- Verbod op het verkrijgen van kredieten of leningen.

Voor het opleggen van deze beperkende maatregelen moet het Eengemaakt Register actief zijn en verschillende bronnen geven aan dat er tot in 2025 bijna geen enkele melding is van het effectief toepassen van de beperkende maatregelen. Zo schrijft Shkola Prizyvnik a op 15 augustus 2025 en Prizyv k Sovesti in februari 2025 dat ze tot dan geen weet hebben van het opleggen van beperkende maatregelen. Beide voegen eraan toe dat dit kan wijzigen zodra het Eengemaakt Register daadwerkelijk operationeel is.⁴² Novaya Gazeta schrijft in november 2025 dat er een beperkt aantal meldingen zijn van elektronisch opgeroepen personen bij wie aan de grens de uitreis geweigerd is.⁴³ Idite Lesom meldt op zijn beurt op 14 oktober 2025 dat er geen indicaties zijn van massale weigeringen om het land te verlaten en Voennye Advokaty meldt op 27 oktober 2025 dat ze tot dan toe weet hebben van twee van dergelijke gevallen.⁴⁴ Op 11 november 2025 bericht Prizyv k Sovesti dat dienstplichtigen die in de herfst van 2025 een elektronische oproeping kregen in grote getale een geschreven waarschuwing ontvangen over de beperkingen die hen opgelegd kunnen worden indien ze zich niet binnen de twintig dagen na de oproepingsdatum aanbieden. Prizyv k Sovesti voegt eraan toe dat het op dat moment nog niet duidelijk is of dit gevolgen zal hebben.⁴⁵

Personen die de dienstplicht ontduiken kunnen hiervoor ook strafrechtelijk vervolgd worden volgens artikel 328 van de Strafwet. De voorziene maximumstraffen zijn: een boete tot 200.000 RUB, zes maanden arrest of gedwongen arbeid, of een gevangenisstraf van maximaal twee jaar.⁴⁶ Volgens een beschikking van het Hooggerechtshof van 18 mei 2023 kan een dienstplichtige die geen gehoor geeft aan een oproeping hiervoor pas strafrechtelijk vervolgd worden wanneer hij dit twee of meerdere keren doet en er sprake is van een intentie tot ontduiking.⁴⁷ Daarnaast kan een dienstplichtige ook strafrechtelijk aangeklaagd worden van dienstontduiking wanneer hij geen gehoor gaf aan de oproeping voor het verzamelpunt van waar hij effectief doorgestuurd wordt naar zijn militaire eenheid, wanneer een dienstplichtige een vrijstelling van de legerdienst verkreeg op frauduleuze wijze of wanneer hij verhuist naar een andere regio of het buitenland zonder zijn militaire commissariaat hierover in te lichten.⁴⁸

In de eerste zes maanden van 2025 zijn er 580 personen veroordeeld voor dienstontduiking. In 2024, 2023 en 2022 waren dat er respectievelijk 924, 958 en 1.139. De absolute meerderheid van hen kreeg een boete opgelegd. In de periode 2022 - 2024 is er een persoon veroordeeld tot een effectieve gevangenisstraf en in de eerste helft van 2025 was dit voor twee personen het geval. Shkola Prizyvnik a merkt op dat de veroordelingen in 2025 niet noodzakelijk een trendbreuk aangeven. In de twee gevallen waren de beschuldigen voordien reeds veroordeeld, waardoor bestraffing met enkel een boete juridisch niet meer mogelijk was. In 2024 zijn er ook vijf personen veroordeeld tot

⁴² Shkola Prizyvnik a, 12/04/2023, [url](#); Mediazona, 11/04/2023, [url](#); Kremlin.ru, 14/04/2023, [url](#); Prizyv k Sovesti, 22/02/2025, [url](#)

⁴³ Novaya Gazeta, 25/04/2025, [url](#)

⁴⁴ Idite Lesom, 14/10/2025, [url](#); Voennye Advokaty, 27/10/2025, [url](#)

⁴⁵ Prizyv k Sovesti, 11/11/2025, [url](#)

⁴⁶ Riamo, 21/05/2022, [url](#); Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 12/04/2022, p. 51, [url](#); Administratie van St.-Petersburg, 19/01/2022, [url](#); Pavel Chikov, 03/03/2022, [url](#)

⁴⁷ Prizyv k Sovesti, 08/09/2023, [url](#)

⁴⁸ Prizyv k Sovesti, 27/05/2025, [url](#); Prizyv k Sovesti, 29/08/2025, [url](#)

voorwaardelijke gevangenisstraffen, is er een persoon vrijgesproken en is de strafzaak in 34 gevallen stopgezet zonder gevolg. De overigen kregen in 2024 een boete opgelegd.⁴⁹

Een wetswijziging van 25 juni 2025 verhoogde de boete voor dienstplichtigen die een wijziging van domicilie niet binnen de twee weken melden aan het militaire commissariaat. De boete steeg hierdoor van 5.000 tot 20.000 RUB. De wijziging kan aan het militaire commissariaat doorgegeven worden via de post, via Gosuslugi of persoonlijk op het militair commissariaat.⁵⁰

De Deense en Zweedse COI-diensten publiceerden in maart 2025 een rapport over de legerdienst in de Russische Federatie op basis van een *fact finding mission*. Verschillende voor het rapport geraadpleegde bronnen verklaren dat het ontduiken van de dienstplicht traditioneel “moderately widespread” is in de Russische Federatie en dat er geen grote toename van het aantal ontduikers waar te nemen is sinds het begin van de invasie in Oekraïne. Twee bronnen voegden er aan toe dat de autoriteiten weinig interesse hebben in het opsporen of aanklagen van dienstontduikers en dat ze liever hun tijd besteden aan het halen van hun quota van dienstplichtigen.⁵¹

Cedoca stelde contactpersoon A, een Russisch mensenrechtenactivist, de vraag of het proberen ontduiken van de dienstplicht door de Russische autoriteiten als een politieke daad aanzien wordt. Contactpersoon A antwoordde hierop op 25 augustus 2023 dat dit niet het geval is. Het proberen ontduiken van de dienstplicht is een praktijk die reeds vele decennia bestaat en onderdeel is van het systeem dat niet veranderd is. De militaire commissariaten hebben quota van het aantal dienstplichtigen die ze moeten inlijven en zijn heel actief zolang ze die niet halen. Hierna stoppen ze met zoeken, en het maakt hen niet uit wie er uiteindelijk daadwerkelijk is opgeroepen.⁵²

Verschillende bronnen vermelden dat corruptie gebruikt wordt om vrijstelling van de dienstplicht te verkrijgen. Een courante vorm hierbij is het omkopen van artsen om een vrijstelling op basis van medische gronden te verkrijgen. Daarnaast zijn er ook meldingen dat dienstplichtigen via omkoping een militair boekje kunnen verkrijgen. De onafhankelijke Russische onderzoeknieuwsite Verstka vermeldt dat de tarieven voor dergelijke vormen van omkoping sterk gestegen zijn sinds de invasie van 2022.⁵³

1.1.5. Dienstweigering

Eenmaal een dienstplichtige opgenomen is in de strijdkrachten kan hij bestraft worden voor het ongewettigd afwezig zijn van de dienst en voor desertie. Onderstaande paragrafen geven toelichting over de verschillende strafwetsartikels die hiervoor gelden en de mogelijke strafmaten. De bepalingen van deze wetsartikels gelden grotendeels ook voor contractsoldaten en gemobiliseerden.⁵⁴

Een dienstplichtige die langer dan twee dagen ongeoorloofd afwezig is in zijn eenheid kan hiervoor volgens artikel 337 van de Strafwet vervolgd worden. Voor een contractsoldaat geldt dat hij niet strafrechtelijk vervolgd kan worden indien hij zich binnen de tien dagen weer bij zijn eenheid aanmeldt. Wel kan hem in dat geval een disciplinaire straf opgelegd worden. Op 20 september 2022 voerde de Doema een wetswijziging door die de gevangenisstraffen voor deze vergrijpen verhoogde wanneer het

⁴⁹ Verstka, 16/04/2025, [url](#); Shkola Prizyvnik, 22/10/2025, [url](#)

⁵⁰ Verstka, 27/06/2025, [url](#)

⁵¹ DIS, 03/2025, pp. 14, 18, 26, 36 [url](#)

⁵² Contactpersoon A, een Russisch mensenrechtenactivist, e-mail, 25/08/2023

⁵³ National Defence University, Russia research group, 19/11/2024, [url](#); DIS, 03/2025, pp. 36, 38, [url](#); Verstka, 17/09/2025, [url](#)

⁵⁴ Konsultant Plus, 04/08/23, [url](#)

misdrijf gepleegd wordt tijdens een periode van mobilisatie, krijgswet of een oorlogssituatie (verzwarende omstandigheden). De mogelijke strafmaten zijn vanaf dan⁵⁵:

- Wanneer een dienstplichtige minstens twee dagen en minder dan tien dagen afwezig is dan kan hem een arrest van zes maanden of een gedwongen dienst van een jaar in een strafbataljon opgelegd worden. Wanneer de dienstplichtige reeds in een strafbataljon zat, dan bedraagt de strafmaat een gevangenisstraf van maximaal twee jaar. Bij verzwarende omstandigheden kan een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar opgelegd worden, wat zowel voor dienstplichtigen als contractsoldaten geldt.
- Wanneer een dienstplichtige of een contractsoldaat tussen de tien dagen en een maand afwezig is dan kan hem een gevangenisstraf van drie jaar opgelegd worden of een dienst van twee jaar in een strafbataljon. Bij verzwarende omstandigheden kan een gevangenisstraf van maximaal zeven jaar opgelegd worden.
- Wanneer het een afwezigheid van meer dan een maand betreft dan kan een dienstplichtige of een contractsoldaat een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar opgelegd worden. Bij verzwarende omstandigheden geldt een gevangenisstraf tussen de vijf en tien jaar.

Een persoon die opgenomen is in de *zapas* en die opgeroepen is voor een militaire training⁵⁶ (*sbor*) kan strafrechtelijk aangeklaagd worden op basis van de bepalingen voor contractsoldaten van artikel 377 van de Strafwet. Dit geldt enkel zodra hij ingelijfd is voor het daadwerkelijk uitvoeren van de *sbor*.⁵⁷

Een dienstplichtige die desertie pleegt kan hiervoor op basis van artikel 338 van de Strafwet een gevangenisstraf opgelegd krijgen van maximaal zeven jaar. In een periode van mobilisatie, krijgswet of oorlogstijd wordt dit een gevangenisstraf van vijf tot vijftien jaar.⁵⁸

Volgens mensenrechtenactivist Sergey Kirenko is het verschil tussen het ongeoorloofd verlaten van de dienst en desertie dat men bij het eerste enkel afwezig was in zijn eenheid, terwijl men bij desertie niet alleen afwezig was in zijn eenheid maar tegelijkertijd ook de intentie toont om het leger te verlaten. Een strafzaak openen voor desertie is complexer voor de ordediensten waardoor ze het vanuit het oogpunt van hun werklast zouden proberen te vermijden.⁵⁹ Het Russische Hooggerechtshof oordeelt in een plenair advies over de rechtspraktijk van maart 2023 eveneens dat er bij desertie sprake is van het zich blijvend onttrekken aan de militaire dienst terwijl er bij het ongeoorloofd verlaten van de dienst enkel sprake is van het zich tijdelijk onttrekken aan de militaire dienst. Het Hooggerechtshof voegt eraan toe dat de strafrechtelijke aansprakelijkheid voor desertie voor dienstplichtigen vervalt zodra ze de maximumleeftijd voor het vervullen van dienstplicht bereiken. Voor gemobiliseerden geldt dat deze aansprakelijkheid vervalt zodra de mobilisatie eindigt of wanneer ze in de *zapas* opgenomen worden op basis van hun leeftijd.⁶⁰

Een dienstplichtige die zonder geldige reden weigert een bevel van een meerdere op te volgen kan volgens artikel 332 van de Strafwet bestraft worden met een arrest van zes maanden, verplichte

---

⁵⁵ Soldatenmoeders van St.-Petersburg, s.d., [url](#); Pavel Chikov, 20/09/2022, [url](#); Konsultant Plus, 04/08/2023, [url](#); Уголовный кодекс Российской Федерации" от 13.06.1996 N 63-ФЗ [Strafwet van de Russische Federatie van 13.06.1996 Nr. 63-FZ], 15/10/2025, [url](#); Voennye Advokaty, 03/05/2023, [url](#)

⁵⁶ Zie 4. Reservisten

⁵⁷ Voennye Advokaty, 03/05/2023, [url](#); Vc.ru, 12/05/2024, [url](#); Уголовный кодекс Российской Федерации" от 13.06.1996 N 63-ФЗ [Strafwet van de Russische Federatie van 13.06.1996 Nr. 63-FZ], 04/08/2023, [url](#)

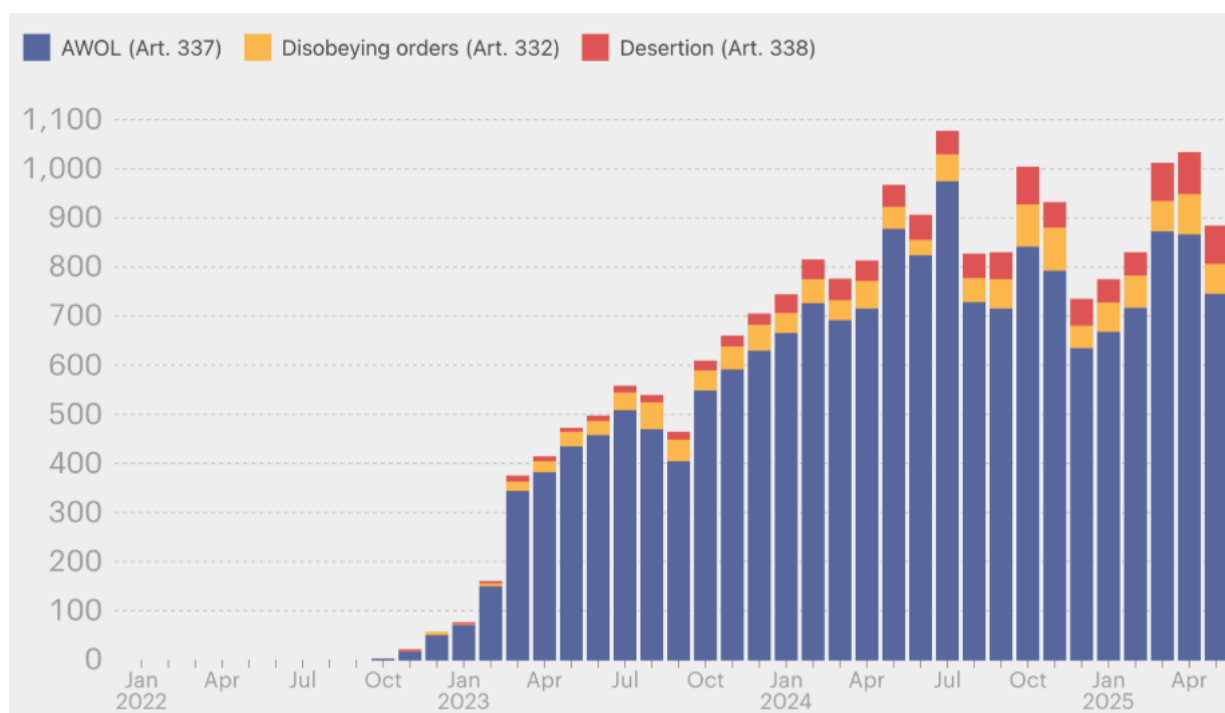
⁵⁸ Konsultant Plus, 04/08/23, [url](#)

⁵⁹ Nastoyashchee Vremya, 06/09/2023, [url](#)

⁶⁰ RAPSI, 21/03/2023, [url](#);

dienst in een strafbataljon gedurende maximaal twee jaar of beperkingen tijdens de dienst gedurende maximaal twee jaar.⁶¹

Sinds februari 2023 zijn er door het Hooggerechtshof beperkingen opgelegd voor het publiceren van cijfermateriaal over militaire strafzaken. Op verzoek van het ministerie van Defensie is dit niet meer vrij publiek toegankelijk.⁶² Het onafhankelijke Russische mediaplatform Mediazona voert nog steeds onderzoek uit naar militaire strafzaken en verzamelt informatie uit verschillende bronnen. Volgens hun gegevens zijn er sinds februari 2022 tot mei 2025 zo'n 18.159 rechtszaken geopend op basis van artikel 337 van de Strafwet. Daarnaast waren er 1.369 rechtszaken op basis van artikel 332 van de Strafwet en 1.010 op basis van strafwetsartikel 338. De rechtbanken velden reeds een vonnis in 17.721 van deze zaken. In deze cijfers wordt geen onderscheid gemaakt tussen rechtszaken tegen dienstplichtigen en zaken tegen contractsoldaten. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de evolutie van deze veroordelingen in de periode januari 2022 – mei 2025.⁶³

Grafiek 1: Overzicht van militaire strafzaken (art. 332, 3337 en 338). Mediazona⁶⁴

Het onafhankelijk mediaplatform The Insider liet op zijn beurt door het analytisch centrum van Kirill Parubets een onderzoek uitvoeren naar het aantal strafzaken op basis van de strafwetsartikels 337 en 338 die sinds februari 2022 plaatsvonden in Rusland. Deze cijfers betreffen enkel rechtszaken binnen de Russische Federatie. Rechtszaken bij de rechtbanken die in de bezette gebieden volgens Russisch recht werkzaam zijn, zijn niet opgenomen omdat er geen informatie over beschikbaar is. Ook bij deze cijfers wordt er geen onderscheid gemaakt tussen contractsoldaten en dienstplichtigen. Volgens het onderzoek zijn er in de periode februari 2022 – juli 2025 18.341 vonnissen gevelde in dergelijke strafzaken waarin 18.470 personen aangeklaagd zijn. Hierbij zijn 17.500 personen veroordeeld op basis van artikel 337, de rest omwille van desertie. In 2022 bedroeg het aantal veroordelingen 884, wat steeg naar 4.346 in 2023 en 8.561 in 2024. In de eerste zeven maanden van 2025 waren er 4.679

⁶¹ Konsultant Plus, 04/08/23, [url](#)

⁶² Mediazona, 11/04/2023, [url](#); Analytisch Centrum Kirill Parubets, 11/08/2025, [url](#)

⁶³ Mediazona, 26/06/2025, [url](#)

⁶⁴ Mediazona, 26/06/2025, [url](#)

veroordelingen. Het hoge aantal veroordelingen op basis van artikel 337 wijten de auteurs van het rapport aan het gegeven dat er voor dit strafwetartikel gemakkelijker een voorwaardelijke straf gegeven kan worden zodat de veroordeelde terug naar het front gestuurd kan worden. Van 5.000 vonnissen, 27 % van het totaal, kon ook de inhoud geconsulteerd worden. Bij deze groep bedroeg de opgelegde gevangenstermijn gemiddeld vier jaar waarbij in 30 % van de gevallen een voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd werd.⁶⁵

1.2. Medische keuring

Het verloop en de wettelijke regeling van de medische keuring van dienstplichtigen in de Russische Federatie is vastgelegd in verordening nr. 565 van de regering: Beschikking over de Militair-medische Keuring. Het bevat zo'n 300 aandoeningen die recht geven op vrijstelling of uitstel van de militaire dienstplicht.⁶⁶ Deze medische keuring dient tot 31 december 2025 plaats te vinden binnen de termijnen van de oproepingsperiodes. Door een wetwijziging kunnen de medische keuringen vanaf 1 januari 2026 gedurende het hele kalenderjaar gehouden worden.⁶⁷

Wanneer een dienstplichtige voor de medische commissie verschijnt, dan moet de commissie reeds een persoonlijk dossier over zijn medische situatie opgesteld hebben. Dit gebeurt door navraag bij lokale medische instellingen. Hier horen in de regel urine- en bloedanalyses en een longonderzoek bij. De dienstplichtige kan bij de keuring ook een zelf opgesteld medisch dossier met attesten van onafhankelijke artsen laten toevoegen aan zijn dossier. Aan de hand van deze gegevens en eventuele bijkomende vragen of onderzoeken op het moment zelf geven de verschillende artsen hun oordeel over het al dan niet geschikt zijn van de dienstplichtige.⁶⁸

Artikel 18 van verordening nr. 565 bevat de vijf mogelijke categorieën van medische geschiktheid voor het vervullen van de dienstplicht in de Russische Federatie. Deze categorieën worden aangeduid met de eerste vijf letters van het Cyrillisch alfabet. In onderstaand overzicht staan de Cyrillische letters tussen haakjes vermeld.⁶⁹

A (А): geschikt voor militaire dienst.

B (Б): geschikt voor de militaire dienst met minimale beperkingen.

V (В): beperkt geschikt voor militaire dienst.

G (Г): tijdelijk niet geschikt voor militaire dienst.

D (Д): niet geschikt voor de militaire dienst.

De Russische organisatie Prizyvanet, die zich inzet voor Russische dienstplichtigen, en het juristenbureau Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikom, dat dienstplichten helpt die hun dienstplicht willen ontlopen, geven verdere duiding bij de categorieën:

Personen in de categorie A (А) zijn volledig geschikt voor de militaire dienst. Personen met categorie B (Б) zijn geschikt voor militaire dienst maar krijgen beperkingen wat betreft de specifieke militaire eenheden waaraan ze toegewezen kunnen worden of functies die ze kunnen vervullen. In deze

⁶⁵ Analytisch Centrum Kirill Parubets, 11/08/2025, [url](#); The Insider, 19/08/2025, [url](#)

⁶⁶ Постановление Правительства РФ от 04.07.2013 N 565 (ред. от 29.08.2025) "Об утверждении Положения о военно-врачебной экспертизе" [Beschikking van de regering van de RF van 04/07/2013 nr. 565 (redactie van 29.08.2025) «Over de bevestiging van Beschikking over de Militair-medische Keuring»], 29/08/2025, [url](#); Prizyvanet, 23/08/2022, [url](#)

⁶⁷ Prizyv k Sovestu, 14/10/2025, [url](#)

⁶⁸ Pervaya Liniya, 22/01/2024, [url](#)

⁶⁹ Elektronnyy Fond PNTD, 24/12/2021, [url](#); Riamo, 21/05/2022, [url](#)

categorie is er een verdere onderverdeling van B1, B2, B3 en B4 met specifieke beperkingen inzake de mogelijkheid te vervullen militaire functies.⁷⁰

Personen onder categorie V (B) zijn beperkt geschikt voor de militaire dienst. Dit wil, volgens de bronnen, zeggen dat ze vrijgesteld zijn van oproeping voor de militaire dienst in vredetijd. Deze dienstplichtigen krijgen wel een militair boekje en worden opgenomen op de reservistenlijst. In geval van mobilisatie kunnen ze wel opgeroepen worden om dienst te doen in het leger. Volgens gegevens van Prizyvnet valt de absolute meerderheid van dienstplichtigen die vrijgesteld worden om medische redenen in deze categorie.⁷¹

Bij de categorie G (Г) krijgt men uitstel van legerdienst omwille van medische redenen. Meestal is dit een uitstel van zes of twaalf maanden waarna men opnieuw door het militaire commissariaat opgeroepen kan worden voor een medische keuring. Wanneer de gezondheidstoestand van de dienstplichtige verbeterd is, dan kan hij alsnog goedgekeurd worden voor het vervullen van zijn dienstplicht.⁷²

Bij categorie D (Д) is men volledig vrijgesteld van het vervullen van de militaire dienst. Ook in geval van mobilisatie in oorlogstijd is deze groep niet oproepbaar.⁷³

Personen die uitstel van de dienstplicht hebben omwille van het uitvoeren van hogere studies mogen tijdens het laatste jaar van hun studies niet voor een medische controle opgeroepen worden voor het einde van het academiejaar. De mensenrechtenactivist Pavel Chikov schrijft dat indien studenten toch een dergelijke oproeping ontvangen ze dit kunnen aanklagen bij de procuratuur.⁷⁴

Op 5 september 2025 is er een gewijzigde versie van de Beschikking over de Militair-medische Keuring en van het zogenaamde "Schema van Aandoeningen" (*raspisanie bolezney*) van kracht. De Beschikking is het document dat de regels voor het uitvoeren van medische controle van dienstplichtigen en militairen vastlegt en het Schema is het overzicht van criteria voor aandoeningen die de medische commissies gebruiken om te bepalen of iemand geschikt is voor de militaire dienst. Verschillende organisaties schrijven dat de nieuwe bepalingen het moeilijker maken om uitstel of vrijstelling op basis van medische gronden te verkrijgen. Zo zijn een aantal psychische en fysieke aandoeningen die recht geven op de categorieën D (Д) uit de lijst gehaald.⁷⁵ Hierbij geldt dat personen die voor 5 september 2025 een bepaalde medische categorie toegekend kregen bij een eventuele medische herkeuring op basis van de criteria van de voorgaande versie van het Schema beoordeeld moeten worden. Dit geldt zowel voor de beoordeling door een medische commissie als door een rechtbank.⁷⁶

Indien een dienstplichtige niet instemt met de beslissing van de medische commissie kan hij hiertegen in beroep gaan. Dit kan op twee manieren. Een eerste mogelijkheid is het versturen van een verklaring rechtstreeks naar de medische controlecommissie van het militaire commissariaat van een hoger administratief niveau. Deze controlecommissie zal de medische toestand van de dienstplichtige opnieuw beoordelen. Een andere manier om de beoordeling van de medische commissie aan te

⁷⁰ Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikom, 29/04/2022, [url](#); Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikom, 08/04/2022, [url](#); Prizyvnet, 14/02/2022, [url](#)

⁷¹ Prizyvnet, 20/05/2022, [url](#); Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikom, 29/04/2022, [url](#); Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikom, 08/04/2022, [url](#); Prizyvnet, s.d., [url](#); Bumaga, 01/04/2022, [url](#)

⁷² Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikom, 29/04/2022, [url](#); Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikom, 08/04/2022, [url](#); Prizyvnet, 15/08/2019, [url](#)

⁷³ Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikom, 29/04/2022, [url](#); Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikom, 08/04/2022, [url](#); Prizyvnet, 06/10/2020, [url](#)

⁷⁴ Pavel Chikov, 20/03/2022, [url](#)

⁷⁵ Povestok.net, 15/09/2025, [url](#); Prizyv k Sovesti, 14/10/2025, [url](#); Voennye Advokaty, 08/09/2025, [url](#); Shkola Prizyvnika, 09/09/2025, [url](#)

⁷⁶ Shkola Prizyvnika, 09/09/2025, [url](#)

vechten is via een klacht over de beslissing van de oproepingscommissie, waarbij men ingaat op de medische aspecten. Dit kan bij een militair commissariaat van een hoger administratief niveau of bij een rechtbank. De dienstplichtige kan bij deze klacht best de resultaten van een onafhankelijk medisch tegenonderzoek voegen. Verschillende Russische juridische fora vermelden dat een dienstplichtige die het niet eens is met het besluit van de medische commissie beter een klacht kan indienen tegen de beslissing van de oproepingscommissie dan rechtstreeks een klacht in te dienen bij de medische controlecommissie. Indien de dienstplichtige een klacht indient tegen de oproepingscommissie dan werkt dit immers opschortend, wat niet het geval is bij een klacht tegen de medische commissie. Na ontvangst van de klacht volgt een medisch onderzoek van de dienstplichtige door de medische controlecommissie van het militaire commissariaat van een hoger administratief niveau. Op basis daarvan kent deze commissie hem een medische geschiktheidscategorie toe.⁷⁷

De bovenvermelde wijzigingen aan de Beschikking over de Militair-medische Keuring hebben potentieel ook een impact op de klachtenprocedure bij de medische controlecommissie. Wanneer een dienstplichtige voordien een onafhankelijk medisch onderzoek voorlegde om de hem toegekende medische categorie aan te vechten, dan was de medische controlecommissie verplicht om hem opnieuw te onderzoeken. In de nieuwe versie valt die verplichting van een nieuw medisch onderzoek weg en kunnen de medische controlecommissies op basis van het dossier een beslissing nemen, zonder een nieuw onderzoek. Volgens Prizyv k Sovestu vermindert dit de waarde van een onafhankelijk medisch onderzoek aangezien de medische controlecommissie nu in een papieren procedure kan beslissen of het onafhankelijke medisch onderzoek of het oordeel van de militaire medische commissie doorweegt. Op het moment van schrijven van deze COI Focus is het nog niet duidelijk wat de precieze impact van deze nieuwe procedure zal zijn.⁷⁸

In 2025 geldt nog dat wanneer men een beslissing van de medische keuringscommissie wil aanvechten, men steeds moet wachten tot een van de twee jaarlijkse oproepingsperiodes. In de tussenperiodes is de medische keuringscommissie immers niet actief en kan ze geen nieuwe keuring uitvoeren. Vanaf 1 januari 2026 zullen de medische keuringscommissies het hele jaar door zetelen en zal de herkeuring in principe dus het hele jaar door kunnen plaatsvinden. De precieze uitwerking hiervan in de praktijk zal pas in 2026 duidelijk worden.⁷⁹

1.3. Vrijstelling en uitstel

Er zijn verschillende categorieën van personen die vrijstelling van de dienstplicht en van oproeping voor de dienstplicht kunnen verkrijgen⁸⁰:

- Personen die omwille van hun gezondheidstoestand beperkt geschikt zijn voor de dienstplicht.
- Personen die een alternatieve dienstplicht uitvoeren of vervulden.
- Personen die in een ander land hun dienstplicht vervulden, voorzien in internationale verdragen met de Russische Federatie.

⁷⁷ Army Help Ru, 2022, [url](#); Yuridicheskaya Konsultatciya Rossiyskou Gazety, 14/11/2019, [url](#); Soldatenmoeders van St.-Petersburg, s.d., [url](#); Bolshoe Delo, 14/11/2019, [url](#); Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikam, 22/10/2021, [url](#); Prizyv k Sovestu, 14/10/2025, [url](#)

⁷⁸ Prizyv k Sovesti, 14/10/2025, [url](#); Voennye Advokaty, 08/09/2025, [url](#); Shkola Prizyvnikam, 09/09/2025, [url](#)

⁷⁹ Prizyv k Sovestu, 14/10/2025, [url](#)

⁸⁰ *Федеральный закон "О воинской обязанности и военной службе" от 28.03.1998 N 53-ФЗ (последняя редакция от 29/09/2025)* [Federale wet « Over de militaire dienstplicht en de militaire dienst » van 28/03/1998 Nr. 53-FZ (laatste redactie van 29/09/2025)], 29/09/2025, [url](#); Prizyvanet, 23/08/2022, [url](#); Bumaga, 01/04/2022, [url](#); Administratie van St.-Petersburg, 19/01/2022, [url](#); Army Help Ru, 23/09/2025, [url](#)

- Kinderen van militairen of dienstplichtigen die om het leven kwamen bij het uitvoeren van hun militaire dienst.
- Personen die bepaalde opleidingen voltooiden.
- Officieren van de reserve (*zapras*).
- Personen die, al dan niet voorwaardelijk, strafrechtelijk veroordeeld zijn of tegen wie een strafrechtelijk onderzoek loopt. Zodra het strafblad van een persoon gewist wordt kan hij voor zijn dertigste wel opnieuw opgeroepen worden voor de legerdienst.

Daarnaast hebben verschillende categorieën van personen recht op uitstel van de dienstplicht⁸¹:

- Personen die medisch ongeschikt bevonden zijn voor een periode van minder dan een jaar.
- Personen die verantwoordelijk zijn voor een zorgbehoevend familielid in de eerste lijn of voor grootouders.
- Personen die werkzaam zijn voor bepaalde overheidsdiensten.
- Verkozen parlementsleden.
- Personen die al een kind hebben en van wie de echtgenote minstens 22 weken zwanger is.
- Personen die studeren aan bepaalde onderwijsinstellingen.

Wanneer een persoon vaststelt dat hij recht heeft op uitstel of vrijstelling nadat hij reeds een oproeping ontving of nadat een militair commissariaat hem tijdens een zitting geschikt voor de legerdienst verklaarde dan kan hij de beslissing van het militair commissariaat nog proberen aanvechten. Hij dient hiervoor een verklaring en ondersteunende documenten aan het militaire commissariaat te bezorgen niet later dan de datum van zijn effectieve doorsturen naar een militaire eenheid voor het vervullen van zijn legerdienst. Het militaire commissariaat moet deze documenten binnen de vijf werkdagen doorsturen naar een militair commissariaat van een hoger administratief niveau, die op zijn beurt binnen de twee weken moet laten weten of het de initiële beslissing wijzigt.⁸²

Sinds maart 2022 is er nog een nieuwe categorie toegevoegd van personen die recht hebben op uitstel van de dienstplicht, met name IT-specialisten. Ze dienen hierbij te voldoen aan de volgende voorwaarden: hogere studies voltooid hebben en officieel voltijds werkzaam zijn.⁸³ In mei 2023 verstrengde het ministerie van Defensie de regels volgens dewelke bedrijven een uitstel kunnen krijgen voor hun IT-personeel. Op 4 september 2023 verhoogde president Poetin de leeftijd voor vrijstelling voor IT-specialisten van 27 naar 30 jaar.⁸⁴

Door de wetswijziging van 28 oktober 2025 zullen militaire commissariaten vanaf 1 januari 2026 de mogelijkheid hebben om iemand uitstel of vrijstelling van de militaire dienst te verlenen zonder dat deze zich persoonlijk op het militaire commissariaat dient aan te bieden. Tot dan dient een dienstplichtige hiervoor steeds persoonlijk aanwezig te zijn.⁸⁵

Een dienstplichtige die, al dan niet tijdelijk, vrijgesteld is van zijn dienstplicht wordt niet opgeroepen door het militair commissariaat. Indien hij bij het bereiken van de leeftijd van 30 jaar nog niet

⁸¹ *Федеральный закон "О воинской обязанности и военной службе" от 28.03.1998 N 53-ФЗ (последняя редакция от 29/09/2025)* [Federale wet « Over de militaire dienstplicht en de militaire dienst » van 28/03/1998 Nr. 53-FZ (laatste redactie van 29/09/2025)], 29/09/2025, [url](#); Prizyvanet, 23/08/2022, [url](#); Bumaga, 01/04/2022, [url](#)

⁸² Voennye Advokaty, 21/10/2025, [url](#)

⁸³ Prizyvanet, 23/08/2022, [url](#); Regering van de Russische Federatie, 28/03/2022, [url](#)

⁸⁴ RIA Novosti, 04/09/2023, [url](#); Voennye Advokaty, 24/05/2023, [url](#)

⁸⁵ Garant, 05/11/2025, [url](#); Expert, 17/10/2025, [url](#)

opgeroepen is dan zal het militaire commissariaat beslissen om hem op te nemen in de *zapas* en hem een militair boekje uitreiken. Vanaf 1 januari 2026 zullen personen die 30 jaar worden het hele jaar door opgenomen kunnen worden in de *zapas*, voordien was dit enkel mogelijk tijdens de oproepingsperiodes.⁸⁶

1.4. Militair boekje

Dit hoofdstuk geeft een beknopt overzicht over het militair boekje. Meer uitgebreide informatie is beschikbaar in een aparte COI Focus van Cedoca: COI Focus Russische Federatie. Militair boekje en andere documenten voor dienstplichtigen.⁸⁷

Het zogenaamde militair boekje bevat informatie over de status van de militaire dienst van een dienstplichtige. Het kan verkregen worden bij de legerafdeling waar men diende of bij de militaire commissariaten en wordt afgegeven op de volgende momenten⁸⁸:

- Bij voltooiing van de militaire of alternatieve dienstplicht.
- Aan personen die studeren aan een militaire instelling van het hoger onderwijs.
- Op het moment dat iemand opgenomen wordt in de *zapas*.
- Wanneer iemand vrijgesteld wordt van zijn legerdienst om medische redenen of wanneer hij de leeftijd van 30 jaar bereikt en tot dan uitstel had voor het vervullen van zijn legerdienst.
- Specifiek aan vrouwen die een opleiding voltooiden die als een "militaire specialiteit" aanzien wordt (bijvoorbeeld verpleegsters).

Tot 2018 was het militair boekje steeds in de vorm van een papieren paspoortdocument. Na 2018 is men ook elektronische exemplaren in de vorm van een bankkaart beginnen uitreiken. Op het moment van schrijven van de update van deze COI Focus geven de autoriteiten nog steeds vooral de papieren versies van het militair boekje uit. Van de papieren boekjes bestaan er twee soorten: een rood en een groen. Het rode telt 32 bladzijden en is bestemd voor dienstplichtigen en personen in de reserve. Het groene telt 40 bladzijden en is enkel bestemd voor officieren in de *zapas*.⁸⁹

In sommige situaties kunnen personen die nog op dienstplichtige leeftijd zijn hinder ondervinden wanneer ze niet in het bezit zijn van een militair boekje. Dit is onder andere het geval wanneer ze als werknemer aan de slag gaan. Werkgevers zijn verplicht de gegevens van dienstplichtigen aan het militaire commissariaat door te geven en staan vaak weigerachtig ten aanzien van werknemers die niet in orde zijn met hun dienstplicht. Voor het verkrijgen van een reispaspoort en een rijbewijs vraagt men vaak ook het militair boekje.⁹⁰ Pavel Chikov merkt hierover op dat het enkel dient om na te gaan of de aanvrager op dat moment geen dienstplicht of alternatieve dienst moet vervullen. Indien de aanvrager het niet kan voorleggen kan de paspoortdienst ook zelf een vraag om informatie sturen aan het militaire commissariaat.⁹¹

Sinds april 2022 vermelden bronnen dat sommige militaire commissariaten of militaire commandanten specifieke stempels plaatsen in de militaire boekjes van personen die weigeren te tekenen om naar Oekraïne te gaan. Er zouden er verschillende van in omloop zijn, maar de meeste vermelden dat de

⁸⁶ Glavsprav, s.d., [url](#); Voennye Advokaty, 21/10/2025, [url](#)

⁸⁷ CGVS/CGRA, 28/03/2025, [url](#)

⁸⁸ Prizyva Net, 09/09/2025, [url](#); Prizyva Net, 26/05/2025, [url](#); Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikam, 02/10/2025, [url](#)

⁸⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 12/04/2022, p. 52, [url](#); Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikam, 16/03/2022, [url](#); Neprizyvnoy.net, s.d., [url](#); RIA, 22/01/2022, [url](#); Prizivaut.ru, s.d., [url](#)

⁹⁰ Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikam, 16/03/2022, [url](#); Prizyvanet, 17/03/2022, [url](#); RIA, 22/01/2022, [url](#)

⁹¹ Pavel Chikov, 20/03/2022, [url](#)

persoon weigert deel te nemen aan de speciale militaire operatie in Oekraïne en dat hij als zodanig een neiging tot verraad vertoont. Dit soort stempels is niet voorzien in de Russische wetgeving. In juli 2022 diende een contractsoldaat die weigerde in Oekraïne te gaan vechten klacht in bij de rechtbank voor het plaatsen van een dergelijke stempel in zijn militair boekje. In augustus 2022 oordeelde de procureur van het Ryazan garnizoen dat deze stempel niet rechtsgeldig is.⁹²

1.5. Personen met verworven Russische nationaliteit

Personen die het Russische staatsburgerschap verwerven zijn wettelijk verplicht om zich als dienstplichtige in het militaire register te laten registreren. Deze wettelijke verplichting bestaat reeds lang, maar sinds 8 augustus 2024 is er een wetswijziging van kracht die deze verplichting nogmaals bevestigt. Een begeleidende nota bij de wetsaanpassing voegt er als nieuw element aan toe dat wanneer een persoon met een nieuwverworven Russisch staatsburgerschap zich niet in het militaire register laat registreren en geen militair boekje gaat halen dit als element kan dienen om deze persoon het Russische staatsburgerschap te ontnemen. Voordien kon hem enkel een boete opgelegd worden.⁹³

In de praktijk zijn er voor augustus 2024 ook al enkele gevallen geweest waarbij nieuwe Russische staatsburgers hun pas verkregen staatsburgerschap weer ontnomen werd omdat zij zich niet hadden laten registreren in het militaire register. In december 2023 speelden er bijvoorbeeld twee personen hun staatsburgerschap kwijt nadat de rechtbank oordeelde dat ze door eerst een eed voor hun staatsburgerschap af te leggen en zich daarna niet in het militaire register te laten plaatsen leugenachtige verklaringen hadden afgelegd. Het afleggen van leugenachtige verklaringen voor het verkrijgen van het staatsburgerschap is een wettelijke grond voor intrekking.⁹⁴

Sinds de wetswijziging is het ministerie van Binnenlandse Zaken in principe verplicht om de militaire commissariaten in te lichten over de personen die op het punt staan om de Russische nationaliteit te verwerven. Wettelijk is een nieuwe staatsburger verplicht om zich binnen de twee weken na het verkrijgen van het Russische staatsburgerschap bij een militair commissariaat aan te melden of zich binnen een week via Gosuslugi in het militair register te zetten.⁹⁵

De Doema verklaarde dat deze nieuwe regelgeving aangenomen is omdat er in de voorgaande jaren indicaties waren dat nieuwe Russische staatsburgers aan de militaire dienstplicht probeerden te ontkomen. Sinds 2023 zijn er zo tal van meldingen dat de ordediensten actief buitenlanders die recent het Russische staatsburgerschap verwierven opsporen om hen als dienstplichtigen te registreren. De ordediensten en militaire commissariaten voeren hiertoe raids uit op plaatsen waar er veel migranten samenkomen zoals moskeeën, markten en tuinbedrijven.⁹⁶

Zo brachten de ordediensten op 17 augustus 2023 in Sint-Petersburg en Chuvashiya een honderdtal personen die recent het Russische staatsburgerschap verwierven naar militaire commissariaten om zich er te registreren op de lijst van dienstplichtigen.⁹⁷ In 2024 velden rechtbanken een 130-tal vonnissen over nieuwe staatsburgers die bij raids waren gearresteerd. Ze werden door de rechtbanken verplicht om zich binnen de twee weken bij een militair commissariaat aan te melden.⁹⁸ Na de aanval op de concertzaal Krokus City in maart 2024 in Moskou vonden er in heel Rusland raids plaats waarbij

⁹² Radio Free Europe, 16/04/2022, [url](#); Mediazona, 01/08/2022, [url](#); Mediazona, 11/07/2022, [url](#); Kavkazskiy Uzel, 01/08/2022, [url](#); Kholod, 02/09/2022, [url](#)

⁹³ Mediazona, 28/08/2023, [url](#); BBC, 31/07/2024, [url](#); Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikam, 24/03/2025, [url](#)

⁹⁴ Beda, 16/05/2025, [url](#); Prizyv k Sovesti, 27/05/2025, [url](#);

⁹⁵ Mediazona, 28/08/2023, [url](#); BBC, 31/07/2024, [url](#); Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikam, 24/03/2025, [url](#); Prizyv k Sovesti, 14/10/2025, [url](#)

⁹⁶ Mediazona, 28/08/2023, [url](#); BBC, 31/07/2024, [url](#)

⁹⁷ Voennye Advokaty, 17/08/2023, [url](#)

⁹⁸ BBC, 31/07/2024, [url](#)

de ordediensten migranten en nieuwe staatsburgers opspoorden. Hierbij zijn er volgens de onafhankelijke nieuwssites Beda en Radio Svoboda tal van meldingen dat arrestanten naar militaire commissariaten gebracht werden om zich er te registreren. Het hoofd van het Russische Onderzoekscomité, Aleksandr Bastrykin, verklaarde in juni 2024 dat er 30.000 personen met een verworven Russisch staatsburgerschap na arrestatie in het militaire register geregistreerd zijn. Van hen zijn er volgens Bastrykin 10.000 naar het front in Oekraïne gestuurd. Het is niet mogelijk deze verklaring te verifiëren.⁹⁹

De Russische mensenrechtenmonitoringsorganisatie OVD-info schrijft in april 2025 dat ze weet heeft van 69 gedocumenteerde gevallen van personen die hun nieuwverworven staatsburgerschap verloren zijn wegens het niet registreren in het militaire register. Dit specifiek op basis van de wetwijziging van augustus 2024.¹⁰⁰

Het ministerie van Binnenlandse Zaken verklaarde in oktober 2025 dat het sinds april 2023 zo'n 2.875 beslissingen tot het intrekken van een nieuwverworven staatsburgerschap genomen heeft. De voornaamste redenen waren strafrechtelijke veroordelingen en het zich niet registreren in het militaire register. Precieze cijfers over de verhouding tussen de twee geeft het ministerie niet.¹⁰¹

In november 2025 verklaart Ivan Chuvilyaev van Idite Lesom dat er meerdere meldingen zijn van personen met een nieuwverworven staatsburgerschap die door de autoriteiten misleid worden, waardoor ze niet enkel in het militaire register geregistreerd worden, maar zich ook intekenen als contractsoldaat.¹⁰²

1.6. Rechtsschendingen tijdens de oproepingsperiodes

De ngo Idite Lesom verzamelt cijfermateriaal over het aantal raids die ze tijdens de oproepingsperiodes vaststellen. Met raids duiden ze acties van de autoriteiten aan waarbij die actief op zoek gaan naar dienstplichtigen en hen eventueel, al dan niet onder fysieke dwang, naar militaire commissariaten brengen. Dergelijke raids worden onder meer uitgevoerd op straat, aan onderwijsinstellingen, nabij studentenverblijven, in de metro en op andere publieke plaatsen. Tijdens de herfstoproeping van 2023 waren het er 90, in de herfst van 2024 telden ze er 170 en in de lente van 2025 stelden ze er 87 vast.¹⁰³ De organisatie Prozyv k Sovesti registreerde 86 raids tijdens de herfstoproeping van 2024.¹⁰⁴ OVD-info schrijft in 2025 dat er weinig cijfermateriaal over raids beschikbaar is omdat dit tot eind 2024 niet systematisch verzameld werd.¹⁰⁵

Tijdens de herfstoproeping van 2024 vonden er incidenten plaats waarbij de autoriteiten geweld gebruikten om personen onder dwang naar het militaire commissariaat te brengen of om hen te verplichten een uniform aan te trekken op het verzamelpunt voor ze werden doorgestuurd naar hun eenheid. Dienstplichtigen werden hierbij opgepakt op de metro, op openbare plaatsen, op het werk of bij hen thuis. Er zijn hierbij meldingen van gebruik van fysiek geweld, al is er geen duidelijk cijfermateriaal voorhanden over de omvang van deze incidenten. Ook zijn er berichten dat sommige dienstplichtigen hun telefoon moesten afgeven en tot enkele dagen lang vastgehouden werden op militaire commissariaten zonder dat ze contact konden opnemen met de buitenwereld.¹⁰⁶

⁹⁹ Radio Svoboda, 18/11/2025, [url](#); Beda, 16/05/2025, [url](#)

¹⁰⁰ OVD-info, 29/04/2025, [url](#)

¹⁰¹ Russisch ministerie van Binnenlandse Zaken, 08/10/2025, [url](#)

¹⁰² Radio Svoboda, 18/11/2025, [url](#)

¹⁰³ Idite Lesom, 21/07/2025, [url](#); OVD-info, 29/04/2025, [url](#)

¹⁰⁴ OVD-info, 29/04/2025, [url](#)

¹⁰⁵ OVD-info, 29/04/2025, [url](#)

¹⁰⁶ OVD-info, 29/04/2025, [url](#); Verstka, 22/09/2025, [url](#); Nastoyashchee Vremya, 06/12/2024, [url](#)

Mensenrechtenactivisten stelden tijdens de herfstoproeping van 2024 zo'n 200 gevallen vast van het onder dwang inlijven van dienstplichtigen.¹⁰⁷

Bij de lenteoproeping van 2025 waren er berichten over raids op dienstplichtigen in onder meer Tatarstan, Dagestan, Moskou en St.-Petersburg. Ngo's die zich inzetten voor de rechten van dienstplichtigen stelden een lager aantal raids vast dan tijdens de herfstoproeping van 2024. Hierbij waren er ook minder meldingen van het gebruik van fysiek geweld dan in de herfst van 2024. Verder vonden er volgens de waarnemingen van ngo's minder arbitraire detenties van mogelijke dienstplichtigen plaats, maar zochten de ordediensten meer gericht naar personen die geen gehoor gaven aan een oproeping.¹⁰⁸ In de regio's verliepen de oproepingen ogenschijnlijk rustig, maar Verstka schrijft dat er minder informatie beschikbaar is over de wijze waarop de oproepingen er uitgevoerd worden doordat er in de regio's minder monitoring is.¹⁰⁹ Op 2 juni 2025 was volgens officiële cijfers reeds 95 % van het nodige aantal dienstplichtigen ingelijfd.¹¹⁰

Tijdens de herfstoproeping van 2025 zijn er ook meldingen van raids. Zo vinden er vanaf midden oktober 2025 acties van de ordediensten plaats in de metro en op andere publieke plaatsen. De ordediensten maken er onder meer gebruik van bewakingscamera's om mogelijke dienstplichtigen te identificeren. Een aantal van de arrestanten is onder dwang naar het EPP gebracht. Sommigen worden later vrijgelaten, anderen op het EPP vastgehouden. Het zou hierbij om verschillende tientallen personen gaan. De raids in Moskou vinden relatief vroeg tijdens de oproepingsperiode plaats, maar volgens mensenrechtenactivisten kan dit te maken hebben met de stijging van het aantal op te roepen dienstplichtigen in Moskou. In 2020 waren het er 5.000 tegenover 9.000 in de herfst van 2025.¹¹¹

Er zijn nog steeds meldingen van dienstplichtigen die voor de keuringscommissie op het militaire commissariaat moeten verschijnen en dan dezelfde dag doorgestuurd worden naar hun militaire eenheid. Dit is wettelijk niet toegestaan. OVD-info heeft weet van minstens 69 gevallen tijdens de herfstoproeping van 2024 in Moskou. Ook zijn er dan meldingen van dergelijke incidenten in Kazan, Penza, Makhachkala en Tyumen. OVD-info schrijft dat dergelijke incidenten zich tijdens de herfstoproeping van 2024 vooral in december voordeden. Wellicht omdat de oproepingsperiode dan ten einde liep en de militaire commissariaten dan onder druk stonden om hun quota te halen.¹¹² Novaya Gazeta schrijft in april 2025 dat er in Moskou vooral bij het doorstuurpunt van Ugreshkiy een hoog aantal gevallen is van dienstplichtigen die er de dag zelf nog naar een eenheid gestuurd worden. Hierbij neemt men vaak hun telefoon in beslag. Tevens zijn er meldingen van bedreigingen en psychologische druk om dienstplichtigen aan te zetten tot gehoorzaamheid.¹¹³

OVD-info schrijft in 2025 dat de autoriteiten in de voorgaande jaren in een beperkt aantal gevallen de dienstplicht gebruikt hebben als een middel om leden van de politieke oppositie te onderdrukken. Het gaat hierbij veelal om aanhangers van Navalny die beschuldigd worden van dienstonduiking of onder druk ingelijfd worden.¹¹⁴

1.7. Dienstplichtigen in gevechtsszones

De huidige wetgeving voorziet dat dienstplichtigen niet ingezet kunnen worden bij gevechtssituaties zolang ze geen vier maanden opleiding gevolgd hebben en een militaire specialisatie verworven

¹⁰⁷ Verstka, 22/09/2025, [url](#); Prizyv k Sovesti, 08/2025, [url](#)

¹⁰⁸ Prizyv k Sovesti, 08/2025, [url](#); Verstka, 27/06/2025, [url](#); Novaya Gazeta, 25/04/2025, [url](#)

¹⁰⁹ Verstka, 27/06/2025, [url](#)

¹¹⁰ Verstka, 27/06/2025, [url](#)

¹¹¹ Nastoyashchee Vremya, 22/10/2025, [url](#); Radio Svoboda, 21/10/2025, [url](#)

¹¹² OVD-info, 29/04/2025, [url](#)

¹¹³ Novaya Gazeta, 25/04/2025, [url](#)

¹¹⁴ OVD-info, 29/04/2025, [url](#)

hebben. Wanneer de autoriteiten de krijgswet afroepen of tijdens een oorlogssituatie kan deze regel opgeschort worden.¹¹⁵ De Russische autoriteiten, waaronder president Poetin en de generale staf van het leger, verklaren geregeld dat er effectief geen dienstplichtigen naar de oorlogszone in Oekraïne gestuurd worden. Zo verklaarde de Russische president Poetin op 8 maart 2022 dat er geen dienstplichtigen deelnamen aan de gevechten in Oekraïne. Op 9 maart 2022 erkende het Russische ministerie van Defensie echter officieel dat er Russische dienstplichtigen aan deze gevechten deelnamen en dat er ook al enkelen in krijgsgevangenschap terecht gekomen waren. Volgens het ministerie was het sturen van dienstplichtigen naar gevechtszones een vergissing. In de Oekraïense media verschenen ondertussen beelden van Russische dienstplichtigen in krijgsgevangenschap.¹¹⁶ Begin juni 2022 verklaarde de militaire procureur, Artur Yegiev, voor de Doema dat er volgens zijn gegevens 600 dienstplichtigen in gevechtszones in Oekraïne aanwezig geweest zijn en dat deze zo snel mogelijk teruggetrokken zijn.¹¹⁷ Sindsdien hebben Poetin en het ministerie van Defensie meermaals verklaard dat er geen dienstplichtigen meer in Oekraïne aanwezig zijn. Poetin deed dit onder meer nog op 6 maart 2025.¹¹⁸

De jurist Pavel Chikov schrijft in september 2022 dat het niet met zekerheid te zeggen valt of er op dat moment dienstplichtigen in Oekraïne aanwezig zijn. De juridische hulplijn voor dienstplichtigen die zijn organisatie oprichtte, wordt er niet over gecontacteerd. Wel merkt hij op dat er dienstplichtigen zaten op de in april 2022 gezonken kruiser Moskva.¹¹⁹ De onafhankelijke nieuwsite Kholod schrijft in juli 2023 dat mensenrechtenactivisten zoals Aleksey Tabalov en Ivan Chuvilyaev geen weet hebben van dienstplichtigen die aan het front in Oekraïne aanwezig zijn.¹²⁰

Daarnaast is het wettelijk mogelijk om gewone dienstplichtigen naar de grenszone met Oekraïne te sturen. Dit is bijvoorbeeld bevestigd tijdens de invasie van Oekraïense troepen in de Russische regio Koersk in de zomer van 2024 waarbij er Russische dienstplichtigen krijgsgevangen gemaakt zijn.¹²¹ Idite Lesom schrijft dat er ook in 2025 nog meldingen zijn dat dienstplichtigen naar de Russische grensregio's met Oekraïne gestuurd worden om daar hun legerdienst te vervullen.¹²²

De BBC en Mediazona voerden een gezamenlijk onderzoek uit in open bronnen en ze vonden daarbij informatie over zo'n 159 mogelijke dienstplichtigen die in de periode februari 2022 – 9 augustus 2024 sneuvelden in het kader van de oorlog in Oekraïne. 69 van hen sneuvelden in 2022. BBC en Mediazona benadrukken hierbij dat het moeilijk is het precieze dienststatuut van deze gesneuvelden vast te stellen. Uit door de BBC en Mediazona gevonden informatie over deze dienstplichtigen blijkt dat het ministerie van Defensie vaak verklaart dat de dienstplichtigen kort voor hun dood een contract tekenden. Een groot deel van de betrokken families trekt deze bewering echter in twijfel.¹²³

Vot Tak publiceerde in april 2025 cijfers van de Oekraïense organisatie Khochu Zhit' volgens dewelke er in de periode 24 februari 2022 – 17 april 2025 zo'n 217 Russische dienstplichtigen sneuvelden in het conflict. Vot Tak voerde onderzoek uit naar de 217 gesneuvelden en stelde daarbij vast dat 72 van hen sneuvelden in de Russische grensregio's Koersk en Belgorod. Van de vermelde dienstplichtigen zouden er 9 omgekomen zijn op de Krym toen ze daar hun dienstplicht vervulden. Zo'n 13 anderen waren dienstplichtigen die hun dienstplicht uitvoerden op een militair schip dat in een haven van de

¹¹⁵ ISW, 05/03/2022, [url](#); Radio Free Europe, 02/07/2022, [url](#); Pavel Chikov, 02/03/2022, [url](#)

¹¹⁶ Agora, 03/2022, [url](#)

¹¹⁷ Euronews, 08/06/2022, [url](#); Wall Street Journal, 26/08/2022, [url](#)

¹¹⁸ Fontanka, 06/03/2025, [url](#); Novaya Gazeta, 23/09/2025, [url](#)

¹¹⁹ Kholod, 01/09/2022, [url](#)

¹²⁰ Kholod, 27/07/2023, [url](#)

¹²¹ Kholod, 27/07/2023, [url](#); Novaya Gazeta, 23/09/2025, [url](#); BBC, 09/08/2024, [url](#); Nastoyashchee Vremya, 03/11/2025, [url](#)

¹²² Idite Lesom, 30/06/2025, [url](#)

¹²³ BBC, 09/08/2024, [url](#)

Krym in onduidelijke omstandigheden explodeerde. Van 14 van de vermelde personen vond Vot Tak ten slotte informatie dat ze mogelijk zelfmoord gepleegd hebben.¹²⁴

In de zomer van 2025 zijn er nog steeds meldingen van dienstplichtigen die tijdens het vervullen van hun dienstplicht naar grenszones zoals de *oblasten* Koersk en Belgorod gestuurd worden.¹²⁵

Een aantal bronnen melden dat er zich gevallen voordoen waarbij dienstplichtigen vrijwillig of onder druk tijdens hun dienstplicht een contract tekenen met het ministerie van Defensie. Officieel zijn ze dan geen dienstplichtige meer, maar contractsoldaat waardoor ze naar de conflictzone in Oekraïne gestuurd kunnen worden. Meer informatie hierover staat in [3. Contractsoldaten](#) en [3.1. Rekrutering](#).¹²⁶

2. Alternatieve dienst

Wanneer de persoonlijke of religieuze overtuiging van een dienstplichtige hem niet toestaat om zijn legerdienst te doen, kan hij een aanvraag indienen om een alternatieve dienstplicht te vervullen. Het recht hierop is vervat in artikel 59 van de Russische Grondwet. De wet geeft geen concrete invulling van wat deze overtuiging kan inhouden, maar volgens artikel twee van de wet over de alternatieve dienstplicht gaat het dus niet enkel om religieuze gronden, maar ook over de persoonlijke overtuiging. De dienstplichtige dient zijn aanvraag ten laatste zes maanden voor het begin van zijn oproepingsperiode in te dienen bij het militaire commissariaat. De alternatieve dienstplicht duurt 21 maanden of 18 maanden wanneer men hem vervult in een militaire organisatie.¹²⁷

Het aanvragen van de alternatieve dienst een half jaar voor de oproepingsperiode kan op de volgende momenten¹²⁸:

- Op de leeftijd van 17,5 jaar, het moment waarop men op de lijst van dienstplichtigen opgenomen wordt.
- Na de leeftijd van 18 jaar op het moment van het vormen van een overtuiging die het vervullen van de dienstplicht onmogelijk maakt. De termijn voor het indienen van de aanvraag is dan in principe verstreken, maar het militaire commissariaat kan ze nog in overweging nemen. Normaal dient de aanvraag zes maanden voor de start van de oproepingsperiode ingediend te worden, maar de ngo's Alternativnaya Sluzhba bez Granits en Pervaya Liniya raden aan om in de aanvraag te verzoeken om de vervallen termijn te herstellen. Pavel Chikov geeft op zijn beurt aan dat het moeilijk is om succesvol een alternatieve dienst aan te vragen indien men de aanvraagtermijn niet respecteert.
- Binnen de tien dagen nadat een reden tot uitstel van de militaire dienst onvoorzien vervalt. Bijvoorbeeld wanneer men plots een hogere opleiding stopzet.

De aanvraag voor alternatieve dienstplicht moet ingediend worden bij het lokale militaire commissariaat. Dit kan persoonlijk, via een vertegenwoordiger of via de post met aangetekend

¹²⁴ Vot Tak, 17/04/2025, [url](#)

¹²⁵ Idite Lesom, 30/06/2025, [url](#); Novaya Gazeta, 23/09/2025, [url](#)

¹²⁶ Novaya Gazeta, 23/09/2025, [url](#); BBC, 09/08/2024, [url](#); Nastoyashchee Vremya, 03/11/2025, [url](#)

¹²⁷ Федеральный закон "Об альтернативной гражданской службе" от 25.07.2002 N 113-ФЗ (последняя редакция) [Federale Wet over de Alternatieve Burgerdienst] van 25/07/2002 Nr. 113-FZ (laatste redactie), 04/08/2023, [url](#); Riamo, 21/05/2022, [url](#); Alternativnaya Sluzhba bez Granits, 28/09/2020, [url](#); Pervaya Liniya, 23/10/2025, [url](#); Voennye Advokaty, 11/11/2025, [url](#)

¹²⁸ Alternativnaya Sluzhba bez Granits, 28/09/2020, [url](#); Kholod, 01/09/2022, [url](#); Pervaya Liniya, 23/10/2025, [url](#)

schrijven. Pervaya Liniya raadt aan om in de hoofding van de aanvraag te vermelden dat ze naar verschillende bestemmingen verstuurd is, dit om te vermijden dat het militaire commissariaat de aanvraag zou negeren. Het gaat hier bijvoorbeeld om een exemplaar gestuurd naar de militaire commissie van een hoger administratief niveau of een aan de regionale vertegenwoordiger van de ombudsman.¹²⁹

Nadat de dienstplichtcommissie de aanvraag ontvangen heeft moet ze deze in principe behandelen binnen de maand na het einde van de wettelijke indieningsperiode. De oproepingscommissie zal de aanvrager dan oproepen ter zitting. De aanvrager dient persoonlijk voor de dienstplichtcommissie te verschijnen om zijn aanvraag toe te lichten. Hij krijgt normaal gezien ten laatste drie dagen voor de zitting een oproeping. Op het einde van de zitting deelt de commissie haar beslissing mee en moet ze hiervan een geschreven attest overhandigen. Wanneer de commissie de aanvraag weigert, kan de aanvrager hiertegen in beroep gaan bij de rechtbank. Dit beroep bij de rechtbank werkt opschortend.¹³⁰

Wanneer de dienstplichtige het recht op het vervullen van de alternatieve dienst toegekend wordt, dan dient hij daarna nog een medische keuring te ondergaan op het militaire commissariaat. Deze keuring verloopt op dezelfde manier als voor andere dienstplichtigen.¹³¹

In de meeste gevallen start de alternatieve legerdienst tijdens de volgende oproepingsperiode omdat het militaire commissariaat aan het ministerie van Arbeid de gegevens moet doorgeven van personen die alternatieve dienst gaan doen. Het ministerie moet voor hen dan vacante plaatsen gaan zoeken bij een aantal door hen jaarlijks vastgelegde instellingen. Voor het vervullen van de alternatieve dienst sluit de dienstplichtige een arbeidscontract af met de instelling waar hij zijn dienst vervult en ontvangt hij een loon. De organisaties Shkola Prizyvnik, en Pervaya Liniya schrijven dat de alternatieve dienst meestal in de regio van de dienstplichtige uitgevoerd wordt omdat dit goedkoper is voor de overheid. In dat geval kan de dienstplichtige gewoon thuis blijven wonen en kan hij na de werkuren vrij over zijn eigen tijd beschikken.¹³²

Nadat de arbeidsovereenkomst in het kader van zijn alternatieve dienst afloopt, kan de dienstplichtige het attest van zijn alternatieve dienstplicht op het militaire commissariaat inwisselen tegen een militair boekje. In het boekje wordt hij aangeduid met de graad "soldaat".¹³³

Er zijn geen objectieve cijfers over het aantal aanvragen voor alternatieve dienst dat ingediend wordt en het is dan ook niet duidelijk hoeveel het percentage positieve beslissingen voor het vervullen van de alternatieve dienst bedraagt. Volgens het ministerie van Defensie wordt 98 % van de aanvragen aanvaard terwijl de organisatie Beweging voor bewuste Dienstweigeraars stelt dat dit slechts voor de helft het geval is.¹³⁴ In een artikel van 15 juli 2022 van de onafhankelijke Russische nieuwsdienst Meduza getuigen verschillende activisten, die zich inzetten voor de rechten van dienstplichtigen, dat het vaak zeer moeilijk is om een militair commissariaat te overtuigen om een alternatieve dienst goed te keuren. Daar komt bij dat de militaire commissariaten de regelgeving rond alternatieve dienst vaak niet goed beheersen of foutief toepassen in het nadeel van de aanvrager.¹³⁵

¹²⁹ Alternativnaya Sluzhba bez Granits, 28/09/2020, [url](#); Meduza, 5/03/2022, [url](#); Shkola Prizyvnik, s.d., [url](#); Idite Lesom, 30/08/2023, [url](#); Pervaya Liniya, 23/10/2025, [url](#)

¹³⁰ Alternativnaya Sluzhba bez Granits, 28/09/2020, [url](#); Meduza, 5/03/2022, [url](#); Shkola Prizyvnik, s.d., [url](#); Idite Lesom, 30/08/2023, [url](#); Pervaya Liniya, 23/10/2025, [url](#)

¹³¹ Pervaya Liniya, 23/10/2025, [url](#)

¹³² Shkola Prizyvnik, s.d., [url](#); Pervaya Liniya, 23/10/2025, [url](#)

¹³³ Alternativnaya Sluzhba bez Granits, 28/09/2020, [url](#)

¹³⁴ Meduza, 15/07/2022, [url](#); Pervaya Liniya, 23/10/2025, [url](#)

¹³⁵ Meduza, 15/07/2022, [url](#)

De jurist Arsen Levinson voerde onderzoek uit naar de rechtsspraak betreffende beroepen tegen weigeringen om een alternatieve dienst uit te voeren. Voor de periode 2021 - eerste helft 2022 verzamelde hij 350 uitspraken. In 88 % van de gevallen verwierpen de rechtbanken het beroep.¹³⁶

Volgens cijfers van de overheid vervulden er in de eerste helft van 2024 2.022 personen alternatieve dienstplicht. Hun aantal nam in de tweede helft van 2024 toe met 417 tot 2.439 personen en in de eerste helft van 2025 steeg het met 283 personen tot 2.722.¹³⁷

Na het beëindigen van de alternatieve dienstplicht wordt een persoon opgenomen in de *zapras*. Hij kan echter niet opgeroepen worden in het kader van militaire opvolgingstrainingen, de zogenaamde *sbory*, die wel gelden voor personen die de gewone militaire dienstplicht uitvoerden.¹³⁸

2.1. Alternatieve dienst tijdens mobilisatie

Tot eind november 2022 voorzag de Mobilisatiewet geen mogelijkheid voor alternatieve dienst tijdens een mobilisatie. Dit was in strijd met de Grondwet die het recht op alternatieve dienst garandeert. Eind oktober 2022 voegde de Doema een nieuw artikel toe aan de Mobilisatiewet die het vervullen van alternatieve dienst tijdens een mobilisatie mogelijk maakt. Deze wijziging is van kracht sinds president Poetin ze ondertekende op 4 november 2022. Volgens de wetwijziging kunnen personen die de alternatieve dienst vervuld hebben later, bij afkondiging van een mobilisatie, opgeroepen worden om te dienen als civiel personeel van de strijdkrachten. Personen die tijdens de mobilisatie hun alternatieve dienst nog uitvoeren, kunnen in die periode als civiel personeel toegewezen worden aan de strijdkrachten.¹³⁹ Deze wetwijziging is pas van kracht na het beëindigen van de gedeeltelijke mobilisatie eind oktober 2022. Het is onduidelijk hoe deze toegepast zou worden tijdens een eventuele toekomstige mobilisatie.

Tijdens de mobilisatie van eind 2022 zijn er gevallen geweest waarbij personen die voordien hun alternatieve dienst vervuld hadden toch gemobiliseerd zijn. Er is weinig informatie over deze groep beschikbaar, maar er zijn gemobiliseerden die erin slaagden om op basis van de Grondwet hun recht op alternatieve dienst af te dwingen. Zo bijvoorbeeld het geval van Pavel Mushumanskiy die alternatieve legerdienst vervulde omwille van religieuze redenen. Hij werd opgeroepen tijdens de mobilisatie en naar een militaire eenheid gestuurd, wat hij aanvocht bij de rechtbank van de stad Gatchin. Deze oordeelde dat Mushumanskiy uit voorzorg teruggeroepen moest worden uit zijn eenheid. Op 30 november 2022 besliste de rechtbank dat zijn oproeping voor militaire dienst tijdens de mobilisatie geannuleerd moest worden. Het militaire commissariaat ging hiertegen in beroep. Op 16 maart 2023 werd het beroep verworpen door de rechtbank van de oblast Leningrad op basis van de bepalingen van de Grondwet. Het militaire commissariaat trok hierop naar het hof van cassatie dat het recht op alternatieve dienst tijdens mobilisatie bevestigde in juli 2023.¹⁴⁰

In juni 2023 vond er nog een rechtszaak plaats van een gemobiliseerde man die weigerde deel te nemen aan de gevechten in Oekraïne omwille van zijn religieuze overtuiging. Het is aan de hand van de beschikbare informatie niet duidelijk of deze persoon zijn legerdienst of alternatieve dienst al vervulde. Wegens het weigeren bevelen op te volgen veroordeelde de rechtbank van Vladivostok hem

¹³⁶ Medium, 15/07/2022, [url](#); Verstka, 15/07/2022, [url](#)

¹³⁷ Shkola Prizyvnik, 15/09/2025, [url](#)

¹³⁸ Pervaya Liniya, 23/10/2025, [url](#)

¹³⁹ Rossiyskaya Gazeta, 04/11/2022, [url](#); Mediazona, 27/10/2022, [url](#); Pervaya Liniya, 23/10/2025, [url](#)

¹⁴⁰ Pravo.ru, 30/11/2022, [url](#); Pravo.ru, 16/03/2023, [url](#); Advokatskaya Gazeta, 30/03/2023, [url](#); Doxa, 18/07/2023, [url](#)

op 29 juni 2023 tot twee jaar en tien maanden gevangenis. Volgens OVD-Info zou de man, Andrey Kapacyna, in mei 2025 vrijgelaten zijn.¹⁴¹

3. Contractsoldaten

Men kan in het Russische leger toetreden als contractsoldaat, de zogenaamde *kontraktnik*, waarbij men dan bij aanvang een contract tekent van een bepaalde termijn, vaak twee à drie jaar. De rekrutering als contractsoldaat kan op twee manieren. Enerzijds kunnen alle mannen vanaf 18 jaar als contractsoldaat aan de slag door in een rekruteringsbureau een contract te gaan tekenen. Tot eind mei 2022 was er een leeftijdsgrens van 40 jaar om in te tekenen, maar president Poetin heeft deze bovengrens toen geschrapt zodat ook oudere personen een contract kunnen tekenen.¹⁴²

Daarnaast kunnen dienstplichtigen tijdens hun legerdienst ook kiezen om als contractsoldaat bij het leger te gaan. Ze dienen dan een contract af te sluiten voor minimum twee jaar. Sinds 14 april 2023 kan een dienstplichtige vanaf de eerste dag van zijn legerdienst een contract tekenen. Voordien moest een dienstplichtige een hoger diploma hebben of eerst drie maanden basisopleiding volgen vooraleer hij als contractsoldaat kon tekenen. Zodra ze tekenen als contractsoldaat krijgen ze een hogere soldij en hebben ze recht op bepaalde sociale voordelen. Op 24 juli 2023 ondertekende president Poetin een wet die toelaat dat personen die hun legerdienst vervullen of die in de *zapas* (zie [1.4 Reservisten](#)) zitten na het tekenen van een contract bij Defensie ook kunnen deelnemen aan militaire operaties buiten het Russische grondgebied.¹⁴³

Volgens dr. Van Bladel van het Egmont Institute en Voennye Advokaty gebruikt het Russische leger deze methode actief om het aantal contractsoldaten op peil te houden. De dienstplichtigen worden hierbij gelokt met sociale voordelen en een hogere soldij. Daarnaast zou er ook een beperkt aantal gevallen zijn waarbij dienstplichtigen bedreigd worden met overplaatsing naar een strafeenheid of fysiek geweld om te tekenen.¹⁴⁴ Dienstplichtigen kunnen hierover klacht indienen bij hun commandant, de militaire procuratuur van hun eenheid, bij de militaire politie van hun eenheid, bij hogere commandanten of bij een lokale afdeling van de Ombudsman.¹⁴⁵ Wanneer een dienstplichtige als contractsoldaat het contract vervroegd stopzet dan gelden twee dagen als contractsoldaat als één dag dienstplicht voor het berekenen van de verdere termijn van zijn dienstplicht.¹⁴⁶

Op 20 juni 2023 keurde de Doema een wet goed die de maximale dienstleeftijd optrok tot 70 jaar voor opperofficieren en tot 65 jaar voor alle andere contractsoldaten. Deze nieuwe leeftijdsgrens geldt in principe enkel voor contracten afgesloten na de datum van aanneming van de wet, maar het Hooggerechtshof oordeelde in oktober 2024 dat dit niet het geval is en dat de nieuwe leeftijdsgrens geldt voor alle contractsoldaten.¹⁴⁷

¹⁴¹ Voennye Advokaty, 29/04/2023, [url](#); OVD-info, 2025, [url](#)

¹⁴² Riamo, 21/05/2022, [url](#); BBC, 29/05/2022, [url](#); Open Democracy, 25/05/2022, [url](#); Novaya Gazeta, 25/04/2025, [url](#)

¹⁴³ Soldatenmoeders van St.-Petersburg, s.d., [url](#); Pavel Chikov02/03/2022, [url](#); Shkola Prizyvnik, 12/04/2023, [url](#); The Economist, 01/08/2023, [url](#); Obyasnyaem.rf, 24/07/2023, [url](#); Mediazona, 11/04/2023, [url](#); Kremlin.ru, 14/04/2023, [url](#); Novaya Gazeta, 25/04/2025, [url](#)

¹⁴⁴ Egmont Institute (Van Bladel J.), 07/2022, pp. 2-3, [url](#); Nastoyashchee Vremya, 03/11/2025, [url](#); Voennye Advokaty, 03/11/2025, [url](#)

¹⁴⁵ Voennye Advokaty, 03/11/2025, [url](#)

¹⁴⁶ Soldatenmoeders van St.-Petersburg, s.d., [url](#); Pavel Chikov, 02/03/2022, [url](#)

¹⁴⁷ Doema van de Russische Federatie, 20/06/2023, [url](#); Voennye Advokaty, 20/06/2023, [url](#); Pervaya Liniya, 16/12/2024, [url](#)

De wetwijziging van 20 juni 2023 staat ook toe dat personen die strafrechtelijk veroordeeld zijn, als contractsoldaat in dienst treden tijdens een periode van mobilisatie of krijgswet. Voordien waren ze hiervan uitgesloten. De wet voorziet verder dat deze personen vrijgesteld kunnen worden van strafrechtelijke aansprakelijkheid voor de misdaden die ze pleegden. Dit kan in twee gevallen: wanneer ze tijdens de militaire dienst een onderscheiding krijgen of indien ze tijdens de legerdienst ontslagen worden omwille van hun leeftijd, hun gezondheidstoestand of het opheffen van mobilisatie, krijgswet of oorlogstoestand. Personen die veroordeeld zijn voor terrorisme, extremisme of misdaad tegen de seksuele integriteit van minderjarigen blijven wel uitgesloten van de contractdienst.¹⁴⁸

Sinds maart 2024 is een wetwijziging van kracht die het mogelijk maakt om een strafrechtelijk onderzoek te laten stopzetten en eventuele voorhechtenis op te heffen wanneer de persoon tegen wie het onderzoek loopt een contract tekent bij het Russische leger. Het betreft het strafrechtelijk onderzoek voordat de zaak doorgestuurd wordt naar de rechtbank. In oktober 2024 tekende president Poetin een bijkomende wetwijziging die het mogelijk maakt om ook een strafzaak die bij een rechtbank zit op te heffen wanneer de beklaagde een contract tekent bij Defensie.¹⁴⁹

Onder normale omstandigheden kan een contractsoldaat zijn contract op eigen verzoek stopzetten. Deze mogelijkheid is tijdelijk opgeheven door de gedeeltelijke mobilisatie die president Poetin op 20 september 2022 afkondigde. Meer informatie hierover staat in [3.2. Ontslag](#). Onder normale omstandigheden kan het echter wel en de rest van deze paragraaf geeft verdere toelichting bij de standaardprocedure. De contractsoldaat dient voor het stopzetten van zijn contract een geschreven verzoek in te dienen bij zijn commandant die dan een rapport in tweevoud opmaakt met de aangehaalde redenen voor het verzoek tot ontslag. Dat rapport stuurt de commandant door naar een commissie van de militaire regio die dan beslist het verzoek al dan niet in te willigen. De commissie licht de commandant ten slotte in over haar beslissing.¹⁵⁰ Oksana Paramonova, hoofd van Soldatenmoeders van St.-Petersburg, verklaart aan Meduza dat deze procedure vastgelegd wordt in artikel 51 van de Dienstplichtwet. In het artikel staat dat de contractsoldaat een "gegronde reden" moet hebben voor zijn ontslag, maar geen enkele Russische regelgeving omschrijft wat deze kan zijn. Hierdoor is het in de praktijk de commissie zelf die kan beslissen of het een "gegronde reden" is of niet. Volgens Paramonova is het in de praktijk moeilijk om zijn contractdienst stop te zetten op eigen verzoek.¹⁵¹ Ook Pavel Chikov schrijft dat het voor contractsoldaten moeilijk kan zijn om hun contract op te zeggen. Wettelijk gezien kunnen ze het contract immers niet opzeggen op eenvoudig eigen verzoek zoals een gewone werknemer. Verwijzend naar artikel 51 van de Dienstplichtwet moet er steeds een "gegronde reden" aangebracht worden.¹⁵²

Enmaal contractsoldaten opgenomen zijn in het leger kunnen ze strafrechtelijk aansprakelijk gesteld worden voor het ongewettigd afwezig zijn van de dienst, desertie en het niet opvolgen van bevelen. De wetgeving hiervoor is dezelfde voor contractsoldaten als dienstplichtigen en wordt toegelicht in [1.1.4. Dienstweigering](#).

Een contractsoldaat die zonder geldige reden weigert een bevel van een meerdere op te volgen kan volgens artikel 332 van de Strafwet bestraft worden met een arrest van zes maanden, verplichte dienst in een strafbataljon gedurende maximaal twee jaar of beperkingen tijdens de dienst gedurende maximaal twee jaar. Wanneer een contractsoldaat weigert deel te nemen aan gevechtshandelingen

¹⁴⁸ Doema van de Russische Federatie, 20/06/2023, [url](#); Voennye Advokaty, 20/06/2023, [url](#)

¹⁴⁹ DW, 13/08/2024, [url](#); RBC, 2024, [url](#)

¹⁵⁰ Meduza, 28/04/2022, [url](#); MFC74, s.d., [url](#); Gapou ChR, 02/04/2022, [url](#); Kadrovoe Delo, 24/05/2022, [url](#)

¹⁵¹ Meduza, 28/04/2022, [url](#); MFC74, s.d., [url](#); Gapou ChR, 02/04/2022, [url](#); Kadrovoe Delo, 24/05/2022, [url](#)

¹⁵² Pavel Chikov, 02/03/2022, [url](#)

kan dit bestraft worden met een gevangenisstraf van twee tot drie jaar. In een periode van mobilisatie of oorlogstijd worden de strafmaten omgezet in een gevangenisstraf van drie tot tien jaar.¹⁵³

Sinds een wetwijziging van 7 juli 2025 bestaat er voor staatlozen de mogelijkheid om als contractsoldaat in dienst te gaan bij het Russische leger. Het ministerie van Defensie verklaarde dat het hoopt zo 4.000 à 5.000 nieuwe contractsoldaten aan te kunnen trekken.¹⁵⁴

3.1. Rekrutering

Het onafhankelijke onderzoeksplatform Re:Russia, Margarete Klein van de onderzoeksinstituut Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP) Berlin en de ngo's Shkola Prizyvnik a en Prizyv k Sovesti schrijven in 2024 en 2025 dat de autoriteiten het aantrekken van contractsoldaten voor de oorlog in Oekraïne gebruiken als een manier om een nieuwe mobilisatie te vermijden. Zo kunnen ze de vrees bij de bevolking voor een nieuwe mobilisatie minimaliseren en zich tegelijk toch verzekeren van een instroom van soldaten voor de oorlog in Oekraïne.¹⁵⁵

De Russische autoriteiten namen een aantal aparte maatregelen om het werven van contractsoldaten makkelijker te maken. De eerste maatregelen zijn aanpassingen aan de regelgeving om zo de potentiële rekruteringspool voor contractsoldaten uit te breiden. Het gaat hier onder meer om¹⁵⁶:

- Het verhogen van de leeftijdsgrens voor contractsoldaten van 40 tot 65 jaar.
- Het aanpassen van de medische vereisten.
- Het creëren van de mogelijkheid om gedetineerden en personen in voorhechtenis als contractsoldaat aan te werven.
- Het actief aantrekken van personen die het Russische staatsburgerschap verwierven.

Daarnaast maken de autoriteiten gebruik van financieel aantrekkelijke verloning en hoge eenmalige toetredingsbonussen om contractsoldaten aan te trekken. Ook zetten ze in op ideologische en patriottische propaganda en traditionele concepten van mannelijkheid om contractsoldaten te lokken. Shkola Prizyvnik a schrijft dat volgens hun inschatting een aanzienlijk deel van de nieuwe contractsoldaten vrijwillig een contract tekent, maar dat er daarnaast personen onder druk of via misleiding aangezet worden om dit te doen. Vooral dienstplichtigen lopen, volgens verschillende bronnen, het risico om niet vrijwillig een contract te tekenen. Verder vinden er ook nog rekruteringen plaats bij gedetineerden en personen die strafrechtelijk aangeklaagd zijn. De onderstaande paragrafen gaan hier verder op in.¹⁵⁷

De autoriteiten gebruiken sinds de invasie in Oekraïne hoge soldij en sinds de zomer van 2023 ook eenmalige intekenpremies om personen te lokken om een contract te tekenen bij het leger. Volgens waarnemers slaagden de autoriteiten erin om op deze manier een aanzienlijk aantal contractsoldaten te lokken, al dienden ze hiervoor al meermaals de lonen en premies te verhogen. Volgens Pavel Luzin van het Center for European Policy Analysis (CEPA) waren deze verhogingen nodig om snel genoeg

¹⁵³ Уголовный кодекс Российской Федерации" от 13.06.1996 N 63-ФЗ [Strafwet van de Russische Federatie van 13.06.1996 Nr. 63-FZ], 15/10/2025, [url](#)

¹⁵⁴ RBC, 07/07/2025, [url](#); DW, 04/07/2025, [url](#)

¹⁵⁵ Re-Russia, 19/11/2024, [url](#); Shkola Prizyvnik a, 22/09/2025, [url](#); Prizyv k Sovesti, 14/10/2025, [url](#); SCEEUS, 26/09/2025, p. 11, [url](#)

¹⁵⁶ Re-Russia, 19/11/2024, [url](#); Shkola Prizyvnik a, 22/09/2025, [url](#); Prizyv k Sovesti, 14/10/2025, [url](#); SCEEUS, 26/09/2025, p. 12, [url](#)

¹⁵⁷ Shkola Prizyvnik a, 22/09/2025, [url](#); ISW, 04/03/2025, [url](#); Posle, 01/10/2025, [url](#); SCEEUS, 26/09/2025, p. 12, [url](#)

nieuwe contractsoldaten aan te trekken om de verliezen te compenseren.¹⁵⁸ Het Center for Analysis and Strategies in Europe (CASE), een onafhankelijke onderzoeksinstituut, publiceerde in december 2024 een onderzoek naar de bereidheid van Russische mannen om als contractsoldaat in het leger te gaan. Uit het onderzoek komt naar voren dat 39 % open staat voor het tekenen van een contract, wat een relatief hoge bereidheid onderschrijft om als contractsoldaat te tekenen.¹⁵⁹

Sinds oktober 2025 stellen waarnemers evenwel vast dat de eenmalige toetredingspremies in een aantal regio's verlaagd zijn. Dit vaak tot het minimum van 400.000 RUB dat voorzien is in de presidentiële verordening hierover. In Samara daalde de premie zo met een factor negen, in Tatarstan met een factor zeven en in Mariy El met een factor zes. Artem Klyga, van de Dvizhenie Soznatel'nykh Otkazchikov, verklaart dat dit waarschijnlijk te maken heeft met budgettaire beperkingen van de regio's. Daarnaast melden bronnen in 2025 dat het aantal vrijwilligers voor contractdienst langzaam aan begint uitgeput te raken en dat er binnen de Russische maatschappij een zeker bewustzijn ontstaat over de risico's die de contractdienst inhoudt. Volgens waarnemers zullen de autoriteiten door deze daling van het aantal vrijwilligers verplicht zijn om meer contractsoldaten te ronselen bij dienstplichtigen en gevangenen om troepen te voorzien voor de oorlog in Oekraïne.¹⁶⁰

In 2022 zijn er reeds meldingen van incidenten waarbij dienstplichtigen bij het beëindigen van hun legerdienst onder druk gezet worden om als contractsoldaat te tekenen. Zo bericht lokale media dat een militair commissariaat in de oblast Tver druk op afzwaaiende dienstplichtigen uitoefende om bij te tekenen als contractsoldaat.¹⁶¹ In de deelrepubliek Bashkortostan melden verschillende ouders dat de militaire commissariaten de regels niet respecteren bij de rekrutering van hun dienstplichtige kinderen.¹⁶²

Eind 2024 berichten verschillende ngo's die zich inzetten voor dienstplichtigen dat ze een toename waarnemen van het aantal meldingen van dienstplichtigen die tijdens het uitvoeren van hun legerdienst onder druk gezet worden om een contract te tekenen bij Defensie. De organisaties verstrekken geen cijfermateriaal over het aantal van dergelijke gevallen. Ze verklaren zelf dat het niet mogelijk is hierover betrouwbare gegevens te verzamelen.¹⁶³

Volgens verschillende organisaties die zich inzetten voor de rechten van dienstplichtigen zoals Dvizhenie Soznatel'nykh Otkazchikov, Shkola Prizyvnik, Prizyv k Sovesti en Idite Lesom zet de stijgende trend van dienstplichtigen die gedwongen of misleid worden om een contract te tekenen zich in 2025 door. Volgens hun waarnemingen tekent zich hierbij een toename van het aantal incidenten af. De manieren waarop dienstplichtigen aangezet worden om een contract te tekenen zijn uiteenlopend. Zo kan hen worden voorgespiegeld dat ze enkel naar niet-gevechtzones zullen worden gestuurd, dat het contract dat ze tijdens hun dienst tekenen slechts een jaar duurt, of dat ze, als ze weigeren, hun dienstplicht aan de grensregio moeten vervullen. Soms wordt zelfs valselyk een contract in hun naam getekend, waarna ze plots voor een voldongen feit staan.¹⁶⁴

¹⁵⁸ Re-Russia, 19/11/2024, [url](#); Nastoyashchee Vremya, 03/11/2025, [url](#); Sirena, 28/10/2025., [url](#); Vazhnye Istorii, 30/05/2025, [url](#); CEPA, 22/01/2025, [url](#)

¹⁵⁹ Center for Analysis and Strategies in Europe (Case), 03/12/2024, [url](#)

¹⁶⁰ Re-Russia, 19/11/2024, [url](#); Nastoyashchee Vremya, 03/11/2025, [url](#); Sirena, 28/10/2025., [url](#); Vazhnye Istorii, 30/05/2025, [url](#); CEPA, 22/01/2025, [url](#); Posle, 01/10/2025, [url](#)

¹⁶¹ Institute for the Study of War, 29/08/2022, [url](#); Radio Free Europe, 14/07/2022, [url](#)

¹⁶² Radio Free Europe, 02/07/2022, [url](#)

¹⁶³ Verstka, 13/11/2024, [url](#)

¹⁶⁴ Nastoyashchee Vremya, 22/10/2025, [url](#); Radio Svoboda, 21/10/2025, [url](#); Prizyv k Sovesti, 14/10/2025, [url](#); Ekho, 26/06/2025, [url](#); Sibir Realii, 28/10/2025, [url](#); Vot Tak, 07/03/2025, [url](#); Verstka, 26/06/2025, [url](#); Radio Svoboda, 17/07/2025, [url](#); Posle, 01/10/2025, [url](#)

Novaya Gazeta vermeldt op zijn beurt dat er universiteiten zijn die studenten aansporen om een contract te tekenen wanneer ze slechte examenresultaten behalen.¹⁶⁵

Daarnaast kan er ook sprake zijn van bedreigingen en fysiek geweld om dienstplichtigen aan te zetten tot het tekenen van een contract. Het kan hierbij onder meer gaan over het slaan van dienstplichtigen, slaapdeprivatie en het fysiek uitputten door onafgebroken militaire oefeningen. De dienstplichtigen worden hierbij vaak incommunicado gehouden waardoor ze geen hulp van derden kunnen inroepen. Artem Klyga van de Dvizhenie Soznatel'nykh Otkazchikov voegt eraan toe dat dit bij een minderheid van de dienstplichtigen gebeurt. Klyga kan er geen cijfermateriaal over geven maar merkt op dat er sinds de herfst van 2024 een constante stroom lijkt te zijn van personen die zich hiervoor tot hen wenden.¹⁶⁶

Ten slotte maken een aantal recente wetswijzigingen het mogelijk om contractsoldaten te ronselen bij veroordeelde criminelen en personen tegen wie er een strafrechtelijk onderzoek loopt. Wanneer ze een contract tekenen kunnen ze, al dan niet tijdelijk, een opheffing van hun veroordeling of strafrechtelijk onderzoek verkrijgen. Volgens Pavel Luzin van CEPA geven dergelijke maatregelen aan dat de Russische autoriteiten onder sterke druk staan om nieuwe contractsoldaten aan te werven voor de oorlog in Oekraïne. Luzin vermeldt hierbij dat er jaarlijks 700.000 strafrechtelijke veroordelingen zijn in Rusland. Dit maakt dat er potentieel een aanzienlijk aantal contractsoldaten gerekruteerd kan worden uit deze groep.¹⁶⁷ Het onderzoeksinstituut SWP en ISW schrijven dat de Russische autoriteiten sterk gebruikmaken van de mogelijkheid om gedetineerden of strafrechtelijk beklagden te ronselen. Zo verklaarden de Russische gevangenisautoriteiten in 2024 dat ze een aantal gevangenen zouden sluiten omdat het aantal gedetineerden gedaald was door toedoen van rekruteringen. De Rusland-analist Mark Galeotti schrijft in 2025 dat op basis van verschillende bronnen blijkt dat er zo'n 100.000 à 180.000 gedetineerden gerekruteerd zijn. Daarnaast merkt ISW op dat de Russische autoriteiten zich in 2025 meer beginnen te richten op het rekruteren van beklagden in voorhechtenis, wat er volgens ISW mogelijk op duidt dat het aantal potentiële rekruten bij gevangenen afneemt.¹⁶⁸ De onafhankelijke nieuwssite Verstka schrijft in juni 2025 dat ze uit politiebronnen vernamen dat agenten een premie van 10.000 tot 100.000 RUB ontvangen voor elke beklagde die ze kunnen aanzetten tot het tekenen van een contract bij Defensie. Nog volgens de bron van Verstka is het bij de ordediensten in 2025 een ongeschreven regel dat personen in voorhechtenis steeds het voorstel moeten krijgen om een contract bij Defensie te tekenen om zo het strafonderzoek stop te zetten. In juni 2025 zou volgens de bron van Verstka zo'n 12 % van de personen tegen wie een strafrechtelijk vooronderzoek loopt een contract bij Defensie tekenen.¹⁶⁹ Shkola Prizyvnik schrijft hierover dat gevangenen en personen in voorhechtenis formeel een keuze krijgen tussen een periode in hechtenis en het tekenen van een contract. In de praktijk is het een dwingende maatregel waarbij vrijheid afhankelijk gemaakt wordt van de instemming om te gaan vechten.¹⁷⁰

Wat betreft de aantallen van nieuwe contractsoldaten geven verschillende bronnen tegenstrijdige cijfers, voorzichtigheid bij de interpretatie ervan is dan ook geboden. Volgens cijfers die het Russische ministerie van Defensie verspreidde in de media hebben er in 2023 zo'n 540.000 personen een contract afgesloten bij Defensie, in 2024 daalde dit tot 427.000 personen. Schattingen van analisten en Westerse inlichtingendiensten geven aan dat er in 2024 gemiddeld zo'n 30.000 nieuwe contractsoldaten per maand waren, wat volgens dezelfde analisten net voldoende zou zijn om de

¹⁶⁵ Novaya Gazeta, 25/04/2025, [url](#)

¹⁶⁶ Nastoyashchee Vremya, 22/10/2025, [url](#); Radio Svoboda, 21/10/2025, [url](#); Novaya Gazeta, 25/04/2025, [url](#); Prizyv k Sovesti, 14/10/2025, [url](#); Ekho, 26/06/2025, [url](#); Sibir Realii, 28/10/2025, [url](#); Vot Tak, 07/03/2025, [url](#); Verstka, 26/06/2025, [url](#); Radio Svoboda, 17/07/2025, [url](#)

¹⁶⁷ CEPA, 22/01/2025, [url](#); GI-TOC, 06/2025, [url](#)

¹⁶⁸ ISW, 04/03/2025, [url](#); GI-TOC, 06/2025, [url](#)

¹⁶⁹ Verstka, 10/07/2025, [url](#)

¹⁷⁰ Shkola Prizyvnik, 22/09/2025, [url](#)

maandelijkse verliezen in Oekraïne te compenseren.¹⁷¹ Het onafhankelijke onderzoeksplatform Vazhnie Istorie schrijft op zijn beurt dat uit cijfers van het federale budget afgeleid kan worden dat er in 2024 maximaal 407.000 en minimaal 374.000 nieuwe contractsoldaten tekenden.¹⁷² In de eerste twee kwartalen van 2025 zet deze dalende trend zich volgens Vazhnie Istorie door. In het eerste kwartaal telden ze 89.000 nieuwe contractsoldaten en in het tweede kwartaal 37.900.¹⁷³

De Ruslandanalist Janis Kluge van SWP Berlin maakt op zijn beurt een inschatting van het aantal nieuwe contractsoldaten op basis van de gegevens over budgetten van de regio's. Onderstaande grafiek geeft een overzicht van het maandelijkse aantal contractsoldaten voor 2024 – 2025 op basis hiervan¹⁷⁴:

Tabel 1: Inschatting maandelijkse aantal contractsoldaten, Janis Kluge, SWP Berlin.

The Moscow Times schrijft in april 2023 dat er volgens hun bronnen bij het ronselen van contractsoldaten bij de gewone bevolking niemand gedwongen wordt om een contract te tekenen.¹⁷⁵ De mensenrechtenactivist Sergey Krivenko schrijft in maart 2023 dat wanneer men op een militair commissariaat voorstelt om als contractsoldaat te tekenen men dit gewoon kan weigeren en vertrekken.¹⁷⁶

Contactpersoon C verklaart in augustus 2023 dat personen die naar militaire commissariaten opgeroepen worden er niet gedwongen worden om een contract te tekenen. Ze kunnen er heen gaan

¹⁷¹ Re-Russia, 19/11/2024, [url](#); Vazhnye Istorii, 30/05/2025, [url](#); Shkola Prizyvnik, 22/09/2025, [url](#)

¹⁷² Vazhnye Istorii, 30/05/2025, [url](#)

¹⁷³ Vazhnye Istorii, 18/08/2025, [url](#)

¹⁷⁴ Russianomics, 04/07/2025, [url](#)

¹⁷⁵ The Moscow Times, 06/04/2023, [url](#)

¹⁷⁶ DW, 17/03/2023, [url](#)

en weigeren te tekenen. De personen worden niet mishandeld om hen aan te zetten tot het ondertekenen van een contract en wanneer ze weigeren te tekenen dan leidt dit niet tot opvolging door de ordediensten of een strafzaak.¹⁷⁷

In dezelfde lijn verklaart een regionale functionaris in maart 2023 aan Verstka dat ze quota opgelegd kregen om contractsoldaten te leveren uit de groep van "personen die er zijn en die willen". Hij voegt eraan toe dat de opkomst teleurstellend is omdat de meesten die willen reeds als contractsoldaat getekend hebben. Een anonieme bron in de Doema verklaart aan Verstka dat de mobilisatie "toxisch" was en dat men nu zoveel mogelijk probeert om personen vrijwillig aan te trekken voor het leger.¹⁷⁸

In november 2024 schrijft de onafhankelijke Russische nieuwssite Sibir Realii dat het Russische leger erin slaagt om grote aantallen vrijwillige contractsoldaten aan te trekken. Volgens Sibir Realii slagen de autoriteiten erin om meer vrijwilligers aan te trekken doordat ze de premies bij het tekenen van een contract, bij het oplopen van verwondingen en bij het sneuvelen van een contractsoldaat verhoogd hebben.¹⁷⁹

In november 2025 schrijft de onafhankelijke Russische nieuwssite Vot Tak dat er in Rusland een nieuwe groep van ronselaars ontstaan is die vrijwilligers voor contractdienst in het leger proberen aan te trekken. Voor succesvolle aanwervingen ontvangen de ronselaars een premie van de lokale overheid of van het militair commissariaat. Op sociale media en op sites met vacatures plaatsen ze reclameboodschappen om potentiële contractsoldaten aan te trekken. Vot Tak interviewde verschillende ronselaars en volgens hun getuigenissen slagen sommigen erin om een viertal vrijwilligers per maand te laten tekenen terwijl anderen er verschillende tientallen kunnen aantrekken. Vot Tak maakt hierbij geen melding van enige vorm van druk die op de vrijwilligers uitgevoerd zou worden om hen aan te zetten tot het tekenen van een contract.¹⁸⁰

3.2. Ontslag

De verordening van president Poetin van 20 september 2022 over het afkondigen van de gedeeltelijke mobilisatie bevat ook een bepaling over lopende contracten van contractsoldaten. Artikel vier van deze verordening bepaalt dat de contracten van militairen die reeds in het leger in dienst zijn vanaf 21 september 2022 doorlopen tot het einde van de afgekondigde mobilisatieperiode. Ze kunnen vanaf 21 september 2022 geen ontslag meer nemen op eigen verzoek. In de verordening staan de gronden opgesomd op basis waarvan een contractsoldaat gedurende de mobilisatie nog ontslag kan nemen. Deze gelden zowel voor contractsoldaten die voor de mobilisatie in dienst gingen als voor personen die dit later doen.¹⁸¹

De mogelijke gronden voor ontslag zijn¹⁸²:

- Leeftijd: bij het bereiken van de vastgelegde leeftijd voor einde van dienst in het leger.
- Gezondheidstoestand: wanneer de medische commissie iemand ongeschikt acht voor het vervullen van legerdienst. Dit met uitzondering van militairen die te kennen gegeven hebben dat ze hun militaire dienst willen verderzetten in militaire functies die ze wel kunnen vervullen.
- Wanneer er een vonnis van een rechtbank in voege gaat dat stelt dat de militair veroordeeld is tot een gevangenisstraf.

¹⁷⁷ Contactpersoon B, een Russisch mensenrechtenactivist, e-mail 25/08/2023

¹⁷⁸ Verstka, 16/03/2023, [url](#)

¹⁷⁹ Sibir Realii, 15/11/2024, [url](#);

¹⁸⁰ Vot Tak, 27/11/2025, [url](#)

¹⁸¹ President van Rusland, 21/09/2022, [url](#); Gogov.ru, 22/09/2022, [url](#); Pravoved, 20/09/2022, [url](#)

¹⁸² President van Rusland, 21/09/2022, [url](#)

Deze regelgeving leidde ertoe dat contractsoldaten, die oorspronkelijk een contract van beperkte duur afgesloten hadden, plots vastzaten in het leger totdat de gedeeltelijke mobilisatie officieel opgeheven wordt door een nieuwe verordening van president Poetin. Zolang Poetin deze verordening niet uitvaardigt laat het leger hen niet naar huis gaan op het moment dat hun oorspronkelijke contracttermijn afloopt en is het voor hen niet mogelijk om op eigen initiatief ontslag te nemen. Dit geldt eveneens voor personen die na september 2022 een contract tekenden bij het leger. Diegenen die in Oekraïne hun dienst vervullen en bevelen weigeren op te volgen of weigeren naar het front te gaan, riskeren een strafzaak.¹⁸³

In de praktijk kunnen contractsoldaten in 2025 enkel nog ontslag nemen volgens de bepalingen van de mobilisatieverordening van Poetin van 2022. De mogelijke gronden zijn: leeftijdsgrens, gezondheidsredenen of omwille een effectieve veroordeling tot een gevangenisstraf. Andere gronden om het contract op te zeggen zijn er niet zolang Poetin geen verordening schrijft die de partiële mobilisatie van 2022 officieel beëindigt.¹⁸⁴ Over ontslag op basis van gezondheidsredenen schrijft Pervaya Liniya dat dit voor contractsoldaten moeilijk te bekomen is. Een contractsoldaat moet hiervoor eerst een rapport indienen waarin hij vraagt om een medische keuring. In de praktijk is het voor contractsoldaten echter zeer moeilijk om op die manier ontslag te nemen.¹⁸⁵

4. Reservisten

In de militaire reserve in de Russische Federatie zijn alle personen opgenomen die het leger kan oproepen in het geval van mobilisatie. Zoals onderstaande paragraaf toelicht, onderscheidt men binnen de reserve twee groepen.¹⁸⁶

In Rusland is er enerzijds de zogenaamde *zapras* (reserve) en anderzijds de *rezerv* (gemobiliseerde reserve). In de *zapras* wordt iedereen opgenomen die zijn legerdienst of alternatieve dienst voltooide, studies voltooide aan een militaire onderwijsinstelling, ontslagen is uit het leger, vrijgesteld is van legerdienst of uitstel verkreeg tot de leeftijd van 30 jaar. Daarnaast is er de *rezerv*, die is samengesteld uit personen die in de *zapras* opgenomen zijn en op eigen initiatief een contract met een commandant van een legereenheid tekenden om in de *rezerv* te worden opgenomen.¹⁸⁷

Personen die in de *rezerv* zitten engageren zich ervoor om deel te nemen aan militaire opvolgtrainingen (*sbory*) binnen specifieke legereenheden waarvoor ze in principe eender welk moment opgeroepen kunnen worden. Ze krijgen hiervoor een financiële compensatie. Let wel, ook personen die enkel in de *zapras* opgenomen zijn kunnen opgeroepen worden voor een opvolgtraining, maar de kans dat dit gebeurt is veel kleiner.¹⁸⁸ Een persoon mag volgens de wetgeving maar één keer in de drie jaar opgeroepen worden voor een opvolgtraining en die mag per keer niet langer duren dan

¹⁸³ Mediazona, 26/06/2023, [url](#); Shkola Prizyvnik, s.d., [url](#); Kavkaz Realii, 31/03/2023, [url](#); Realnoe Vrenya, 10/03/2023, [url](#); Novaya Gazeta Europa, 21/07/2023, [url](#)

¹⁸⁴ Pervaya Liniya, 16/12/2024, [url](#); Garant, 10/01/2025, [url](#); Pervaya Liniya, 01/08/2025, [url](#)

¹⁸⁵ Voennye Advokaty, 13/05/2023, [url](#); Pervaya Liniya, 16/12/2024, [url](#)

¹⁸⁶ Pavel Chikov, 10/03/2022, [url](#)

¹⁸⁷ Riama, 21/05/2022, [url](#); Stad Novosibirsk, 24/02/2022, [url](#); Administratie rayon Kadrimov, oblast Smolensk, 26/01/2022, [url](#); Consultant Plus, 28/10/2013, [url](#); Pavel Chikov, 10/03/2022, [url](#); Pervaya Liniya, 01/08/2025, [url](#)

¹⁸⁸ Riama, 21/05/2022, [url](#); Stad Novosibirsk, 24/02/2022, [url](#); Administratie rayon Kadrimov, oblast Smolensk, 26/01/2022, [url](#); Consultant Plus, 28/10/2013, [url](#); Pavel Chikov, 10/03/2022, [url](#); Pervaya Liniya, 01/08/2025, [url](#)

twee maanden.¹⁸⁹ Personen die in de *rezerv* gaan, tekenen de eerste keer een contract van drie jaar. Als dit verloopt kunnen ze een contract tekenen voor drie of vijf jaar.¹⁹⁰

Op 25 juli 2023 voerde de Doema een wetwijziging door waardoor de leeftijdsgrens tot welke soldaten, matrozen en onderofficieren in de *zapas* blijven steeg van 50 tot 55 jaar. De leeftijdsgrenzen voor officieren in de *zapas* blijven ongewijzigd, maar worden wel verhoogd voor officieren die bij de *rezerv* tekenen. Voor subalterne officieren komt de grens op 57 jaar te liggen, voor hoofdofficieren op 62 jaar en voor opperofficieren op 67 jaar. Voor gewone soldaten stijgt de leeftijdsgrens voor de *rezerv* van 42 naar 52 jaar.¹⁹¹

De Russische president vaardigt elk jaar een verordening uit waarin hij vastlegt hoeveel personen er dat jaar opgeroepen moeten worden voor de *sbory*. De militaire commissariaten nemen de praktische uitwerking hiervan voor hun rekening en bepalen wie er voor de *sbory* opgeroepen wordt. De oproeping voor een *sbory* dient persoonlijk overhandigd te worden en men moet tekenen voor ontvangst. Sinds augustus 2025 zijn er meldingen dat deze oproepingen ook plaatsvinden via het versturen van elektronische oproepingen. Na ontvangst van de oproeping moet de reservist zich aandienen bij het militaire commissariaat. Wanneer men geen gehoor geeft aan deze oproeping, is dat strafbaar met een administratieve boete van 10.000 tot 30.000 RUB. Wanneer de opgeroepen persoon zich na twintig dagen nog niet gemeld heeft, dan kunnen hem in principe eveneens de beperkende maatregelen opgelegd worden zoals beschreven in [1.1.4. Ontduiking](#). Let wel, dit met uitzondering van het verbod om het land te verlaten, dat niet toepasbaar is op personen in de *zapas*. Pervaya Liniya schrijft in augustus 2025 dat deze beperkingen in de praktijk nog niet systematisch toegepast worden bij oproepingen voor *sbory*.¹⁹²

Strafrechtelijke vervolging op basis van artikel 328 van de Strafwet is niet toepasbaar op het niet opvolgen van oproepingen voor een *sbory*. Wanneer de reservist zich na de oproeping aandient bij het militaire commissariaat, volgt een verplichte medische keuring vooraleer het commissariaat hem naar de training mag doorsturen. Eenmaal men doorgestuurd is voor het uitvoeren van de *sbory* dan heeft men het statuut van militair en kan men strafrechtelijk aansprakelijk gesteld worden voor inbreuken tegen de militaire dienst. Vanaf dan geldt dus ook dat men volgens de artikels 337 en 328 van de Strafwet aangeklaagd kan worden ([zie: 1.1.4. Dienstweigering](#)).¹⁹³

Op 28 oktober 2025 nam de Doema een aantal wetwijzigingen aan die het mogelijk maken om personen uit de *rezerv* op te roepen voor speciale *sbory*. Door deze wijzigingen kunnen reservisten tijdelijk opgeroepen worden voor het beschermen van "kritisch belangrijke objecten en andere levensnoodzakelijke objecten". Wat deze objecten precies inhouden licht de wet niet toe. Een begeleidende nota van de Doema bij de aanpassingen vermeldt dat deze reservisten ook in vreedstijd ingezet mogen worden. Personen die enkel in de *zapas* opgenomen zijn kunnen niet opgeroepen worden voor deze speciale *sbory*.¹⁹⁴ Volgens de regelgeving geldt er voor speciale *sbory* eveneens een maximale duur van twee maanden. Idite Lesom geeft evenwel aan dat de autoriteiten deze termijn kunnen wijzigen via operationele richtlijnen. De Russische overheidsgetrouwe krant Kommersant en de onafhankelijke nieuwssite Deutsche Welle (DW) vermelden dan weer in november 2025 dat volgens

¹⁸⁹ Riama, 21/05/2022, [url](#); Administratie *rayon* Kadrimov, *oblast* Smolensk, 26/01/2022, [url](#); Consultant Plus, 28/10/2013, [url](#); Pavel Chikov, 01/03/2022, [url](#); Pervaya Liniya, 01/08/2025, [url](#)

¹⁹⁰ Stad Novosibirsk, 24/02/2022, [url](#); Administratie *rayon* Kadrimov, *oblast* Smolensk, 26/01/2022, [url](#); Consultant Plus, 28/10/2013, [url](#)

¹⁹¹ Voennye Advokaty, 27/07/2023, [url](#); Moskovskoe Komsomolets, 14/07/2023, [url](#); Obyasnyaem.rf, 24/07/2023, [url](#)

¹⁹² Cherta, 16/08/2022, [url](#); Voennye Advokaty, 06/11/2025 [url](#); Pervaya Liniya, 01/08/2025, [url](#)

¹⁹³ Cherta, 16/08/2022, [url](#); Pavel Chikov, 01/03/2022, [url](#); Voennye Advokaty, 06/11/2025 [url](#); Pervaya Liniya, 01/08/2025, [url](#)

¹⁹⁴ Meduza, 30/10/2025, [url](#); Idite Lesom, 14/10/2025, [url](#)

verklaringen van het ministerie van Defensie reservisten zes maanden per jaar in de speciale *sbory* kunnen dienen.¹⁹⁵ Het is op het moment van schrijven van deze COI Focus nog niet duidelijk wat de uiteindelijke termijn in de praktijk zal zijn.

De reservisten mogen ook ingezet worden in zogenaamde staatseenheidsondernemingen¹⁹⁶ (*gosudarstvennyye unitarnye predppriyatie*) op niveau van de provincies. Na de muiterij van Evgeniy Prigozhin in de zomer van 2023 heeft de federale overheid wetgeving goedgekeurd die het voor de provinciegouverneurs mogelijk maakt om eigen militaire eenheden op te richten in de vorm van staatseenheidsondernemingen. De nieuwe mogelijkheid om reservisten op te roepen voor speciale *sbory* voorziet ook om hen in dergelijke eenheden op te nemen die als doel hebben sabotageacties tegen te gaan en overheidsinfrastructuur te beschermen, onder meer tegen drone-aanvallen.¹⁹⁷

Op 10 november 2025 bericht de overheidsgetrouwe Russische krant Kommersant dat de autoriteiten in een twintigtal provincies begonnen zijn met een campagne om vrijwilligers te ronselen in het kader van speciale *sbory*. Volgens de krant zullen deze manschappen vooral ingezet worden om luchtafweer tegen drones te verzekeren. Nog volgens Kommersant zijn een aantal provincies reeds eind oktober 2025, voor het goedkeuren van de nieuwe wetgeving, begonnen met dergelijke ronselcampagnes van reservisten. Het gaat hierbij onder meer over Tatarstan en Bashkortostan. In de grensprovincies Belgorod, Bryansk en Koersk heeft men al sinds midden 2024 eenheden van reservisten samengesteld om infrastructuur te bewaken. In de wetwijziging is niet bepaald waar de reservisten van speciale *sbory* ingezet kunnen worden, maar volgens Kommersant staat er in hun contracten wel vermeld dat ze enkel ingezet mogen worden in de provincie waar ze hun contract tekenen.¹⁹⁸

Sergey Krivenko, hoofd van de ngo Grazhdanin. Armiya. Pravo. en Artem Klyga van de Dvizhenie Soznatelnykh Otkazchikov verklaren in oktober 2025 dat zolang reservisten niet opgeroepen zijn voor een *sbory* ze de mogelijkheid hebben om hun contract als reservist op te zeggen. Het zijn dan immers gewone burgers. Zodra ze opgeroepen zijn voor een *sbory* hebben ze echter het statuut van militair en kunnen ze het contract niet meer opzeggen.¹⁹⁹ Ook Meduza schrijft dat een contract voor militaire dienst en een contract als reservist twee verschillende types van contract zijn die ook apart in de wet opgenomen zijn. De contracten kunnen niet tegelijk actief zijn, wanneer een reservist een contract tekent voor militaire dienst, dan moet hij uit de *rezerv* geschrapt worden.²⁰⁰

ISW schrijft in 2022 dat er op papier zo'n twee miljoen reservisten geregistreerd zijn. Dit betreft zowel ex-dienstplichtigen als ex-contractsoldaten. Nog volgens ISW hebben de Russische reservisten een laag paraatheidsniveau en de reservisteneenheden zouden slechts een beperkt aantal professionele personeelsleden tellen. Slechts een beperkt aantal reservisten zouden geregeld opvolgtrainingen krijgen.²⁰¹ Volgens Meduza waren er in de tweede helft van 2021 zo'n 100.000 reservisten geregistreerd.²⁰² Sergey Krivenko en Artem Klyga verklaren in 2025 dat het niet geweten is hoeveel reservisten er daadwerkelijk zijn en dat dit onder het militaire geheim valt.²⁰³

¹⁹⁵ Kommersant, 10/11/2025, [url](#); Meduza, 30/10/2025, [url](#); Idite Lesom, 14/10/2025, [url](#); DW, 10/11/2025, [url](#)

¹⁹⁶ Deze staatseenheidsondernemingen zijn ondernemingen opgericht door de Russische Federatie, Russische regio's of andere overheidsentiteiten. De ondernemingen zijn geen eigenaar van de middelen die de overheidsentiteiten aan hen toekennen. Overheidsentiteiten kunnen ze oprichten om er specifieke functies of taken in onder te brengen. (Zie: Glavnaya Kniga, 29/08/2023, [url](#))

¹⁹⁷ Meduza, 30/10/2025, [url](#); Novaya Gazeta, 25/10/2025, [url](#)

¹⁹⁸ Kommersant, 10/11/2025, [url](#)

¹⁹⁹ Novaya Gazeta, 25/10/2025, [url](#)

²⁰⁰ Meduza, 30/10/2025, [url](#)

²⁰¹ ISW, 05/03/2022, [url](#); Meduza, 20/09/2022, [url](#)

²⁰² Meduza, 30/10/2025, [url](#)

²⁰³ Novaya Gazeta, 25/10/2025, [url](#)

In 2021 lanceerde het Russische leger een speciale campagne om manschappen voor de *rezerv* aan te trekken: BARS-2021 (*Boevoy Armeyskiy Rezerv Strany-2021*). Personen die tekenden zouden extra financiële verloning krijgen en zich engageren voor extra militaire trainingen. Volgens ISW is het onduidelijk hoeveel manschappen het Russische leger kon aantrekken voor BARS-2021.²⁰⁴ Zvezda, een tijdschrift van het ministerie van Defensie, schrijft dat er in september 2021 zo'n 38.000 BARS-manschappen deelnamen aan een militaire oefening.²⁰⁵ Artem Klyga en de activist Aleksey Al'shanskiy van het project Farewell to Arms dat zich verzet tegen de oorlog in Oekraïne, verklaren in 2025 dat de BARS-manschappen in 2022 massaal opgeroepen zijn om deel te nemen aan de oorlog in Oekraïne en dat een aanzienlijk deel van hen er wellicht sneuvelde.²⁰⁶

5. Mobilisatie

5.1. Algemene regelgeving

De Wet over Mobilisatievoorbereiding en Mobilisatie regelt het verloop van mobilisatie in de Russische Federatie. De wet bepaalt hoe manschappen voor het leger opgeroepen kunnen worden tijdens de mobilisatie, maar geeft daarnaast ook de mogelijkheid tot een aantal ingrepen in de Russische overheidsstructuren en economie om deze aan te passen aan de mobilisatiesituatie en een eventuele oorlogstoestand. Op 21 september 2022 kondigde president Poetin een gedeeltelijke mobilisatie af. Het was sinds de Tweede Wereldoorlog geleden dat er in de Russische Federatie nog een mobilisatie plaatsvond. De onderstaande paragrafen geven een toelichting bij de voornaamste elementen van de wet op mobilisatie. Deze wet is in zijn huidige vorm nog nooit daadwerkelijk toegepast voor september 2022.²⁰⁷

De president van de Russische Federatie neemt de beslissing tot mobilisatie en licht hierover de Doema en de Federatieraad in. De mobilisatie kan een gedeelte of het gehele grondgebied omvatten en geldt steeds voor specifieke groepen.²⁰⁸

Bij mobilisatie kan iedereen opgeroepen worden die op de *zapas*, de lijst van militaire reservisten, opgenomen is. Dit geldt dus ook voor bijvoorbeeld personen die hun legerdienst niet vervulden omdat ze de medische geschiktheids categorie V (B) hadden of voor vrouwen die een opleiding voltooiden die als "militaire specialiteit" aanzien wordt. Personen die opgenomen zijn in de *zapas* maar die niet opgeroepen zijn voor mobilisatie kunnen ingezet worden voor civiele functies bij militaire eenheden.²⁰⁹

Personen van oproepbare leeftijd die hun legerdienst of alternatieve dienst nog moeten vervullen zijn nog niet opgenomen in de *zapas* en kunnen in principe niet opgeroepen worden voor mobilisatie.²¹⁰

De militaire commissariaten zijn belast met het uitvoeren van de mobilisatie. Voor het oproepen van een persoon voor mobilisatie moesten de militaire commissariaten tot 14 april 2023 de oproeping

²⁰⁴ ISW, 05/03/2022, [url](#); Russisch ministerie van Defensie, 16/11/2022, [url](#); Zvezda, 07/09/2021, [url](#); Idel Realii, 11/08/2022, [url](#)

²⁰⁵ Zvezda, 07/09/2021, [url](#)

²⁰⁶ Novaya Gazeta, 25/10/2025, [url](#); Nastoyashchee Vremya, 11/11/2025, [url](#)

²⁰⁷ Федеральный закон "О мобилизационной подготовке и мобилизации в Российской Федерации" от 26.02.1997 N 31-ФЗ (последняя редакция) [Federale wet " Over mobilisatievoorbereiding en mobilisatie in de Russische Federatie » van 26/02/1997 Nr. 31-F3 (laatste redactie), 23/03/2024, [url](#); Pavel Chikov, 03/03/2022, [url](#)

²⁰⁸ The Bell, 21/09/2022, [url](#); Pavel Chikov, 03/03/2022, [url](#)

²⁰⁹ Pavel Chikov, 03/03/2022, [url](#)

²¹⁰ Pavel Chikov, 03/03/2022, [url](#)

persoonlijk aan hem overhandigen, maar sindsdien gelden hierbij dezelfde regels als voor de oproeping van dienstplichtigen. De oproeping wordt nu als ontvangen beschouwd vanaf zeven dagen na het sturen van de aangetekende zending naar het domicilie-adres of de feitelijke verblijfplaats van de opgeroepene. Wanneer iemand de oproeping persoonlijk aanneemt en tekent voor ontvangst dan wordt dat als moment van ontvangst beschouwd. Wanneer iemand weigert de oproeping aan te nemen dan geldt dat de oproeping als ontvangen beschouwd wordt zeven dagen na die weigering van ontvangst.²¹¹ Daarnaast is er sinds april 2023 ook de mogelijkheid van een elektronische oproeping die parallel met de papieren versie verstuurd wordt. De opgeroepen persoon ontvangt die in zijn persoonlijk account op Gosuslugi waar ze als ontvangen beschouwd wordt zodra ze erop geplaatst is. De papieren en de elektronische oproeping hebben beide dezelfde juridische waarde.²¹² Er is geen informatie over de werking in de praktijk van deze nieuwe regelgeving voor de oproepingen voor mobilisatie aangezien er sinds april 2023 tot het moment van schrijven van deze COI Focus geen mobilisatieoproeping plaatsvonden in Rusland.

Een apart te vermelden groep zijn personen die een zogenaamde mobilisatie-instructie (*mobilizatsionnoe predpisanie*) ontvingen. Een mobilisatie-instructie is een formulier dat in het militair boekje gekleefd wordt en dat een reservist aan een bepaald militair commissariaat toewijst. Dit kan op eender welk moment gedaan worden door de militaire commissariaten. Wanneer er mobilisatie afgekondigd wordt, is deze groep verplicht om zichzelf spontaan te gaan aanbieden bij het militaire commissariaat.²¹³

Bij mobilisatie zijn er drie groepen die opeenvolgend opgeroepen worden, de zogenaamde mobilisatiecategorieën. Artikel 53 van de Wet op de Legerdienst legt deze vast. Op 24 juli 2023 ondertekende president Poetin een wet die de leeftijdsgrenzen van deze categorieën verhoogt vanaf 1 januari 2024. Onder de tabel staat nog een overgangsregeling toegelicht.²¹⁴

Graden	1 ^{ste} mobilisatiecategorie	2 ^{de} mobilisatiecategorie	3 ^{de} mobilisatiecategorie
Soldaten, matrozen, sergeanten, starshiny, praporshchiki en michmany	Tot 40 jaar	Tot 55 jaar	Tot 55 jaar
Onderofficieren	Tot 50 jaar	Tot 55 jaar	Tot 60 jaar
Majoors, kapiteins 3 ^{de} rang, luitenant-kolonels en kapiteins 2 ^{de} rang	Tot 55 jaar	Tot 60 jaar	Tot 65 jaar
Kolonels, kapiteins 1 ^{ste} rang	Tot 60 jaar	Tot 65 jaar	
Hogere officieren	Tot 65 jaar	Tot 70 jaar	

²¹¹ Shkola Prizyvnik, 12/04/2023, [url](#); Mediazona, 11/04/2023, [url](#); Kremlin.ru, 14/04/2023, [url](#)

²¹² Shkola Prizyvnik, 12/04/2023, [url](#); Mediazona, 11/04/2023, [url](#); Kremlin.ru, 14/04/2023, [url](#)

²¹³ Pavel Chikov, 03/03/2022, [url](#); Mediazona, 21/09/2022, [url](#); Prizyvanet.ru, 26/05/2025, [url](#)

²¹⁴ Федеральный закон "О мобилизационной подготовке и мобилизации в Российской Федерации" от 26.02.1997 N 31-ФЗ (последняя редакция) [Federale wet " Over mobilisatievoorbereiding en mobilisatie in de Russische Federatie" van 26/02/1997 Nr. 31-F3 (laatste redactie), 23/03/2024, [url](#); Moskovskoe Komsomolets, 14/07/2023, [url](#); Obyasnyem.rf, 24/07/2023, [url](#)

Tabel 2: Leeftijdsgrenzen mobilisatiecategorieën²¹⁵

De nieuwe leeftijdscategorieën voor soldaten die in januari 2024 ingevoerd worden, verlopen volgens een overgangsregeling. Personen in de *zapas* die in 2024 50 jaar worden, zullen tot hun 51 jaar oproepbaar zijn, degenen die in 2025 50 worden tot hun 52, degenen die in 2026 50 worden tot hun 53 en degenen die in 2027 50 worden tot hun 54. Personen van 50 tot 54 die op 1 januari 2024 reeds geschrappt werden van de reservistenlijst komen niet meer in aanmerking voor een oproeping.²¹⁶

Personen die onderhevig zijn aan de mobilisatie hebben volgens de Grondwet het recht om te vragen hun legerdienst om te zetten in een alternatieve dienst. Het is op het moment onduidelijk of deze mogelijkheid ook in de praktijk toegepast kan worden.²¹⁷ Een door Meduza geciteerde, niet nader geïdentificeerde jurist van de Coalitie van Russische Mensenrechtenactivisten voor Bewuste Weigering van Legerdienst verklaart dat een gewone dienstplichtige die een weigering van toekenning van alternatieve dienst aanvecht bij de rechtbank hierbij wettelijke garanties krijgt om zijn rechten te kunnen beschermen. In het geval van mobilisatie zijn die garanties echter niet voorzien waardoor de kans bestaat dat een gemobiliseerd persoon al naar een legereenheid gestuurd wordt vooraleer de rechtbank zijn klacht behandelt.²¹⁸ Op 25 september 2022 publiceerde een informatiewebsite van de overheid dat alternatieve dienst niet mogelijk is tijdens de mobilisatie.²¹⁹

Sinds een wetswijziging van 4 november 2022 kunnen personen die hun alternatieve dienst reeds vervuld hebben tijdens een mobilisatie opgeroepen worden om dienst te vervullen als civiel personeel van de strijdkrachten. Personen die tijdens de mobilisatie hun alternatieve dienst nog uitvoeren kunnen in die periode als civiel personeel toegewezen worden aan de strijdkrachten (zie [2.1. Alternatieve dienst tijdens mobilisatie](#)).²²⁰

5.2. Uitstel en vrijstelling

Er zijn verschillende gronden op basis waarvan men uitstel kan krijgen van mobilisatie. Artikel 18 van de mobilisatiewet legt deze vast²²¹:

- Volgens specifieke regels die de Russische regering vastlegt.
- Wanneer men tijdelijk niet geschikt is om medische redenen.
- Wanneer men permanent zorg draagt voor een hulpbehoevend familielid in de eerste graad of voor grootouders.
- Wanneer men voogd is van een minderjarige broer of zus die niet door anderen opgevangen wordt.
- Wanneer men 4 of meer kinderen heeft jonger dan 16 jaar of wanneer men alleen instaat voor de opvoeding van 1 of meerdere kinderen jonger dan 16 jaar.

²¹⁵ Федеральный закон "О мобилизационной подготовке и мобилизации в Российской Федерации" от 26.02.1997 N 31-ФЗ (последняя редакция) [Federale wet "Over mobilisatievoorbereiding en mobilisatie in de Russische Federatie" van 26/02/1997 Nr. 31-F3 (laatste redactie), 23/03/2024, [url](#)]

²¹⁶ Moskovskoe Komsomolets, 14/07/2023, [url](#)

²¹⁷ The Bell, 21/09//2022, [url](#)

²¹⁸ Meduza, 21/09/2022, [url](#)

²¹⁹ The Bell, 25/09/2022, [url](#)

²²⁰ Rossiyskaya Gazeta, 04/11/2022, [url](#); Mediazona, 27/10/2022, [url](#); Pervaya Liniya, 23/10/2025, [url](#)

²²¹ Gogov.ru, 22/09/2022, [url](#); Федеральный закон "О мобилизационной подготовке и мобилизации в Российской Федерации" от 26.02.1997 N 31-ФЗ (последняя редакция) [Federale wet "Over mobilisatievoorbereiding en mobilisatie in de Russische Federatie" van 26/02/1997 Nr. 31-F3 (laatste redactie), 23/03/2024, [url](#); Verstka, 05/09/2023, [url](#)]

- Wanneer iemands echtgenote minstens 22 weken in verwachting is en ze samen al 3 kinderen jonger dan 16 jaar hebben.
- Wanneer men een moeder heeft die buiten de te mobiliseren persoon nog 4 of meer kinderen heeft jonger dan 8 jaar en die hen opvoedt zonder echtgenoot.
- Leden van de Federatieraad en de Doema.
- Personen die opgenomen zijn in vrijwilligerseenheden opgericht door het ministerie van Defensie.

Op 20 september 2022 vaardigde president Poetin een verordening tot een gedeeltelijke mobilisatie uit. In deze verordening is een bijkomende grond voor uitstel tijdens de mobilisatie opgenomen. Deze geldt met name voor personeelsleden van de defensie-industrie.²²² Op 7 oktober 2022 voegde Poetin hier via een aparte verordening ook studenten van een eerste, voortgezette opleiding aan toe als een categorie voor uitstel.²²³

Een aparte groep die uitstel krijgt van oproeping voor de mobilisatie zijn de zogenaamde "gereserveerde burgers" (*bronirovanie grazhdan*). De artikels 22 en 23 van de Mobilisatiewet voorzien in deze categorie. Het betreft enerzijds personen die functies vervullen die nodig zijn om tijdens de mobilisatie de werking van overheidsinstellingen en organisaties van lokaal bestuur te verzekeren. En anderzijds personen werkzaam in bedrijven van de defensie-industrie of essentiële toelevering. Deze instellingen kunnen zelf aanduiden welke medewerkers "gereserveerd" zijn. Die krijgen dan dienstvrijstelling tijdens mobilisatie, ook wanneer ze opgenomen zijn in de *zapras*. Pavel Chikov schrijft dat er geen publieke lijsten zijn van gereserveerde medewerkers. Volgens hem hebben deze lijsten het label "beperkte verspreiding".²²⁴

IT-specialisten kunnen niet automatisch vrijstelling krijgen van de mobilisatie, dit in tegenstelling met de gewone dienstplicht, waarvoor ze die wel kunnen verkrijgen. Meduza schrijft dat IT-specialisten eind september 2022 daadwerkelijk gemobiliseerd werden. Het ministerie van Digitale Ontwikkeling ijverde dadelijk om IT-specialisten ook een statuut van "gereserveerd burger" te geven en op 27 september 2022 publiceerde het een lijst van 195 profielen die in aanmerking kunnen komen voor een "gereserveerd statuut" en zo vrijgesteld zijn van de mobilisatie. Op 16 november 2022 is deze lijst opnieuw ingetrokken en konden IT-specialisten niet langer via deze weg vrijstelling verkrijgen voor mobilisatie.²²⁵ De onafhankelijke nieuwssite Verstka schrijft in september 2023 dat IT-specialisten zolang deze lijst geldig was via hun werkgever de-facto het statuut "gereserveerde burger" konden verkrijgen bij mobilisatie.²²⁶

De mobilisatiewet voorziet geen gronden voor vrijstelling van mobilisatie. Vrijstelling voor mobilisatie geldt enkel voor personen die de medische geschiktheids categorie D (Д) hebben. Daarnaast zijn er in de verordening voor de gedeeltelijke mobilisatie van 20 september 2022 wel enkele bijkomende categorieën voor vrijstelling opgenomen²²⁷:

- Omwille van leeftijd (bereiken van de leeftijdslimiet voor mobilisatie).

²²² Meduza, 21/09/2022, [url](#); President van Rusland, 21/09/2022, [url](#); Pervaya Liniya, 14/01/2025, [url](#)

²²³ Verstka, 05/09/2023, [url](#); Vedomosti, 07/10/2022, [url](#); Pervaya Liniya, 14/01/2025, [url](#)

²²⁴ Федеральный закон "О мобилизационной подготовке и мобилизации в Российской Федерации" от 26.02.1997 N 31-ФЗ (последняя редакция) [Federale wet "Over mobilisatievoorbereiding en mobilisatie in de Russische Federatie" van 26/02/1997 Nr. 31-F3 (laatste redactie), 23/03/2024, [url](#); Pavel Chikov, 22/09/2022, [url](#); Verstka, 05/09/2023, [url](#)

²²⁵ Meduza, 30/09/2022, [url](#); RIA Novosti, 27/09/2022, [url](#); Pervaya Liniya, 14/01/2025, [url](#)

²²⁶ Verstka, 05/09/2023, [url](#)

²²⁷ Gogov.ru, 22/09/2022, [url](#); President van Rusland, 21/09/2022, [url](#); Prizyvanet.ru, 14/08/2025, [url](#)

- Omwille van gezondheid (wanneer de medische commissie iemand ongeschikt acht voor de dienst).
- Wanneer een rechtsbankvonnis voor gevangenisstraf ingaat.

Artikel 21 van de Mobilisatiewet stelt dat in tijden van mobilisatie burgers die op de reservistenlijst staan hun woonplaats niet mogen verlaten zonder speciale toestemming van het militaire commissariaat. Ook Pavel Chikov vermeldt dat dit wettelijk voorzien is en voegt eraan toe dat de wet hierbij geen onderscheid maakt of men daadwerkelijk opgeroepen is of niet. De onafhankelijke nieuwssite The Bell vermeldt evenwel dat er bij juristen onduidelijkheid is of dit ook geldt bij een gedeeltelijke mobilisatie.²²⁸

5.3. Ontduiking en dienstweigering

Geen gehoor geven aan een oproeping voor mobilisatie is sinds juli 2023 strafbaar met een administratieve boete van 10.000 tot 30.000 RUB. Voordien bedroeg de boete 500 tot 3.000 RUB.²²⁹

Sinds april 2023 kunnen er voor personen die opgeroepen worden voor mobilisatie en die zich, zonder geldige reden, niet binnen de twintig dagen na de vermelde datum aanbieden bij het militaire commissariaat bijkomend een aantal beperkende maatregelen opgelegd worden.²³⁰ De beperkende maatregelen zijn:

- Verbod op rijden met een voertuig en het registreren van een voertuig.
- Verbod om zich te registreren als zelfstandig ondernemer.
- Verbod om zich te registreren als zelfstandige bij de belastingdienst.
- Verbod op het registreren van vastgoed bij het kadaster (verbod op aan- of verkoop, schenking,...).
- Verbod op het verkrijgen van kredieten of leningen.

Voor het ontduiken van mobilisatie is er op het moment van schrijven van de COI Focus geen strafrechtelijke aansprakelijkheid voorzien in de Russische wetgeving. Dit is nogmaals bevestigd door een beschikking van het Hooggerechtshof van 18 mei 2023.²³¹

Eenmaal gemobiliseerd opgenomen zijn in het leger dan kunnen ze strafrechtelijk aansprakelijk gesteld worden voor het ongewettigd afwezig zijn van de dienst, desertie en het niet opvolgen van bevelen. De wetgeving hiervoor is dezelfde als voor contractsoldaten en dienstplichtigen en wordt toegelicht in [1.1.4. Dienstweigering](#).

Een gemobiliseerde die zonder geldige reden weigert een bevel van een meerdere op te volgen kan volgens artikel 332 van de Strafwet bestraft worden met een arrest van zes maanden, verplichte dienst in een strafbataljon gedurende maximaal twee jaar of beperkingen tijdens de dienst gedurende maximaal twee jaar. Wanneer een gemobiliseerde weigert deel te nemen aan gevechtshandelingen dan kan dit bestraft worden met een gevangenisstraf van twee tot drie jaar. In een periode van mobilisatie, krijgswet of oorlogstijd worden de strafmaten omgezet in een gevangenisstraf van drie tot tien jaar.²³²

²²⁸ The Bell, 21/09/2022, [url](#); Pavel Chikov, 03/03/2022, [url](#); Pavel Chikov, 21/09/2022, [url](#)

²²⁹ Pavel Chikov, 03/03/2022, [url](#); Gogov.ru, 22/09/2022, [url](#); Voennye Advokaty, 27/07/2023, [url](#); Voennye Advokaty, 24/07/2023, [url](#); Sem na Sem, 26/07/2023, [url](#)

²³⁰ Shkola Prizyvnik, 12/04/2023, [url](#); Mediazona, 11/04/2023, [url](#); Kremlin.ru, 14/04/2023, [url](#)

²³¹ Prizyv k Sovesti, 08/09/2023, [url](#)

²³² Konsultant Plus, 04/08/23, [url](#)

5.4. Mobilisatie 2022

Op 20 september 2022 kondigde president Poetin een gedeeltelijke mobilisatie af in de Russische Federatie die startte op 21 september 2022. De verordening vermeldt dat enkel burgers die op dat moment opgenomen zijn in de *zapas* onderhevig zijn aan de mobilisatie. In de eerste plaats geldt dit dan voor personen die reeds gediend hebben in het leger en die een specifieke militaire vaardigheid hebben. Op 28 oktober 2022 verklaarde de toenmalige minister van Defensie, Shoygu, dat de mobilisatie voltooid was en dat er hierbij 300.000 personen opgeroepen zijn. Poetin bevestigde kort erna dat de mobilisatie voltooid was, maar tot het moment van schrijven van deze COI Focus is de oorspronkelijke mobilisatieverordening van Poetin nog steeds van kracht. Contactpersoon A verklaart in augustus 2023 dat de mobilisatieverordening inderdaad nog van kracht is maar dat er sinds begin november 2022 geen verplichte mobilisaties meer plaatsvonden. Novaya Gazeta en Shkola Prizyvniks schrijven op hun beurt in september 2025 dat er sinds november 2022 geen oproepingen voor mobilisatie meer plaatsgevonden hebben.²³³

Personen die tijdens de mobilisatie opgeroepen worden krijgen het statuut van contractsoldaat. De contracttermijn van de gemobiliseerde personen loopt totdat president Poetin de gedeeltelijke mobilisatie van september 2022 officieel beëindigt. Zoals hier boven vermeld heeft president Poetin op het moment van schrijven van deze COI Focus in november 2025 de mobilisatie nog niet beëindigd.²³⁴

In oktober 2022 waren er in Moskou en Sint-Petersburg meldingen van enkele acties door de ordediensten die op straat en in sommige slaapplekken voor fabrieksarbeiders en daklozen controles van identiteitsdocumenten uitvoerden en oproepingen voor de mobilisatie uitdeelden. In enkele gevallen zouden er ook personen onder dwang naar een militair commissariaat gebracht zijn. Daar zouden sommigen onder druk gezet zijn om gehoor te geven aan de mobilisatie.²³⁵ De onafhankelijke analytische website Vazhnie Istarii vermeldt dat de mobilisatie niet gelijk verdeeld was over de verschillende Russische regio's en dat vooral de armere gebieden een hoger aantal manschappen moesten oproepen.²³⁶ Het Centre for Eastern Studies stelt dat de deelrepublieken van nationale minderheden zoals Buryatië en Dagestan een relatief hoger aantal gemobiliseerden zouden tellen. Het schrijft dit toe aan hogere geboortecijfers van deze gebieden, maar ook aan de slechte economische situatie die er heerst en die inwoners aanzet om deel te nemen aan de mobilisatie om zo hun financiële situatie te verbeteren.²³⁷

Personen die voor de mobilisatie van 2022 reeds een mobilisatie-instructie (*mobilizatsionnoe predpisanie*) ontvingen zijn wettelijk verplicht om zich spontaan bij hun militair commissariaat aan te melden vanaf er een mobilisatie afgekondigd wordt. Pavel Chikov en Mediazona schrijven dat er in de maanden voorafgaand aan de mobilisatie een groot aantal van dergelijke mobilisatie-instructies uitgereikt zijn. Veelal vond dit plaats bij militaire commissariaten die reservisten oproepen om hun gegevens te verifiëren en aan te vullen. Eenmaal op het militaire commissariaat werd er dan in hun militair boekje een mobilisatie-instructie aangebracht.²³⁸

²³³ President van Rusland, 21/09/2022, [url](#); The Bell, 21/09/2022, [url](#); Gogov.ru, 22/09/2022, [url](#); Centre For Eastern Studies, 20/01/2023, p. 1, [url](#); The Moscow Times, 06/04/2023, [url](#); Contactpersoon A, een Russisch mensenrechtenactivist, e-mail, 25/08/2023, De identiteit en contactgegevens zijn op verzoek van de bron niet meegedeeld om de veiligheid van de bron te garanderen; Novaya Gazeta, 21/09/2025, [url](#); Shkola Prizyvniks, 22/09/2025, [url](#)

²³⁴ Gogov.ru, 22/09/2022, [url](#)

²³⁵ Meduza, 14/10/2022, [url](#); RTVI, 25/10/2022, [url](#); Radio Svoboda, 13/10/2022, [url](#); Vazhnie Istarii, 21/10/2022, [url](#)

²³⁶ Vazhnie Istarii, 21/10/2022, [url](#)

²³⁷ Centre For Eastern Studies, 20/01/2023, p. 2, [url](#)

²³⁸ Pavel Chikov, 21/09/2022, [url](#); Mediazona, 21/09/2022, [url](#)

Over militairen die in het kader van de mobilisatie van 2022 effectief ingelijfd zijn waren er eind 2024 - begin 2025 verschillende meldingen dat ze door hun commandanten sterk onder druk gezet werden om een contract te tekenen met het ministerie van Defensie. Als mogelijke redenen hiervoor vermelden de bronnen dat deze maatregel voorkomt dat gemobiliseerden in groten getale het front zouden verlaten eens de mobilisatieperiode officieel afgesloten wordt. Daarnaast krikt het de cijfers van het aantal nieuwe contractsoldaten op en verhult het enigszins dat gemobiliseerden reeds sinds 2022 onafgebroken in het leger zitten.²³⁹

5.4.1. Ontduiking en dienstweigering

In de voor deze COI Focus geraadpleegde bronnen en binnen het beschikbare tijdsbestek, vond Cedoca geen informatie over personen die strafrechtelijk aangeklaagd of veroordeeld zijn voor het ontduiken van de mobilisatie. Enkel vond Cedoca informatie over het openen van een strafzaak begin oktober 2022 in de oblast Penza tegen een persoon die niet opdaagde voor zijn mobilisatieoproeping. Volgens Voennye Advokaty is dit de enige strafzaak die geopend werd voor ontduiking van mobilisatie. Op 7 oktober 2022 heeft de lokale procuratuur het strafonderzoek laten stopzetten omdat er geen wettelijke grond voor was. Op 14 juli 2023 heeft de rayonrechtbank van Penza hem een compensatie van 20.000 RUB toegekend voor het onterecht openen van een rechtszaak tegen hem.²⁴⁰

Wel vinden er veroordelingen plaats voor het ongeoorloofd verlaten van de dienst, desertie en het niet opvolgen van bevelen door gemobiliseerde personen nadat ze effectief opgenomen zijn in het leger.²⁴¹ Volgens de onafhankelijke nieuwssite Nashtoyashchee Vremya zijn er in de eerste elf maanden sinds de mobilisatie 2.930 personen hiervoor aangeklaagd en werd er in 75 % van de gevallen een vonnis geveld.²⁴² Volgens onderzoek door Mediazona zijn er in de eerste helft van 2023 zo'n 2.076 strafzaken geopend tegen militairen voor het ongeoorloofd verlaten van de dienst op basis van artikel 337 van de Strafwet. Dit is een verdubbeling ten aanzien van 2022. Volgens de inschattingen van Mediazona zijn er in die periode vooral gemobiliseerden aangeklaagd in dergelijke strafzaken. Mediazona merkt hierbij op dat het maar beperkt toegang heeft tot gegevens en deze inschatting indicatief is.²⁴³ Latere analyses over strafzaken voor het ongeoorloofd verlaten van de dienst maken geen onderscheid meer tussen gemobiliseerden en contractsoldaten. Volgens gegevens van Mediazona zijn er in mei 2025 in totaal zo'n 20.538 strafzaken voor dienstweigering geopend. 18.159 hiervan betreffen het ongeoorloofd verlaten van de dienst (artikel 337), 1.369 vallen onder strafwetartikel 332 dat handelt over het weigeren bevelen op te volgen en 1.010 gaan over desertie (strafwetartikel 338).²⁴⁴ Zoals vermeld in hoofdstuk 5.4. zijn er meldingen dat de in 2022 gemobiliseerden in de periode eind 2024 – begin 2025 sterk onder druk gezet zijn om als contractsoldaat te tekenen. Hierdoor is het onderscheid tussen gemobiliseerden en contractsoldaten minder duidelijk geworden.²⁴⁵

5.5. Mogelijkheid nieuwe mobilisatie

The Moscow Times schrijft in 2023 dat het niet duidelijk is of er een nieuwe mobilisatie zal komen maar dat de nieuwe wetsaanpassingen van 2023 er wel een meer gestroomlijnde wettelijke basis voor

²³⁹ Bumaga, 23/08/2024, [url](#); Meduza, 12/02/2025, [url](#); Verstka, 12/02/2025, [url](#)

²⁴⁰ TASS, 07/10/2022, [url](#); Voennye Advokaty, 14/07/2023, [url](#)

²⁴¹ Nastoyashchee Vremya, 06/09/2023, [url](#)

²⁴² Nastoyashchee Vremya, 06/09/2023, [url](#)

²⁴³ Mediazona, 22/03/2023, [url](#); Mediazona, 19/07/2023, [url](#)

²⁴⁴ Mediazona, 26/06/2025, [url](#)

²⁴⁵ Bumaga, 23/08/2024, [url](#); Meduza, 12/02/2025, [url](#); Verstka, 12/02/2025, [url](#)

geven. Het citeert ook Andrey Klishas van de Federatieraad die stelt dat alles zal afhangen van de omstandigheden van de situatie in Oekraïne.²⁴⁶

Maksim Grebenyuk, van het juristencollectief Voennye Advokaty dat opkomt voor de rechten van militairen, schrijft in juli 2023 dat slechts één persoon in het Kremlin kan zeggen of en in dat geval wanneer er een nieuwe mobilisatie komt. Volgens hem zullen de autoriteiten er bij een eventuele volgende mobilisatie op toezien dat ze correct verloopt. Bureaucratische tekortkomingen bij de vorige leidden volgens hem tot sterk ongenoegen bij de bevolking.²⁴⁷

Pavel Luzin van het Center for European Policy Analysis (CEPA) schrijft in 2025 dat er nog steeds een mogelijkheid bestaat dat er een nieuwe gedeeltelijke mobilisatie komt, maar dat dit wellicht enkel zal gebeuren wanneer er een uitzonderlijke gebeurtenis plaatsvindt aan het front. Anders is het politieke risico voor de autoriteiten te groot. Het moet een gebeurtenis zijn die ook weerklank vindt bij de bevolking. Luzin merkt hierbij op dat de impact van de Oekraïense invasie van de Koersk-regio in 2024 nog niet voldoende groot was om dit te bewerkstelligen.²⁴⁸

Shkola Prizyvnikha vermeldt in september 2025 dat de Russische autoriteiten formeel op eender welk moment een nieuwe mobilisatiegolf kunnen afkondigen. De mobilisatieverordening van 2022 is nog steeds van kracht. Maar tegelijk zullen de autoriteiten proberen om een herhaling te voorkomen van de shock die de mobilisatie van 2022 veroorzaakte. Daarom richten ze zich tot in 2025 in de eerste plaats op het aanwerven van manschappen via contracten in plaats van op een mobilisatie.²⁴⁹

Ook Prizyv k Sovesti schrijft in september 2025 dat de autoriteiten inzetten op het aanvullen van legermanschappen via contracten in plaats van via een mobilisatie. Tegelijk stelt de organisatie ook vast dat de mobilisatieverordening van 2022 nog steeds van kracht is, wat impliceert dat een tweede mobilisatiegolf op elk moment mogelijk is. Wanneer die eventueel zou plaatsvinden weet niemand volgens Prizyv k Sovesti. De autoriteiten hebben tot heden niet besloten om dat te doen, maar ondertussen zijn er wel wetswijzigingen doorgevoerd die een mogelijke toekomstige mobilisatie moeten vereenvoudigen.²⁵⁰

Yuriy Federov, een onafhankelijk expert over militaire zaken in Rusland, schrijft in september 2025 dat het onwaarschijnlijk is dat de Russische autoriteiten een nieuwe mobilisatie zouden uitvoeren zolang de oorlog in Oekraïne voortduurt. Rusland zal er zo echter niet in slagen om de door Poetin in 2024 bevolen uitbreiding van het leger tot 1,5 miljoen manschappen te bereiken. Na een bestand in Oekraïne zou een mobilisatie om deze doelstelling te bereiken wel mogelijk zijn. Ook in november 2024 schreef Federov reeds dat de Russische autoriteiten een nieuwe mobilisatie uitstellen. Hij vermeldde toen een vrees voor negatieve politieke gevolgen en een gebrek aan wapens en officieren voor nieuwe eenheden als voornaamste redenen voor dit uitstel.²⁵¹

Daniil Gorodetsky van de onafhankelijke nieuwssite Posle schrijft in een analytisch artikel van oktober 2025 dat de manier waarop de Russische autoriteiten nieuwe rekruten voor het leger aantrekken erop wijst dat ze nog steeds de voorkeur geven aan het aantrekken van contractsoldaten boven het afroepen van een nieuwe mobilisatie. Een nieuwe mobilisatie zou een te hoog politiek risico betekenen voor de autoriteiten en zou ook economische risico's kunnen inhouden.²⁵²

Sergey Krivenko, het hoofd van de ngo Grazhdanin. Armiya. Pravo., stelt in september en oktober 2025 dat een nieuwe mobilisatie onrust zou veroorzaken in de maatschappij en dat de autoriteiten

²⁴⁶ The Moscow Times, 18/08/2023, [url](#)

²⁴⁷ Voennye Advokaty, 27/07/2023, [url](#)

²⁴⁸ CEPA, 22/01/2025, [url](#)

²⁴⁹ Shkola Prizyvnikha, 22/09/2025, [url](#)

²⁵⁰ Prizyv k Sovesti, 25/09/2025, [url](#)

²⁵¹ SCEEUS, 26/09/2025, pp. 8-9, [url](#); IFRI, 11/2024, [url](#)

²⁵² Posle, 01/10/2025, [url](#)

bevreesd zijn om een nieuwe mobilisatie af te kondigen. Daarom proberen ze om via andere, indirecte wegen nieuwe manschappen aan te trekken. Hierbij speelt ook mee dat de mobilisatie van 2022 leidde tot een emigratiegolf van vooral hooggeschoolden. Dit had negatieve gevolgen voor de Russische economie. Een herhaling van dat scenario zouden de Russische autoriteiten volgens Krivenko willen vermijden. Krivenko voegt er wel aan toe dat de autoriteiten tegelijkertijd wel voorbereidingen treffen voor het geval er toch een nieuwe mobilisatie nodig zou zijn. Zo moeten het nieuwe eengemaakte elektronische register en een aantal wetswijzigingen een eventuele toekomstige mobilisatie vlotter doen verlopen.²⁵³

ISW schrijft in oktober 2025 dat een nieuwe mobilisatiegolf van personen opgenomen in de *zapas* op dat moment minder waarschijnlijk lijkt. Daarnaast acht ISW het wel mogelijk dat de Russische autoriteiten meer zullen inzetten op het oproepen van personen uit de *rezerv*.²⁵⁴

6. Bezette gebieden

Met bezette gebieden worden de delen van de Oekraïense oblasten Donetsk, Loegansk, Cherson en Zaporizhe aangeduid die Rusland militair bezet heeft sinds de invasie van februari 2022. Op 30 september 2022 kondigde Rusland de annexatie aan van deze Oekraïense oblasten, maar ze hebben tot op het moment van schrijven van deze COI Focus geen controle over het volledige territorium van deze regio's.²⁵⁵

6.1. Volksmilitie en mobilisatie

Sinds 2021 is er militaire dienstplicht ingevoerd door de autoriteiten van de zelfverklaarde Donetsk Volksrepubliek (DVR) en de zelfverklaarde Lugansk Volksrepubliek (LVR). Deze geldt voor mannen van 18 tot 27 jaar. In april 2021 is een eerste groep van 200 dienstplichtigen ingelijfd voor een periode van zes maanden in de zogenaamde volksmilitie van de DVR en eenzelfde aantal in de LVR. Op 1 oktober 2022 volgde een tweede groep van 500 dienstplichtigen in de DVR. De tweede oproepingsperiode voor dienstplichtigen in de LVR startte op 1 november 2021 en betrof 300 man. In de wet op de dienstplicht van de DVR is opgenomen dat alternatieve dienstplicht mogelijk is, maar er is geen verdere wetgeving ingevoerd om dit in de praktijk vorm te geven.²⁵⁶

Op 19 februari 2022 kondigde het hoofd van de DVR, Denis Pushilin, een algemene mobilisatie af voor alle reservisten. Kort erna kondigde ook het hoofd van de LVR algemene mobilisatie af. Beide republieken vaardigden hierbij ook een verbod uit voor alle mannen tussen de 18 en 55 jaar om de regio te verlaten. Door de mobilisatie zijn alle mannen van deze leeftijdsgroep verplicht om zich bij hun militair commissariaat aan te melden, ook wanneer ze hiertoe geen oproeping ontvingen. Pushilin verklaarde verder dat ondernemingen verplicht zouden worden de helft van hun mannelijke personeel van oproepbare leeftijd af te staan voor de mobilisatie. Mannen ouder dan 55 jaar werden bij de mobilisatie aangemoedigd om zich als vrijwilliger aan te melden. In de LVR werden alle voertuigen van burgers en bedrijven door een regeringsbeschikking in beslag genomen.²⁵⁷

²⁵³ Novaya Gazeta, 21/09/2025, [url](#); Novaya Gazeta, 25/10/2025, [url](#)

²⁵⁴ ISW, 14/10/2025, [url](#)

²⁵⁵ SWP Berlin, 05/09/2024, [url](#)

²⁵⁶ Alternativnaya Sluzhba bez Granits, 26/10/2021, [url](#); Donetskoe Agentsvo Novostey, 01/04/2021, [url](#); Organization for World Peace, 09/04/2021, [url](#); Donetskoe Agentsvo Novostey, 01/10/2022, [url](#); Komsomolskaya Pravda Donetsk, 02/04/2022, [url](#); Segodnya, 20/10/2022, [url](#)

²⁵⁷ Pushilin D.V. [Telegram post], 19/02/2022, [url](#); Meduza, 25/02/2022, [url](#); DW, 27/04/2022, [url](#); Lieber Institute (Zwanenburg L.), 08/08/2022, [url](#)

Volgens DW riepen de militaire commissariaten in de DVR en LVR in de eerste drie dagen van de mobilisatie mannen op die ooit al gediend hadden in het Oekraïense leger en werden ze dadelijk ingelijfd. Hierna werden ook alle mannen tussen 18 en 27 die geen militaire ervaring hadden opgeroepen om dienst te doen in de militaire eenheden van de twee zelfverklaarde republieken. Midden maart 2022 kondigde Pushilin aan dat mannen ouder dan 65 opgeroepen zouden worden om speciale eenheden van het ministerie van Binnenlandse Zaken samen te stellen.²⁵⁸

Volgens getuigenissen aan Meduza, Radio Svoboda en DW trokken er na het mobilisatiebevel in de LVR en DVR militairen door de straten die alle oproepbare mannen meenamen naar verzamelpunten. Indien men weigerde, dreigden de militairen met gevangenisstraffen. Een deel van de oproepbare mannen meldde zich aan bij de militaire commissariaten, maar anderen, die niet in dienst wilden treden, doken onder.²⁵⁹

De gemobiliseerde mannen komen uit alle geledingen van de maatschappij. Een deel zou na een relatief korte militaire opleiding dadelijk naar het front gestuurd zijn.²⁶⁰ De massale inlijvingen in het leger hebben de economie van de DVR en de LVR zeer stevig ontregeld. Een aanzienlijk aantal winkels zijn gesloten wegens personeelsgebrek en er is een personeelstekort voor tal van publieke diensten en voor de landbouw- en andere bedrijven in de regio.²⁶¹

In juni 2022 schrijft Meduza dat er reeds tienduizenden mannen in militaire eenheden van de DVR en LVR ingelijfd zijn, al zijn precieze cijfers niet beschikbaar. De Oekraïense mensenrechtenactivist Pavel Lisyanskiy schat dat het er 120.000 zijn. De Oekraïense mensenrechtenorganisatie Vostochnaya Pravozashchitnaya Gruppy schat op haar beurt dat er 140.000 dienstplichtigen ingelijfd zijn van wie er 48.000 naar gevechtzones gestuurd zijn. Volgens getuigenissen zijn de voorzieningen voor deze dienstplichtigen slecht, zowel inzake opleiding en militair materiaal als inzake medische zorg.²⁶²

Volgens het Russische ministerie van Defensie zijn er in het kader van de mobilisatie van eind 2022 zo'n 80.000 inwoners van de DVR en LVR opgeroepen. Na de eenzijdige inlijving van de DVR en LVR door de Russische Federatie op 30 september 2022 zijn in de herfst van 2022 de volksmilities van de DVR en de LVR geleidelijk opgenomen in het Russische leger. In de periode 10 november – 2 december 2022 zijn de militaire commissariaten van deze gebieden dan opgenomen in de structuur van het Russische ministerie van Defensie. De gemobiliseerde inwoners van de DVR en LVR kregen hierbij vaak stilzwijgend het statuut van contractsoldaat opgelegd.²⁶³ Sinds maart 2024 zijn de bezette delen van de DVR, LVR, oblast Kherson en de oblast Zaporizhe onderdeel van de Zuidelijke Militaire Regio van het Russische leger.²⁶⁴

Van Bladel van het Egmont Institute schrijft in 2022 dat het moeilijk was om betrouwbare cijfers te verkrijgen over het aantal personen die in de LVR en DVR onder de wapens geroepen zijn. Daarnaast wezen meerdere getuigenissen erop dat de rekruteringscampagne in deze gebieden brutaal verliep. Onderduiken en het betalen van smeergeld leken de voornaamste manieren te zijn waarop men aan de rekrutering probeerde te ontkomen. Sommigen probeerden via het betalen van smeergeld te vluchten naar Rusland. Het inroepen van wettelijke redenen voor uitstel of medische ongeschiktheid werd door de militaire commissariaten genegeerd.²⁶⁵

²⁵⁸ DW, 27/04/2022, [url](#)

²⁵⁹ Meduza, 25/02/2022, [url](#); DW, 27/04/2022, [url](#); Radio Svoboda, 01/06/2022, [url](#)

²⁶⁰ Radio Svoboda, 01/06/2022, [url](#)

²⁶¹ DW, 27/04/2022, [url](#); Classic FM, 13/04/2022, [url](#)

²⁶² Meduza, 06/07/2022, [url](#); Mediazona, 24/01/2025, [url](#)

²⁶³ Eurasia Daily, 02/07/2023, [url](#); Vazhnye Storii, 19/11/2024, [url](#); Moscow Times, 20/11/2024, [url](#); Mediazona, 24/01/2025, [url](#)

²⁶⁴ Vot Tak, 31/10/2024, [url](#)

²⁶⁵ Egmont Institute (Van Bladel J.), 07/2022, p. 3, [url](#); DW, 27/04/2022, [url](#)

Wat betreft het aantal gesneuvelden bij de troepen van de LVR en DVR is er weinig informatie beschikbaar. Sinds 22 december 2022 publiceren de zelfverklaarde republieken er geen cijfers meer over. Volgens de door de BBC in 2023 verzamelde gegevens zijn er al minstens 11.500 militairen van de DVR en LVR om het leven gekomen. Daarnaast hebben ze weet van 8.400 meldingen op sociale media van inwoners van de DVR en LVR die op zoek zijn naar familieleden die spoorloos zijn en in dienst waren van lokale militaire eenheden toen ze verdwenen.²⁶⁶ In november 2025 schat BBC op basis van gepubliceerde overlijdensberichten dat er in het eerste jaar van de invasie zo'n 21.000 à 23.500 militairen van de DVR en LVR sneuvelden.²⁶⁷

Volgens Mediazona staan er in januari 2025 zo'n 2.850 inwoners van de DVR en LVR in de Russische Federatie geseind voor ongeoorloofde afwezigheid van de legerdienst volgens artikel 337 van de Strafwet. Het gaat hierbij voornamelijk over personen die in 2022 ingelijfd zijn.²⁶⁸

6.2. Dienstplicht Russisch leger

Op 28 april 2023 verordende Denis Pushilin, het hoofd van de DVR, de oprichting van militaire oproepingscommissies om dienstplichtigen met een Russisch paspoort op te roepen voor de legerdienst. Volgens de verordening worden de dienstplichtigen enkel opgeroepen om de militaire lijsten en de *zapas* aan te vullen en zullen ze hun dienstplicht nog niet vervullen.²⁶⁹

De burgemeester van de bezette stad Energodar in Zaporizhe verklaarde dat de Russische militaire commissariaten in zijn stad al sinds 2023 actief zijn.²⁷⁰ In november 2024 zijn er volgens de onafhankelijke Russische nieuwssite Vot Tak in de bezette delen van Zaporizhe twee militaire commissariaten actief. Een in Melitopol en een in Berdyansk.²⁷¹ In november 2025 vermeldt een website van de door Rusland aangestelde autoriteiten van de bezette delen van de oblast Kherson dat er op dat moment zeven militaire commissariaten actief zijn.²⁷²

DW vermeldt dat de door Rusland benoemde autoriteiten in de bezette gebieden sinds de herfst van 2024 actief mannen aanzetten om zich te registreren in het militaire register.²⁷³ Daarnaast vermeldt Onisiya Sinyuk van de Oekraïense mensenrechtenorganisatie Zmina dat wanneer mannen in de bezette gebieden een Russische paspoort ontvangen ze dan in de regel ook ineens in het militaire register opgenomen worden.²⁷⁴

In de lente van 2024 zijn er volgens de onafhankelijke nieuwssite Krym Realii in de bezette gebieden enkele tientallen dienstplichtigen opgeroepen voor de legerdienst. Het was een beperkt aantal en volgens de analist Sergey Danilov was het vooral bedoeld als propagandamaatregel om de dienstplicht opnieuw te normaliseren en een positief imago te geven.²⁷⁵ Vot Tak schrijft dat de autoriteiten van de bezette delen van Kherson en Zaporizhe in de lente van 2024 aangekondigd hebben dat er in die regio's oproepingen van dienstplichtigen voor het Russische leger zouden plaatsvinden. Vot Tak heeft later evenwel geen enkele informatie verkregen die bevestigt dat die oproepingen effectief plaatsvonden.²⁷⁶

²⁶⁶ BBC News Russkaya Sluzhba, 04/08/2023, [url](#)

²⁶⁷ BBC, 28/11/2025, [url](#)

²⁶⁸ Mediazona, 24/01/2025, [url](#)

²⁶⁹ Donetskoe Agentstvo Novostey, 28/04/2023, [url](#); Vot Tak, 21/11/2024, [url](#)

²⁷⁰ Krym Realii, 10/04/2025, [url](#)

²⁷¹ Vot Tak, 31/10/2024, [url](#)

²⁷² Khogov.ru, s.d., [url](#)

²⁷³ DW, 10/04/2025, [url](#)

²⁷⁴ Nastoyashchee Vremya, 10/04/2025, [url](#)

²⁷⁵ Krym Realii, 10/04/2025, [url](#); Nastoyashchee Vremya, 10/04/2025, [url](#); Vot Tak, 21/11/2024, [url](#)

²⁷⁶ Vot Tak, 31/10/2024, [url](#)

In november 2024 verklaarden de door Rusland aangestelde bestuurders van de bezette delen van de provincies Zaporizhe en Kherson, Evgeniy Balitskiy en Vladimir Sal'do, dat er toen voor het eerst dienstplichtigen van deze regio's naar het Russische leger gestuurd waren voor het vervullen van hun legerdienst. Ook de DVR en LVR hebben toen voor het eerst dienstplichtigen naar het Russische leger gestuurd om hun dienstplicht te vervullen. Vot Tak schrijft dat ze van verschillende bronnen bevestiging hebben dat er in de herfst van 2024 via de post oproepingen voor de militaire dienstplicht verstuurd zijn in de bezette delen van Kherson en Zaporizhe.²⁷⁷

Volgens verklaringen van de bezettende autoriteiten zouden de dienstplichtigen van deze gebieden hun legerdienst uitvoeren in de Zuidelijke Militaire Regio van de Russische Federatie met name in de oblast Rostov en in Krasnodarskiy kray. Daarnaast zouden er ook een aantal naar de Leningrad en Moskou militaire regio gestuurd zijn. Oekraïense bronnen schatten dat er tijdens de herfstoproeping van 2024 zo'n 300 dienstplichtigen ingelijfd zijn, van wie 200 uit Zaporizhe en Kherson en 100 uit de DVR en LVR.²⁷⁸ Vot Tak schrijft op zijn beurt dat er volgens gegevens van de lokale autoriteiten van de oblast Rostov in 2024 216 dienstplichtigen uit de DVR en 288 uit de LVR hun militaire dienstplicht in Rostov uitvoerden.²⁷⁹

Ook tijdens de lenteoproeping van april – juli 2025 vonden er oproepingen van dienstplichtigen plaats in de bezette gebieden. Een adjunct-hoofd van de Russische generale staf, Vladimir Tsimlyanskiy, preees onder meer de regio's Loegansk en Donetsk als plaatsen waar de lenteoproeping zeer ordentelijk verliep. Voor deze periode is er minder informatie beschikbaar over het aantal dienstplichtigen dat effectief opgeroepen is. Wel is geweten dat het hoofd van de bezettende autoriteiten van de regio Melitopol in de oblast Zaporizhe een verordening tekende voor het oproepen van 350 dienstplichtigen in de lente van 2025.²⁸⁰

Verschillende door Krym Realii geconsulteerde experts verklaarden dat de enige manier om in de bezette gebieden aan de legerdienst te ontkomen bestaat in het weigeren van een Russisch paspoort en het verlaten van deze gebieden en de Russische Federatie. In de praktijk is dit echter steeds moeilijker.²⁸¹

Verschillende bronnen vermelden in 2024 en 2025 dat de Russische autoriteiten in de bezette gebieden actief ronselcampagnes voeren om contractsoldaten voor het Russische leger aan te trekken. Hierbij doen er zich gevallen voor van psychologische en fysieke druk om personen tot het leger te doen toetreden. De voor deze COI Focus geraadpleegde bronnen geven geen duidelijkheid over de omvang van deze praktijken.²⁸² De Oekraïense mensenrechtenactivist Pavel Lisyanskiy verklaart in april 2025 dat er ook in de bezette gebieden meldingen zijn van het onder druk zetten van dienstplichtigen om een contract met het leger te tekenen tijdens het vervullen van hun dienstplicht.²⁸³

Verder zijn er ook meldingen van een aantal gevallen waarbij mannen die voor februari 2022 reeds een militaire dienst vervulden in de zogenaamde volksmilities van de DVR en LVR, nu ook opgeroepen

²⁷⁷ Vazhnye Storii, 19/11/2024, [url](#); Moscow Times, 20/11/2024, [url](#); Vot Tak, 21/11/2024, [url](#); Vot Tak, 31/10/2024, [url](#); Krym Realii, 10/04/2025, [url](#); DW, 10/04/2025, [url](#); Nastoyashchee Vremya, 10/04/2025, [url](#)

²⁷⁷ Vot Tak, 21/11/2024, [url](#)

²⁷⁸ Vazhnye Storii, 19/11/2024, [url](#); Moscow Times, 20/11/2024, [url](#); Vot Tak, 21/11/2024, [url](#); Vot Tak, 31/10/2024, [url](#); Krym Realii, 10/04/2025, [url](#); DW, 10/04/2025, [url](#); Nastoyashchee Vremya, 10/04/2025, [url](#)

²⁷⁹ Vot Tak, 21/11/2024, [url](#)

²⁸⁰ RIA Pivden, 28/08/2025, [url](#); RIA Pivden, 03/04/2025, [url](#); Polska Agencja Prasowa, 01/04/2025, [url](#); Zmina, 23/09/2025, [url](#)

²⁸¹ Krym Realii, 10/04/2025, [url](#); DW, 10/04/2025, [url](#)

²⁸² Krym Realii, 10/04/2025, [url](#); UNN, 26/06/2025, [url](#); UNN, 07/06/2025, [url](#); RBK Ukraina, 07/01/2024, [url](#)

²⁸³ DW, 10/04/2025, [url](#); Nastoyashchee Vremya, 10/04/2025, [url](#)

worden voor het vervullen van hun dienstplicht in het Russische leger. In sommige gevallen zonder dat ze al een Russisch paspoort hebben.²⁸⁴

De Oekraïense mensenrechtenorganisatie Zmina schrijft in november 2025 dat de nieuwe Russische wetgeving, die oproepingen voor de dienstplicht het hele jaar door mogelijk maakt in plaats van alleen in de lente en de herfst, vanaf januari 2026 ook in de bezette gebieden zal gelden.²⁸⁵

In de eerste helft van 2025 heeft het Russische ministerie van Arbeid de lijst van plaatsen waar personen de alternatieve dienst kunnen vervullen uitgebreid met een aantal instellingen die zich in de bezette gebieden bevinden. Het gaat hierbij om een aantal medische instellingen in de oblast Kherson en een aantal medische, sociale en onderwijsinstellingen in de LVR. De ngo's Pervaya Liniya en Prizyv k Sovesti schrijven dat deze plaatsen in de eerste plaats bedoeld zijn voor personen uit deze regio's die een alternatieve dienstplicht vervullen. Prizyv k Sovesti voegt eraan toe dat de vermelde instellingen geen infrastructuur hebben voor verblijf en dit er mee op wijst dat ze bedoeld zijn voor lokale inwoners. Pervaya Liniya vermeldt dat er in 2025 in de LVR een persoon afkomstig uit een andere regio zijn alternatieve dienst vervult. Uit de publiek beschikbare informatie is niet duidelijk uit welke regio deze persoon afkomstig is en volgens Pervaya Liniya kan het dus ook gaan om een persoon uit een van de andere bezette gebieden.²⁸⁶

---

²⁸⁴ DW, 10/04/2025, [url](#)

²⁸⁵ Zmina, 11/11/2025, [url](#)

²⁸⁶ Pervaya Liniya, 23/10/2025, [url](#); Prizyv k Sovesti, 03/03/2025, [url](#); Verstka, 31/03/2025, [url](#)

Bibliografie

Rechtstreekse contacten

Contactpersoon A, een Russisch mensenrechtenactivist, e-mail, 25/08/2023, De identiteit en contactgegevens zijn op verzoek van de bron niet meegedeeld om de veiligheid van de bron te garanderen.

Contactpersoon B, een Russisch mensenrechtenactivist, e-mail, 25/08/2023, De identiteit en contactgegevens zijn op verzoek van de bron niet meegedeeld om de veiligheid van de bron te garanderen.

Geschreven en audiovisuele bronnen

Administratie rayon Kadrimov, oblast Smolensk, Мобилизационный людской резерв [Gemobiliseerde personeelsreserve], 26/01/2022, <http://kardymovo.ru/news/mobilizacionnyi-lyudskoj-rezerv/> [geraadpleegd 25/08/2022]

Administratie van St.-Petersburg, Призыв граждан на военную службу [Oproeping van een burger voor militaire dienst], 19/01/2022, https://www.gov.spb.ru/gov/terr/reg_kalinin/prizyv-grazhdan-na-voennuyu-sluzhbu/ [geraadpleegd 25/08/2022]

Advokatskaya Gazeta, Адвокат добился признания призыва евангелиста на военную службу по мобилизации незаконным [Advocaat verkreeg de erkenning van de oproeping van een evangelist voor mobilisatie als illegaal], 30/03/2023, <https://www.advgazeta.ru/novosti/advokat-dobilysya-priznaniya-prizyva-evangelista-na-voennuyu-sluzhbu-po-mobilizatsii-nezakonnym/> [geraadpleegd 04/09/2023]

Advokatskaya Ulitsa, Повестка запрещает выезд из страны: как это будет работать? [Oproeping verbiedt vertrek uit het land: hoe zal dit werken] [Telegram post], 07/08/2023, <https://t.me/advstreet/3640> [geraadpleegd 04/09/2023]

Agentstvo, Военкоматы начали подключать к базе с электронными медкартами призывников [Militaire commissariaten beginnen zich aan te sluiten aan database met medische gegevens van dienstplichtigen] [Telegram post], 23/08/2023, <https://t.me/agentstvonews/4000> [geraadpleegd 04/09/2023]

Агора, Россия: права человека на военном положении [Rusland: mensenrechten in oorlogsomstandigheden], 03/2022, https://drive.google.com/file/d/1vCb_QdGscBkLUtYQpNxI5Q7I1XNisbnr/view [geraadpleegd 25/08/2022]

Alternativnaya Sluzhba bez Granits, АГС [AGS], 28/09/2020, <https://alternativeservice.info/tvoe-pravo/rossiya/ags> [geraadpleegd 25/08/2022]

Alternativnaya Sluzhba bez Granits, ДНР. Военная служба и вера [DNR : Alternatieve dienst en geloof], 26/10/2021, <https://alternativeservice.info/novosti/lyudi/voennaya-sluzhba-i-vera-%C2%ABmyi-prizvani,-chtobyi-stat-mirotvorczami,-no-ne-v-golubyix-kaskax-oon%C2%BB> [geraadpleegd 25/08/2022]

Analytisch Centrum Kirill Parubets, Анализ дел о дезертирстве и самовольном оставлении части в РФ [Analyse van zaken van desertie en ongeoorloofd verlaten van de eenheid in de RF], 11/08/2025, <https://github.com/Prugmf6319/The-Insider/blob/main/Analysis%20of%20desertion%20cases%20Russia.pdf> [geraadpleegd 26/11/2025]

Army Help Ru, Если вы не согласны с результатами медицинского освидетельствования [Wanneer je niet instemt met de resultaten van het medisch onderzoek], 2022, http://army-help.ru/staty/ne_soglasny_s_medicinskim_osvidetelstvovaniem.php [geraadpleegd 25/08/2022]

Army Help Ru, Судимость и служба в армии [veroordeling en legerdienst], 23/09/2025, <https://armyhelp.ru/berut-li-v-armiyu-s-sudimostyu/> [geraadpleegd op 05/11/2025]

BBC News Russkaya Sluzhba, Офицеры на передовой: что известно о потерях России в Украине к августу [Officieren in de frontlinie: wat is er geweten over de verliezen van Rusland in Oekraïne in augustus?], 04/08/2023, <https://www.bbc.com/russian/features-66401153> [geraadpleegd 04/09/2023]

BBC, *Russia scraps age limit for new troops in Ukraine push*, 29/05/2022, <https://www.bbc.com/news/world-europe-61619638> [geraadpleegd 25/08/2022]

BBC, *В России начали рассылать электронные повестки и вводить первые ограничения. [In Rusland begint men elektronische oproepingen te versturen en de eerste beperkingen in te voeren]*, 19/09/2025, <https://www.bbc.com/russian/articles/c7v1l7y91d4o> [geraadpleegd op 05/11/2025]

BBC, *Как российские срочники умирают на войне России с Украиной – [Hoe Russische dienstplichtigen sterven in de oorlog van Rusland met Oekraïne]*, 09/08/2024, <https://www.bbc.com/russian/articles/cq5872yj295o> [geraadpleegd op 20/11/2025]

BBC, *Принятый закон о воинском учете новых граждан России [Er is een wet aangenomen over het militair register voor nieuwe staatsburgers van Rusland]*, 1/07/2024, <https://www.bbc.com/russian/articles/cv2gx42ypngo> [geraadpleegd op 20/11/2025]

BBC, *Разрыв между городом и деревней: что известно о потерях России в Украине к декабрю [Kloof tussen stad en dorp: wat is er geweten over de verliezen van Rusland in Oekraïne tot december]*, 28/11/2025, <https://www.bbc.com/russian/articles/c8e9w821r8do> [geraadpleegd op 28/11/2025]

Beda, *Манипуляции гражданством, облавы, антиконституционные законы [Manipulatie staatsburgerschap, raids en ongrondwettelijke wetten]*, 16/05/2025. <https://beda.media/ru/articles/prizyv-k-sovesti-ru> [geraadpleegd op 20/11/2025]

Bolshoe Delo, *Порядок обжалований решений военно-врачебной комиссии [Procedure voor het aanklagen van een beslissing van de militaire-artsen commissie]*, 14/11/2019, <https://bolshoedelo.com/news/inform/poryadok-obzhalovaniya-resheniya-voenno-vrachebnoy-komissii/> [geraadpleegd 25/08/2022]

Bumaga, *Был мобилизованный, стал контрактник. [Het was een gemobiliseerde en werd contractsoldaat]*, 23/08/2024, <https://paperpaper.io/byl-mobilizovannyj-stal-kontraktnik/> [geraadpleegd op 13/11/2025]

Center for Analysis and Strategies in Europe (Case), *Price of Life*, 03/12/2024, <https://case-center.org/wp-content/uploads/2024/12/03.-Price-of-Life-241121-2030.pdf> [geraadpleegd op 25/11/2025]

Center for European Policy Analysis (CEPA), *Russia's Year of Truth: The Soldier Shortage*, 22/01/2025, <https://cepa.org/article/russias-year-of-truth-1-the-soldier-shortage/> [geraadpleegd op 25/11/2025]

Centre For Eastern Studies, *Mobilisation in Russia: society's reactions and the economic consequences*, 20/01/2023, https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/OSW%20Commentary%20486_0.pdf [geraadpleegd 04/09/2023]

Cherta, *Российских запасников вызывают в военкоматы [Russische reservisten oproepen naar militaire commissariaten]*, 16/08/2022, <https://cherta.media/story/rossijskix-zapasnikov-vyzyvayut-v-voenkomaty/> [geraadpleegd 25/08/2022]

Classic FM, *Musicians of Ukrainian orchestra mourn their pianist, killed in the battle for Mariupol*, 13/04/2022, <https://www.classicfm.com/music-news/ukrainian-orchestra-mourns-pianist-mariupol/> [geraadpleegd 25/08/2022]

Danish Immigration Service (DIS), *COI FFM rapporter Conscription in Russia*, 03/2025, <https://us.dk/media/fixlsvqr/report-march-2025-conscription-in-russia.pdf> [geraadpleegd op 26/11/2025]

Deutsche Welle (DW), *How Ukraine separatists are mass conscripting anyone of fighting age*, 27/04/2022, <https://www.dw.com/en/how-ukraine-separatists-are-mass-conscripting-anyone-of-fighting-age/a-61608760> [geraadpleegd 25/08/2022]

Deutsche Welle (DW), *В армию - без паспорта. [In het leger zonder paspoort]*, 04/07/2025, <https://www.dw.com/ru/v-armiu-bez-pasporta-kak-moskva-iset-rezerv-dla-vs-rf/a-73145647> [geraadpleegd op 19/11/2025]

Deutsche Welle (DW), *В России новая волна повесток. Что нужно о ней знать [In Rusland is er een nieuwe golf oproepingen – wat moet men er over weten]*, 17/03/2023, <https://www.dw.com/ru/v-rossii-novaa-volna-povestok-cto-nuzno-o-nej-znat/a-65029675> [geraadpleegd op 19/11/2025]

Deutsche Welle (DW), *В РФ набирают резервистов для защиты особо важных объектов [In de RF verzamelt men reservisten voor de bescherming van bijzonder belangrijke objecten]*, 10/11/2025, <https://www.dw.com/ru/v-rossii-nabiraut-rezervistov-dla-zasity-kriticeski-vaznyh-obektov/a-74690162> [geraadpleegd op 13/11/2025]

Deutsche Welle (DW), *ВС РФ хочет прекращать дела участников войны на стадии суда [Russisch Hooggerechtshof wil zaak van deelnemers aan de oorlog op het niveau van de rechtbank laten stopzetten]*, 13/08/2024, <https://www.dw.com/ru/verhovnyj-sud-rf-predlozil-prekrasat-dela-ucastnikov-vojny-na-stadii-suda/a-69928180> [geraadpleegd op 25/11/2025]

Deutsche Welle (DW), *Из "учебки" на фронт: как из оккупации забирают в армию РФ [Van de opleiding naar het front: hoe ze uit de bezetting in het leger van de RF inlijven]*, 10/04/2025, <https://www.dw.com/ru/posle-ucebki-na-front-kak-iz-okkupacii-zabiraut-v-armiu-rf/a-72196663> [geraadpleegd op 18/11/2025]

Doema van de Russische Federatie, *Военные контракты смогут заключать с судимыми и ограниченно годными [Militaire contracten kunnen afgesloten worden met veroordeelden en beperkt geschikten]*, 20/06/2023, <http://duma.gov.ru/news/57342/> [geraadpleegd 04/09/2023]

Donetskoe Agentstvo Novostey, *В ДНР создана Призывная комиссия по мобилизации граждан РФ [In de DNR zijn er kiescommissies opgericht om burgers van de RF te mobiliseren]*, 28/04/2023, <https://dan-news.ru/defence/v-dnr-sozdana-prizyvnaia-komissija-po-mobilizacii-grazhdan-rf/> [geraadpleegd 04/09/2023]

Donetskoe Agentsvo Novostey, *В ДНР объявлен призыв на военную службу [In DVR is dienstplicht afgeroepen]*, 01/10/2022, <https://dan-news.info/defence/v-dnr-objavlen-vtoroj-prizyv-na-voennuju-sluzhbu/> [geraadpleegd 25/08/2022]

Donetskoe Agentsvo Novostey, *Глава ДНР объявил первый в истории Республики призыв на военную службу [Hoofd van de DVR verklaart de eerste oproep tot militaire dienst uit geschiedenis van de republiek]*, 01/04/2021, <https://dan-news.info/defence/glava-dnr-objavil-pervyj-v-istorii-respubliki-prizyv-na-voennuju-sluzhbu/> [geraadpleegd 25/08/2022]

Doxa, *Кассационный суд признал право на альтернативную гражданскую службу в период мобилизации [Cassatie erkent recht op alternatieve dienst tijdens mobilisatie]*, 18/07/2023, <https://doxa.team/news/2023-07-18-mushumansky> [geraadpleegd 04/09/2023]

Egmont Institute (Van Bladel J.), *Russian Spring 2022 Recruitment Cycle Putin's Camouflaged Referendum?*, 07/2022, https://www.egmontinstitute.be/content/uploads/2022/07/Van-Bladel_PolicyBrief284.pdf?type=pdf [geraadpleegd 25/08/2022]

Ekho, *В армии резко выросло количество случаев принуждения срочников к заключению контрактов [In het leger stijgt het aantal gevallen van dienstplichtigen gedwongen tot het tekenen van een contract]*, 26/06/2025, <https://echofm.online/stories/v-armii-rezko-vyroslo-kolichestvo-slucaev-prinuzhdeniya-srochnikov-k-zaklyucheniyu-kontraktov-o-pugayushhem-trende-rasskazyvayut-mnogie-pravozashhitniki> [geraadpleegd op 25/11/2025]

Elektronnyy Fond PNTD, *Правительство Российской Федерации Постановление от 4 июля 2013 года N 565 Об утверждении Положения о военно-врачебной экспертизе (с изменениями на 24 декабря 2021 года) [Verordening van de Russische regering van 4 juli 2013 Nr. 565 Over de Bevestiging van de Situatie van de medisch-militaire keuring (met aanpassingen tot 24 december 2021)]*, 24/12/2021, <https://docs.cntd.ru/document/499031795> [geraadpleegd 25/08/2022]

Eurasia Daily, *Генштаб ВС РФ назвал число мобилизованных в ДНР и ЛНР [De generale staf van RF noemt het aantal gemobiliseerden van de DVR en LVR]*, 02/07/2023, <https://eadaily.com/ru/news/2023/06/02/genshtab-vs-rf-nazval-chislo-mobilizovannyh-v-dnr-i-lnr> [geraadpleegd 04/09/2023]

Euronews, *Russia punishes officers after conscripts were sent to Ukraine, prosecutor says*, 08/06/2022, <https://www.euronews.com/2022/06/08/us-ukraine-crisis-russia-conscripts> [geraadpleegd 25/08/2022]

Expert, *Комитет Госдумы одобрил поправку о выдаче отсрочки без явки [Doemacomité keurde wijziging over uitstel zonder aanwezigheid goed]*, 17/10/2025, <https://expert.ru/news/komitet-gosdumy-odobril-popravku-o-vydache-otsrochki-bez-yavki-prizyvnik/> [geraadpleegd op 24/11/2025]

Fontanka, *Отправляют ли срочников в зону СВО* [Stuurt men dienstplichtigen naar de ZSO], 06/03/2025, <https://www.fontanka.ru/2025/03/06/75190655/> [geraadpleegd op 20/11/2025]

Garou ChR, *Увольнение по собственному желанию с военной службы 2021* [Ontslag op eigen verzoek van militaire dienst, 2021], 02/04/2022, <https://chtsgh.ru/invalidam/uvolnenie-po-sobstvennomu-zhelaniyu-s-voennoj-sluzhby-2021-poryadok-osnovaniya-prichiny-stati.html> [geraadpleegd 05/09/2022]

Garant, *Указ президента рф от 30 марта 2023 г. n 220 "о призыве в апреле - июле 2023 г. граждан Российской Федерации на военную службу и об увольнении с военной службы граждан, проходящих военную службу по призыву"* [Oekaze van de president van de RF van 30 maart 2023 nr. 220 "Over de oproeping van burgers van de Russische Federatie voor hun dienstplicht en het ontslag van dienstplicht van dienstplicht die hem vervuld hebben"], 30/03/2023, <https://www.garant.ru/hotlaw/federal/1616626/> [geraadpleegd 04/09/2023]

Garant, *Указ президента РФ от 31 марта 2022 г. n 167 "О призыве в апреле - июле 2022 г. граждан Российской Федерации на военную службу и об увольнении с военной службы граждан, проходящих военную службу по призыву"* [Oekaze van de president van de RF van 31 maart 2022 nr. 167 "Over de oproeping van april – juli 2022 van burgers van de Russische Federatie voor hun dienstplicht en het ontslag van dienstplicht van dienstplicht die hem vervuld hebben"], 31/03/2022, [https://www.garant.ru/hotlaw/federal/1536041/#:~:text=Президент объявил весенний призыв в лет, не пребывающие в запасе](https://www.garant.ru/hotlaw/federal/1536041/#:~:text=Президент%20объявил%20весенний%20призыв%20в%20лет,%20не%20пребывающие%20в%20запасе) [geraadpleegd 25/08/2022]

Garant, *Основания для расторжения контракта при получении ранения на СВО* [Basis voor het ontbinden van een contract bij het oplopen van verwondingen bij de SMO], 10/01/2025, <https://www.garant.ru/consult/military/1770731/> [geraadpleegd op 25/11/2025]

Garant, *С 1 января 2026 года в России стартует круглогодичный призыв на военную службу* [Vanaf 1 januari 2026 start in Rusland de oproeping voor legerdienst het hele jaar door], 05/11/2025, <https://www.garant.ru/news/1900931/> [geraadpleegd op 05/11/2025]

Glavnaya Kniga, *ГУП или государственное унитарное предприятие* [GUP of de staatseenheidsondernemingen], 29/08/2023, <https://glavkniga.ru/situations/s518751> [geraadpleegd op 26/11/2025]

Glavsprav, *Военная и альтернативная служба* [Militaire en alternatieve dienst], s.d., <http://edu.glavsprav.ru/spb/vpo/spravki/army/3/> [geraadpleegd 25/08/2022]

Global Initiative against Transnational Organized Crime (GI-TOC), *Trouble at Home*, 06/2025, <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2025/06/Mark-Galeotti-Trouble-at-Home-Russias-looming-demobilization-challenge-GI-TOC-June-2025.pdf> [geraadpleegd op 25/11/2025]

Gogov.ru, *Частичная мобилизация в России 2022* [gedeeltelijke mobilisatie in Rusland 2022], 22/09/2022, <https://gogov.ru/articles/part-mobilization-22> [geraadpleegd 22/09/2022]

Idel Realii, *"Ненстоящие" военные* ["Niet echte" militairen], 11/08/2022, <https://www.idelreal.org/a/31980270.html> [geraadpleegd 25/08/2022]

Idite Lesom, *Итоги весеннего призыва* [Resultaten lenteoproeping], [Telegram post], 21/07/2025, https://t.me/iditelesom_help/5976 [geraadpleegd op 20/11/2025]

Idite Lesom, *Как правильно подать заявление на альтернативную гражданскую службу* [Hoe correct de aanvraag voor alternatieve burgerdienst indienen] [Telegram post], 30/08/2023, https://t.me/iditelesom_help/1427 [geraadpleegd 04/09/2023]

Idite Lesom, *Массовых запретов на выезд из России нет* [Er zijn geen massale verboden voor uitreis uit Rusland] [Telegram post], 14/10/2025, https://t.me/iditelesom_help/6360 [geraadpleegd op 26/11/2025]

Idite Lesom, *Реестр воинского учета начал работать* [Het militair register begint te werken] [Telegram post], 10/07/2025, https://t.me/iditelesom_help/5947 [geraadpleegd 06/11/2025]

Idite Lesom, *Сняться с воинского учета, Ное zich schrappen van militaire lijst* [Telegram post], 18/08/2023, https://t.me/iditelesom_help/1330 [geraadpleegd 04/09/2023]

Idite Lesom, *Срочников продолжают отправлять на приграничные территории [Men blijft dienstplichtigen naar grensregio's sturen]* [Telegram post], 30/06/2025, https://t.me/iditelesom_help/5899 [geraadpleegd 19/11/2025]

Idite Lesom, *Резервистов разрешат использовать в мирное время [Ze staan toe reservisten in vreedstijd te gebruiken]*, 14/10/2025, https://t.me/iditelesom_help/6361 [geraadpleegd op 13/11/2025]

Institut français des relations internationales (IFRI), *Russian Military Manpower After Two and a Half Years of War in Ukraine*, 11/2024, https://www.ifri.org/sites/default/files/2024-11/ifri_fedorov_russian_military_manpower_rer48_nov2024.pdf [geraadpleegd op 26/11/2025]

Institute for the Study of War (ISW), *Explainer on Russian conscription, reserve, and mobilization*, 05/03/2022, <https://www.understandingwar.org/backgrounder/explainer-russian-conscription-reserve-and-mobilization> [geraadpleegd 25/08/2022]

Institute for the Study of War (ISW), *Russian offensive campaign assessment, August 29*, 29/08/2022, <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-august-29> [geraadpleegd 25/08/2022]

Institute for the Study of War (ISW), *Russian Offensive Campaign Assessment, March 3, 2025*, 04/03/2025, <https://understandingwar.org/research/russia-ukraine/russian-offensive-campaign-assessment-march-3-2025/> [geraadpleegd op 25/11/2025]

Institute for the Study of War (ISW), *Warning: Kremlin Preparing Rolling Mobilization of Reservists*, 14/10/2025, <https://understandingwar.org/research/russia-ukraine/warning-the-kremlin-is-preparing-to-mobilize-reservists-on-a-rolling-basis-to-fight-in-ukraine-for-the-first-time/> [geraadpleegd op 26/11/2025]

Kadrovoe Delo, *Увольнение военнослужащего по собственному желанию [Ontslag dienstplichtige op eigen verzoek]*, 24/05/2022, <https://www.kdelo.ru/art/385527-uvolnenie-voennoslujashchego-po-sobstvennomu-jelaniyu-19-m9> [geraadpleegd 05/09/2022]

Kavkaz Reali, *Их никто не отпустит [Niemand laat hen gaan]*, 31/03/2023, <https://www.kavkazr.com/a/krepostnoe-pravo-kontraktniki-yuga-rossii-i-kavkaza-ne-mogut-uvolititsya/32340467.html> [geraadpleegd 04/09/2023]

Kavkazskiy Uzel, *Прокуратура сочла незаконным штамп о неблагонадежности рядового-отказника [De procuratuur vond de stempel over de onwillendheid van een dienstweigeraar onwettig]*, 01/08/2022, <https://www.kavkaz-uzel.eu/articles/379728/> [geraadpleegd 25/08/2022]

khogov.ru, *Военный комиссариат — Губернатор Херсонской области [Militaire commissariaten – Gouverneur van de oblast Kherson]*, s.d., <https://khogov.ru/voennyi-komissariat/> [geraadpleegd op 18/11/2025]

Kholod, *В Туве военному предложили «простить» не возвращенные им трусы и носки, если тот отправится в Украину [In Tuva stelde men een militair voor hem te vergeven voor het niet teruggeven van onderbroeken en sokken indien hij naar Oekraïne zou gaan om te vechten]*, 02/09/2022, <https://holod.media/2022/09/04/v-tuve-voennomu-predlozhili-prostit/> [geraadpleegd 02/09/2022]

Kholod, *Как отказаться, когда ты в поле и тебе угрожают расстрелом? [Hoe weigeren wanneer je op het terrein zit en ze je dreigen neer te schieten?]*, 01/09/2022, <https://holod.media/2022/09/01/chikov-help-soldiers/> [geraadpleegd 25/08/2022]

Kholod, *Я вроде терпелой никогда не был, но меня как будто зомбировали [Ik ben nooit een zwakkeling geweest, maar ze hebben toch een zombie van me gemaakt]*, 27/07/2023, <https://holod.media/2023/07/27/srochniki-kontrakt/> [geraadpleegd 04/09/2023]

Kommersant, *Кабмин поддержал поправки об отсрочке от призыва на время суда с военкоматом [Het ministerkabinet steunt de aanpassing over uitstel van oproeping tijdens rechtszaak tegen militair commissariaat]*, 31/08/2023, <https://www.kommersant.ru/doc/6186934> [geraadpleegd 04/09/2023]

Kommersant, *Призывникам просят дать отсрочку на суд [Ze vragen dienstplichtigen uitstel te krijgen voor de rechtbank]*, 24/04/2023, <https://www.kommersant.ru/doc/5953013> [geraadpleegd 04/09/2023]

Kommersant, *Набор добровольцев для защиты критически важных объектов стартовал в регионах России* [Het verzamelen van vrijwilligers voor de bescherming van kritiek belangrijke infrastructuur is gestart in de regio's van Rusland], 10/11/2025, <https://www.kommersant.ru/doc/8192642> [geraadpleegd op 13/11/2025]

Komsomolskaya Pravda Donetsk, *В ЛНР объявили о призыве на срочную военную службу* [In de LVR kondigt men oproep voor dienstplicht aan], 02/04/2022, <https://www.donetsk.kp.ru/online/news/4243653/> [geraadpleegd 25/08/2022]

Konsultant Plus, *Постановление Правительства РФ от 29.05.2006 N 333 (ред. от 28.10.2013) "О военных сборах и некоторых вопросах обеспечения исполнения воинской обязанности"* [Verordening van de regering van de RF van 29.05.2006 N 333 (red. 28.10.2013) Over militaire samenroepingen en enkele vragen over het verzekeren van de uitvoering van militaire verplichting], 28/10/2013, https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_60638/5988cc13b50b25c8d83821713fde06b0ddbb55f6/ [geraadpleegd 25/08/2022]

Kremlin.ru, *Подписан закон, устанавливающий порядок постановки на воинский учёт и призыва на военную службу* [De wet is ondertekent die de regels vastlegt voor opname op de militaire lijst en oproeping voor dienstplicht], 14/04/2023, <http://kremlin.ru/acts/news/70921> [geraadpleegd 04/09/2023]

Krym Realii, *Призыв в армию РФ в оккупации: «на учет ставят даже детей»* [Oproeping in het leger van de RF onder bezetting: "Op de lijst zetten ze zelfs kinderen"], 10/04/2025, <https://ru.krymr.com/a/prizyv-v-armiyu-rf-v-okkupatsii-na-uchet-stavyat-dazhe-detey-novosti-priazovia/33378480.html> [geraadpleegd op 13/11/2025]

Lieber Institute (Zwanenburg L.), *Ukraine symposium – forced conscription in the self-declared republics*, 08/08/2022, <https://lieber.westpoint.edu/forced-conscription-self-declared-republics/> [geraadpleegd 25/08/2022]

Mediazona, *500 «пятисотых»с[500 "vijfhonderders"]*, 22/03/2023, <https://zona.media/article/2023/03/22/500500> [geraadpleegd 04/09/2023]

Mediazona, *Депутаты приняли закон об альтернативной гражданской службе во время мобилизации* [De volksvertegenwoordigers namen de wet op de alternatieve dienst tijdens mobilisatie aan], 27/10/2022, <https://zona.media/news/2022/10/27/ags> [geraadpleegd 04/09/2023]

Mediazona, *Начался разговор о предательстве* [Er ontstond een gesprek over verraad], 30/07/2023, <https://zona.media/article/2023/06/30/military> [geraadpleegd 04/09/2023]

Mediazona, *Не получить повестку невозможно* [De oproeping niet ontvangen is niet mogelijk], 11/04/2023, <https://zona.media/article/2023/04/11/povestka> [geraadpleegd 04/09/2023]

Mediazona, *Облавы на новых граждан* [Raids op nieuwe burgers], 28/08/2023, <https://zona.media/article/2023/08/28/raids> [geraadpleegd 08/09/2023]

Mediazona, *Ожидая повестку* [De oproeping afwachtend], 21/09/2022, <https://zona.media/article/2022/09/21/mobmobmob> [geraadpleegd 22/09/2022]

Mediazona, *От 5 до 10 лет краткосрочного контракта* [Kortetermijncontracten van 5 tot 10 jaar], 26/06/2023, <https://zona.media/article/2023/06/26/3-mesyatsa-i-10-let> [geraadpleegd 04/09/2023]

Mediazona, *Прокуратура признала незаконным штамп* [De procuratuur acht een stempel niet rechtsgeldig], 01/08/2022, <https://zona.media/news/2022/08/01/prok> [geraadpleegd 25/08/2022]

Mediazona, *Сто приговоров в неделю*. [Honderd veroordelingen per week], 19/07/2023, <https://zona.media/article/2023/07/19/337> [geraadpleegd 04/09/2023]

Mediazona, *Суд в Рязани принял иск рядового, отказавшегося воевать в Украине* [Rechtbank in Ryazan nam verzoek aan van soldaat die weigert te vechten in Oekraïne], 11/07/2022, <https://zona.media/news/2022/07/11/ryadovoy> [geraadpleegd 25/08/2022]

Mediazona, *Этой самой большой войной попахивает* [Dit ruikt naar grote oorlog], 25/07/2023, <https://zona.media/article/2023/07/25/duma> [geraadpleegd 04/09/2023]

Mediazona, «Мне говорят отдать долг Родине, но я уже отдал его!» [Ze zeiden dat ik m'n schuld aan het vaderland moest inlossen, maar ik had ze al ingelost!], 24/01/2025, <https://zona.media/article/2025/01/24/ldnr-337> [geraadpleegd op 26/11/2025]

Mediazona, Over 20,000 Russians prosecuted for refusing to fight in Ukraine. Russia sees a wave of military refusal, with Ukraine not far behind, 26/06/2025, <https://en.zona.media/article/2025/06/26/awol> [geraadpleegd op 27/11/2025]

Mediazona, When soldiers say no. Hundreds of Russian servicemen face trial in defiance of Ukraine deployment, Mediazona study reveals, 11/04/2023, <https://en.zona.media/article/2023/04/11/500-trl> [geraadpleegd op 27/11/2025]

Mediazona, В российские суды поступили уже 20 тысяч дел об отказе от службы после вторжения в Украину [Bij de Russische rechtbanken kwamen er al 20.000 zaken over dienstweigering sinds de invasie in Oekraïne], 26/06/2025, <https://zona.media/news/2025/06/26/20k500> [geraadpleegd op 27/11/2025]

Medium, Обзор судебной практики по делам, связанным с альтернативной гражданской службой, за 2021 год и первое полугодие 2022 года [Overzicht van rechtspraak voor zaken verbonden met alternatieve burgerdienst in 2021-eerste helft van 2022], 15/07/2022, <https://medium.com/@senya.levinson/obzor-sudebnoj-praktiki-po-delam-svyazannym-s-alternativnoj-grazhdanskoj-sluzhboj-za-2021-god-i-30cd9e950ba3> [geraadpleegd 25/08/2022]

Meduza, 1 апреля начинается весенний призыв — и в свете войны в Украине он беспокоит многих [1 april begint de lente-oproeping en in het licht van de oorlog in Oekraïne verontrust hij velen], 31/03/2022, <https://meduza.io/feature/2022/03/31/1-aprelya-nachinaetsya-vesenniy-prizyv-i-v-svete-voyny-v-ukraine-on-bespokoit-mnogih> [geraadpleegd 25/08/2022]

Meduza, Айтишники правда получат «бронь» от мобилизации? [Krijgen IT-specialisten echt een bescherming van mobilisatie?], 30/09/2022, <https://meduza.io/feature/2022/09/30/aytishniki-pravda-poluchat-bron-ot-mobilizatsii-ili-ih-vse-taki-zaberut-na-voynu> [geraadpleegd 30/09/2022]

Meduza, Военкоматы запугивают призывников, которые хотят пройти альтернативную службу [De militaire commissariaten maken dienstplichtigen die alternatieve dienst willen doen bang], 15/07/2022, <https://meduza.io/feature/2022/07/15/voenkomaty-zapugivayut-prizyvnikov-kotorye-hotyat-proyti-alternativnyu-sluzhbu> [geraadpleegd 25/08/2022]

Meduza, Госдума ввела в Уголовный кодекс понятия «мобилизация» и «военное положение» [De Doema voerde de begrippen mobilisatie en oorlogssituatie in in de strafwet], 20/09/2022, <https://meduza.io/news/2022/09/20/gosduma-vvela-v-ugolovnyy-kodeks-ponyatiya-mobilizatsiya-i-voennoe-vremya-a-takzhe-stati-o-maroderstve-i-sdache-v-plen> [geraadpleegd 22/09/2022]

Meduza, Жизнь здесь катится в хреновую сторону [Het leven gaat hier de foute richting uit], 06/07/2022, <https://meduza.io/feature/2022/07/06/zhizn-zdes-katitsya-v-hrenovuyu-storonu> [geraadpleegd 25/08/2022]

Meduza, Им нужно выполнить цифры [Ze moeten hun cijfers halen], 14/10/2022, <https://meduza.io/feature/2022/10/14/im-nuzhno-vypolnit-tsifry-prosche-za-schet-teh-kto-ne-soprotivlyaetsya> [geraadpleegd 04/09/2023]

Meduza, Мобилизация [Mobilisatie], 21/09/2022, <https://meduza.io/feature/2022/09/21/mobilizatsiya-qlavnoe> [geraadpleegd 22/09/2022]

Meduza, Не попался я по одной причине [Ik werd voor geen enkele reden gevat], 25/02/2022, <https://meduza.io/feature/2022/02/25/ne-popalsya-ya-po-odnoy-prichine-ya-ostorozhen-i-iz-domu-pochti-ne-vyhozhu> [geraadpleegd 25/08/2022]

Meduza, Непонятно, с кем воюем, за кого [Onbegrijpelijk met wie we vechten, voor wie], 28/04/2022, <https://meduza.io/feature/2022/04/28/neponyatno-s-kem-voem-za-kogo> [geraadpleegd 25/08/2022]

Meduza, Я не хочу воевать. Что делать? [Ik wil niet vechten. Wat te doen?], 21/09/2022, <https://meduza.io/feature/2022/09/21/ya-ne-hochu-voevat-cto-delat> [geraadpleegd 22/09/2022]

Meduza, Власти решили отправлять резервистов Минобороны на «специальные сборы». [De autoriteiten beslisten om de reservisten van Defensie op te roepen voor speciale oproepingen], 30/10/2025,

<https://meduza.io/cards/vlasti-reshili-otpravlyat-rezervistov-minoborony-na-spetsialnye-sbory-oni-sluchayno-ne-gotovyat-novuyu-mobilizatsiyu> [geraadpleegd op 12/11/2025]

Meduza, Госдума приняла закон о круглогодичном призыве [De Doema nam de wet aan over oproepingen jaar rond], 28/10/2025, <https://meduza.io/news/2025/10/28/gosduma-prinyala-zakon-o-kruglogodichnom-prizyve> [geraadpleegd op 05/11/2025]

Meduza, Мобилизованных в 2022 году россиян массово принуждают подписывать контракты. [De gemobiliseerde Russen van 2022 dwingt men massaal om een contract te tekenen], 12/02/2025, <https://meduza.io/feature/2025/02/12/mobilizovannyh-v-2022-godu-rossiyan-massovo-prinuzhdayut-podpisivat-kontrakty-tem-kto-otkazhetsya-ugrozhayut-otpravkoy-v-shturmovye-otryady> [geraadpleegd op 13/11/2025]

MFC74, Увольнение с военной службы по контракту [Ontslag van militaire dienst met contract], s.d., <https://mfc74.ru/sovety/uvolnenie-s-voennoj-sluzhby-po-kontraktu.html> [geraadpleegd 05/09/2022]

Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, Algemeen ambtsbericht Russische Federatie, 12/04/2022, <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/ambtsberichten/2021/04/12/algemeen-ambtsbericht-russische-federatie-van-april-2021/AAB+RF+2020+12+april+2021.pdf> [geraadpleegd 25/08/2022]

Moscow Times, Россия впервые призвала в армию молодых людей из оккупированных областей [Rusland roept voor het eerst jongeren van de bezette gebieden op voor het leger], 20/11/2024, <https://www.moscowtimes.ru/2024/11/20/rossiya-vpervie-prizvala-v-armiyu-molodih-lyudei-iz-okkupirovannih-oblastei-ukraini-a148177> [geraadpleegd op 13/11/2025]

Moskovskoe Komsomolets, Госдума изменила предельный возраст пребывания в запасе: кто может подлежать мобилизации [De Doema veranderde de leeftijdsgrens voor de zapas: wie gemobiliseerd kan worden], 14/07/2023, <https://www.mk.ru/politics/2023/07/14/gosduma-izmenila-predelnyy-voznrast-prebyvaniya-v-zapase-kto-mozhet-podlezhat-mobilizacii.html> [geraadpleegd 04/09/2023]

Nastoyashchee Vremya, Люди не хотят воевать [Mensen willen niet vechten], 06/09/2023, <https://www.currenttime.tv/a/lyudi-ne-hotyat-voevat-v-rossii-rastet-kolichestvo-ugolovnyh-del-za-samovolki/32578866.html> [geraadpleegd 06/09/2023]

Nastoyashchee Vremya, "Запугали до шока, изверги" [Ze maakten me bang tot bijna een shock, de beesten], 03/11/2025, <https://www.currenttime.tv/a/rossiyskih-srochnikov-zastavlyayut-podpisivat-kontrakty/33573169.html> [geraadpleegd op 06/11/2025]

Nastoyashchee Vremya, "Иллюзия добровольности" [Illusie van vrijwilligheid], 10/04/2025, <https://www.currenttime.tv/a/kak-na-okkupirovannyh-territoriyah-ukraintsev-prizyvayut-v-armiyu-rf-/33376265.html> [geraadpleegd op 18/11/2025]

Nastoyashchee Vremya, "Те, кто был в резерве и готов был умирать за путинскую власть, уже мертвы" [Degene die in de reserve zaten en die bereid waren te sterven voor Poetins macht, die zijn al dood], 11/11/2025, <https://www.currenttime.tv/a/rezervisty-posle-prinyatiya-novogo-zakona/33586393.html> [geraadpleegd op 13/11/2025]

Nastoyashchee Vremya, В Москве идут облавы на призывников [In Moskou voeren ze raids op dienstplichtigen uit], 22/10/2025, <https://www.currenttime.tv/a/oblavny-na-prizyvnikov-v-moskve-chno-proishodit-i-kak-zaschititsya/33566092.html> [geraadpleegd op 20/11/2025]

Nastoyashchee Vremya, В России продолжаются облавы на призывников [In Rusland duren de raids tegen dienstplichtigen voort], 06/12/2024, <https://www.currenttime.tv/a/v-rossii-prodolzhayutsya-oblavny-na-prizyvnikov/33228033.html> [geraadpleegd op 24/11/2025]

National Defence University, Russia research group, House of Cards? Core Challenges of Russia's Mixed Military Manpower System – Russian Military and Security Research Group, 19/11/2024, <https://rusmilsec.blog/2024/11/19/house-of-cards-core-challenges-of-russias-mixed-military-manpower-system/> [geraadpleegd op 03/11/2025]

Novaya Gazeta Europa, Тебя послать или сам пойдешь? [Sturen ze je of ga je zelf?], 21/07/2023, <https://novayagazeta.eu/articles/2023/07/21/tebia-poslat-ili-sam-poidesh> [geraadpleegd 04/09/2023]

Novaya Gazeta, *Власти снова обещают не отправлять срочников на войну.* [De autoriteiten beloven opnieuw geen dienstplichtigen naar de oorlog te sturen], 23/09/2025, <https://novayagazeta.eu/articles/2025/09/23/vlasti-snova-obeshchaut-ne-otpravliat-srochnikov-na-voynu-na-dele-vsio-inache> [geraadpleegd op 20/11/2025]

Novaya Gazeta, *Закон о резервистах — скрытая мобилизация.* [Wet over reservisten – een verborgen mobilisatie], 25/10/2025, <https://novayagazeta.eu/articles/2025/10/25/miagko-sekhat-na-mobilizatsiiu> [geraadpleegd op 12/11/2025]

Novaya Gazeta, *Метро 2025* [Metro 2025], 25/04/2025, <https://novayagazeta.ru/articles/2025/04/25/metro-2025> [geraadpleegd op 24/11/2025]

Novaya Gazeta, *Три года назад началась мобилизация* [Drie jaar geleden begon de mobilisatie], 21/09/2025, <https://novayagazeta.eu/articles/2025/09/21/tri-goda-nazad-nachalas-mobilizatsiia> [geraadpleegd op 13/11/2025]

Obyasnyаем.rf, *Владимир Путин подписал закон о повышении предельного возраста пребывания в запасе* [Vladimir Poetin ondertekent wet over verhogen van leeftijdslimiet van zapas], 24/07/2023, <https://xn--90aivcdt6dxbc.xn--p1ai/articles/news/vladimir-putin-podpisal-zakon-o-povyshenii-predelnogo-vozrasta-prebyvaniya-v-zapase/#:~:text=%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D0%B9%20%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%82%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B1%D1%8B%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F%20%D0%B2%20%D0%BC%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%BC,%D1%81%20%D1%8F%D0%BD%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8F%202024%20%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B0> [geraadpleegd 04/09/2023]

Open Democracy, *Is Russia forcing people to fight in Ukraine?*, 25/05/2022, <https://www.opendemocracy.net/en/odr/russia-ukraine-secret-mobilisation-resist/> [geraadpleegd 25/08/2022]

Organization for World Peace, *Donetsk People's Republic Introduces Conscription As Russian Military Looms On Ukraine's Borders*, 09/04/2021, <https://theowp.org/donetsk-peoples-republic-introduces-conscription-as-russian-military-looms-on-ukraines-borders/> [geraadpleegd 25/08/2022]

OVD.info, *Raids, Politically Motivated Cases, and Procedural Violations: How the Draft Became a Tool of Repression*, 29/04/2025, <https://ovd.info/en/node/70679> [geraadpleegd op 20/11/2025]

OVD-info, *Капатына Андрей Андреевич · Антивоенные уголовные дела* [Parasyna Andrey ANdreevich, anti-oorlogs strafzaak], 2025, <https://repression.info/ru/persons/andrei-kapatsyna> [geraadpleegd op 12/11/2025]

Pavel Chikov, *Все больше сообщений поступает по вопросам, связанным с военными служащими по контракту и по призыву* [Er zijn steeds meer berichten over vragen verbonden met contractsoldaten en dienstplichtigen] [Telegram post], 02/03/2022, <https://t.me/pchikov/4661> [geraadpleegd 25/08/2022]

Pavel Chikov, *Госдума вводит в УК понятие «мобилизация», «военное положение» и «военное время»* [De Doema voert in de strafwet de begrippen "mobilisatie", "oorlogssituatie" en "oorlogstijd" in] [Telegram post], 20/09/2022, <https://t.me/pchikov/5043> [geraadpleegd 22/09/2022]

Pavel Chikov, *Можно ли выезжать за границу в период мобилизации?* [Mag men de grens over in tijden van mobilisatie] [Telegram post], 21/09/2022, <https://t.me/pchikov/5064> [geraadpleegd 22/09/2022]

Pavel Chikov, *Организации в Москве стали получать письма из военкоматов* [De organisaties in Moskou beginnen brieven te ontvangen] [Telegram post], 10/03/2022, <https://t.me/pchikov/4700> [geraadpleegd 25/08/2022]

Pavel Chikov, *Повестка и мобилизационное предписание* [Oproeping en mobilisatie-instructie] [Telegram post], 21/09/2022, <https://t.me/pchikov/5055> [geraadpleegd 22/09/2022]

Pavel Chikov, *Появились обращения и сообщения о получении повесток из военкоматов* [Er waren verzoeken en berichten over het ontvangen van oproepingen van militaire commissariaten] [Telegram post], 01/03/2022, <https://t.me/pchikov/4660> [geraadpleegd 25/08/2022]

Pavel Chikov, *Правовое регулирование мобилизации в России* [Wettelijke regeling van mobilisatie in Rusland] [Telegram post], 03/03/2022, <https://t.me/pchikov/4662> [geraadpleegd 25/08/2022]

- Pavel Chikov, Проанализировали обращения призывников [We analyseerden verzoeken van dienstplichtigen] [Telegram post], 20/03/2022, <https://t.me/pchikov/4741> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Pavel Chikov, Уголовная ответственность за уклонение от явки в военкомат [Strafrechtelijke aansprakelijkheid voor ontduiking oproeping militair commissariaat] [Telegram post], 03/03/2022, <https://t.me/pchikov/4663> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Pavel Chikov, Что такое бронирование? [Wat is reservering ?] [Telegram post], 22/09/2022, <https://t.me/pchikov/5092> [geraadpleegd 22/09/2022]
- Pervaya Liniya, АГС вместо службы в армии [ABD in plaats van legerdienst], 23/10/2025, <https://mobilization.guide/104a3782a07e80edb8d5f7c1c6a4ff4a> [geraadpleegd op 12/11/2025]
- Pervaya Liniya, Единый Пункт призыва г. Москва [Ene oproepingspunt, stad Moskou], 05/10/2025, <https://armyguide.org/fdfb0698bd584dba9cf8da9a5290b318> [geraadpleegd op 05/11/2025]
- Pervaya Liniya, Как уволиться с военного контракта [Hoe ontslag nemen van militair contract], 16/12/2024, <https://mobilization.guide/d09c81c0266346a59d23c0626f5b9264> [geraadpleegd op 12/11/2025]
- Pervaya Liniya, Какая повестка считается врученной? [Welke oproeping wordt als overhandigd beschouwd?], 28/10/2025, <https://mobilization.guide/21c0256371d44d8da7ffbfa4c4896213> [geraadpleegd op 05/11/2025]
- Pervaya Liniya, Какие ограничения будут действовать для тех, кому вручили повестку? [Welke beperkingen zullen er zijn voor de personen die men een oproeping overhandigt?], 05/10/2025, <https://mobilization.guide/341094a5608d42daa43f9a0e9f177ad2> [geraadpleegd op 06/11/2025]
- Pervaya Liniya, Медицинское освидетельствование [Medisch onderzoek], 22/01/2024., <https://mobilization.guide/b34ec542b8824e16a46bf0d1e0c05a72> [geraadpleegd op 12/11/2025]
- Pervaya Liniya, Отсрочки от мобилизации [Uitstel bij mobilisatie], 14/01/2025, <https://mobilization.guide/2900678fb05c470388f20d9df277a7b9> [geraadpleegd op 13/11/2025]
- Pervaya Liniya, Первоначальная постановка на учет [Eerste registratie op het register], 15/02/2025, <https://mobilization.guide/6e360138e12242d58a3e4dab4057b21f> [geraadpleegd op 05/11/2025]
- Polska Agencja Prasowa, Украинский МИД протестует против мобилизации граждан Украины в российскую армию [Oekraïense MBZ protesteert tegen mobilisatie burgers van Oekraïne in Russisch leger], 01/04/2025, <https://www.pap.pl/ru/russian/news/ukrainkiy-mid-protestuuet-protiv-mobilizacii-grazhdan-ukrainy-v-rossiyskuyu-armiyu> [geraadpleegd op 19/11/2025]
- Posle, Army Contract and Draft: the New Architecture of Military Conscription, 01/10/2025, <https://www.posle.media/article/army-contract-and-draft-the-new-architecture-of-military-conscription> [geraadpleegd op 02/12/2025]
- Povestok.net, Изменения в расписании болезней 2025: разбирают юристы [Veranderingen aan het schema van aandoeningen in 2025: juristen zoeken het uit], 15/09/2025, https://povestok.net/soviet/news/izmeneniya_v_rb/ [geraadpleegd op 12/11/2025]
- Pravo.ru, Суд впервые признал незаконным призыв по мобилизации [De rechtbank oordeelde voor de eerste keer dat een oproeping onwettige was], 30/11/2022, <https://pravo.ru/news/244207/> [geraadpleegd 04/09/2023]
- Pravo.ru, Суд подтвердил право на альтернативную службу при мобилизации [De rechtbank bevestigde recht op alternatieve dienst bij mobilisatie], 16/03/2023, <https://pravo.ru/news/245635/> [geraadpleegd 04/09/2023]
- Pravoved, Рапорт подан ранее этот указ на меня не распространяется? [Het rapport is ingediend voor de verordening, geldt het ook voor mij?], 20/09/2022, <https://pravoved.ru/question/3409234/> [geraadpleegd 22/09/2022]
- President van Rusland, Указ «Об объявлении частичной мобилизации в Российской Федерации» [Verordening "Over het afkondigen van gedeeltelijke mobilisatie in de Russische Federatie], 21/09/2022, <http://kremlin.ru/acts/news/69391> [geraadpleegd 22/09/2022]

Prizivaut.ru, *Можно ли получить военный билет через госуслуги, изучаем государственный сайт [Kan men een militair boekje verkrijgen via gosuslugi, we bekijken de overheidswebsite]*, s.d., <https://prizivaut.ru/voennyj-bilet/poluchit-cherez-gosuslugi.html> [geraadpleegd 25/08/2022]

Prizyv k Sovesti, «Вторая волна» мобилизации [Tweede mobilisatiegolf] [Telegram post], 25/09/2025, <https://t.me/peaceplea/1448> [geraadpleegd op 26/11/2025]

Prizyv k Sovesti, *Overview of Rights Violations and Resistance During the 2025 Spring Conscription*, 08/2025, https://drive.google.com/file/d/1V0UM_7kW8IhsX0QdRCwpS68D0FT0OCwF/view [geraadpleegd op 24/11/2025]

Prizyv k Sovesti, *Призывникам (пока) не закрыли выезд [Dienstplichtigen (voorlopig) uitreis niet verboden]* [Telegram post], 22/02/2025, <https://t.me/peaceplea/1140> [geraadpleegd op 10/11/2025]

Prizyv k Sovesti, *Список профессий для АГС увеличили [De lijst van beroepen voor ALD is uitgebreid]* [Telegram post], 03/03/2025, <https://t.me/peaceplea/1165> [geraadpleegd 12/11/2025]

Prizyva k Sovesti, *Что считают «уклонением» и что важно учитывать призывникам [Wat wordt als "ontduiking" beschouwd en wat moeten dienstplichtigen weten]*, 08/09/2023, <https://instructions.peaceplea.org/prizyvnikam/uklonenie/> [geraadpleegd 08/09/2023]

Prizyv k Sovesti, *Сняться с учёта [Schrappen van de lijst]*, 28/10/2025, <https://instructions.peaceplea.org/prizyvnikam/snyatsya-s-ucheta/> [geraadpleegd op 10/11/2025]

Prizyv k Sovesti, *Двух новых граждан лишили гражданства РФ. [Staatsburgerschap van twee nieuwe burgers ingetrokken]*, 27/05/2025, <https://instructions.peaceplea.org/migrantam/citizenship/> [geraadpleegd op 20/11/2025]

Prizyva k Sovesti, *Обжаловать призыв претендента на АГС [Aanklagen oproeping voor pretendenten alternatieve dienst]*, 14/10/2025, <https://instructions.peaceplea.org/prizyvnikam/objalovat-ags/> [geraadpleegd op 10/11/2025]

Prizyva k Sovesti, *Обжаловать старые решения о призыве [Oude beslissingen over oproeping aanvechten]*, 14/10/2025, <https://instructions.peaceplea.org/prizyvnikam/objalovat-vne-prizyva/> [geraadpleegd op 10/11/2025]

Prizyv k Sovesti, *Призывников предупреждают об ограничениях в правах в связи с неявкой по повесткам [Ze waarschuwen dienstplichtigen over de beperkingen van rechten in verband met het niet verschijnen voor oproeping]* [Telegram post], 11/11/2025, <https://t.me/peaceplea/1477> [geraadpleegd op 25/11/2025]

Prizyv k Sovesti, *Противостоять вербовке на контракт [Contractronsen tegenwerken]*, 14/10/2025, <https://instructions.peaceplea.org/mobilizacia/kontrakt/> [geraadpleegd op 25/11/2025]

Prizyva k Sovestiu, *С весны решения о призыве действуют год [Sinds de lente is de beslissing over een oproeping een jaar geldig]* [Telegram post], 17/09/2025, <https://t.me/peaceplea/1434> [geraadpleegd op 06/11/2025]

Prizyv k Sovesti, *Что поменялось в Положении о ВВЭ и Расписании болезней [Wat is er veranderd in de Beschikking over de VVE en het Schema van Aandoeningen]*, 14/10/2025, <https://instructions.peaceplea.org/voennym/izmeneniya-vvk/> [geraadpleegd op 12/11/2025]

Prizyva k Sovesti, *Что считает «уклонением» Верховный Суд и что важно учитывать призывникам [Wat beschouwt het Hooggerechtshof als ontduiking en wat moet een dienstplichtige weten]*, 27/05/2025, <https://instructions.peaceplea.org/prizyvnikam/uklonenie/> [geraadpleegd op 10/11/2025]

Prizyvanet, *Военный билет – где и как получить в 2022 году [Militair boekje: waar en hoe verkrijgen in 2022?]*, 17/03/2022, https://prizyvanet.ru/voennyj-bilet/?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F [geraadpleegd 25/08/2022]

Prizyvanet, *Как обжаловать решение призывной комиссии [Hoe de beslissing van de oproepingscommissie aanvechten]*, 24/08/2023, <https://prizyvanet.ru/kak-obzhalovat-reshenie-prizyvnoj-komissii/> [geraadpleegd 04/09/2023]

Prizyvanet, *Категория годности «Б» [Geschiktheidscategorie «B»]*, 14/02/2022, <https://www.prizyv.net/kategorii-godnosti/kategoriya-godnosti-b/> [geraadpleegd 25/08/2022]

- Prizyvanet, Категория годности «В» в военном билете [Geschiktheidscategorie «V» in het militair boekje], 20/05/2022, https://prizyvanet.ru/kategoriya-godnosti-v/?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F [geraadpleegd 25/08/2022]
- Prizyvanet, Категория годности «Г» [Geschiktheidscategorie «G»], 15/08/2019, <https://www.prizyv.net/kategorii-godnosti/kategoriya-godnosti-g/> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Prizyvanet, Категория годности «Д» [Geschiktheidscategorie «D»], 06/10/2020, <https://www.prizyv.net/kategorii-godnosti/kategoriya-godnosti-d/> [25/08/2022]
- Prizyvanet, Призыв в армию в 2022 году [Oproeping in het leger in 2022], 23/08/2022, https://prizyvanet.ru/prizyv_v_armiyu/?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F [geraadpleegd 25/08/2022]
- Prizyvanet, Расписание болезней [Lijst van ziektes], s.d., <https://prizyvanet.ru/raspisanie-boleznej/#s-kakimi-boleznyami-ne-berut-v-armiyu> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Prizyvanet. Призыв в армию: сроки призыва, срок службы, кого призывают [Oproeping voor het leger, oproepingsperiodes, termijn dienst, wie roept men op?], 30/10/2025, https://prizyvanet.ru/prizyv_v_armiyu/ [geraadpleegd op 06/11/2025]
- Prizyvanet.ru, Военный билет без службы и законно [Militair boekje zonder dienst en wettelijk], 09/09/2025, https://prizyvanet.ru/voenny_bilet_bez_sluzhby_zakonno/ [geraadpleegd op 12/11/2025]
- Prizyvanet.ru, Вторая волна мобилизации в России [Tweede mobilisatiegolf in Rusland], 14/08/2025, <https://prizyvanet.ru/vtoraya-volna-mobilizacii-v-rossii/> [geraadpleegd op 26/11/2025]
- Prizyvanet.ru, Мобилизационное предписание в военном билете 2025 – что такое и как выглядит [Mobilisatievoorregistratie in militair boekje in 2025 – wat is het en hoe ziet het er uit], 26/05/2025, <https://prizyvanet.ru/mobilizaczionnoe-predpisanie/> [geraadpleegd op 12/11/2025]
- Prizyvanik18.ru, Рекордный осенний призыв 2025: сколько человек призовут в армию? [Record herfstoproeping 2025: hoeveel personen roepen ze in het leger?], 01/10/2025, <https://prizyvanik18.ru/blog/osenniy-prizyv-2025-statistika-izmeneniya> [geraadpleegd op 05/11/2025]
- Pushilin D.V. Призываю земляков, пребывающих в запасе, прибыть в военные комиссариаты [Ik roep landgenoten die in de reserve zitten op naar de militaire commissariaten te gaan] [Telegram post], 19/02/2022, <https://t.me/pushilindenis/2002> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Radio Free Europe, 'Inclined Toward Treason': More And More Russian Soldiers Reportedly Refusing To Fight In Ukraine, 16/04/2022, <https://www.rferl.org/a/russia-ukraine-treason-soldiers-refusing-to-fight/31806466.html> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Radio Free Europe, Parents of Russian Conscripts Fear Their Sons Will Be Pressured Into Joining The War In Ukraine, 02/07/2022, <https://www.rferl.org/a/russia-ukraine-war-illegally-detained-conscripts-pressure/31926058.html> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Radio Free Europe, 'The Orchestra Needs Musicians': Behind The Covert Mobilization To Reinforce Russian Troops In Ukraine, 14/07/2022, <https://www.rferl.org/a/covert-mobilization-reinforce-russian-troops-ukraine/31943783.html> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Radio Svoboda, Мобилизация: облавы и суды [Mobilisatie: raids en rechtbanken], 13/10/2022, <https://www.svoboda.org/a/32081077.html> [geraadpleegd 04/09/2023]
- Radio Svoboda, Сиди тихо [Hou je stil], 01/06/2022, <https://www.svoboda.org/a/zhiznj-i-otkaz-ot-mobilizatsii-v-dnr-sidi-tiho/31877011.html> [geraadpleegd 04/09/2023]
- Radio Svoboda, "Билет в один конец" [Een biljet enkele reis], 18/11/2025, <https://www.svoboda.org/amp/bilet-v-odin-konets-migranty-na-voyne-protiv-ukrainy/33594542.html> [geraadpleegd op 20/11/2025]
- Radio Svoboda, "Вербуют всех" [We rekruteren ze allemaal], 17/07/2025, <https://www.svoboda.org/a/verbuem-vseh/33476831.html> [geraadpleegd op 25/11/2025]
- Radio Svoboda, "Следующая станция - война" [Volgend station – oorlog], 21/10/2025, <https://www.svoboda.org/a/ne-vlezay---prizovem/33565769.html> [geraadpleegd op 24/11/2025]

- Radio Svoboda, *Армия зовёт [Het leger roept]*, 01/04/2025, <https://www.svoboda.org/a/armiya-zovyot/33366626.html> [geraadpleegd op 06/11/2025]
- RAPSI, *BC объяснил разницу между самовольным оставлением места службы и дезертирством [HG liet het verschil tussen zelf verlaten dienst en desertie toe]*, 21/03/2023, https://rapsinews.ru/judicial_analyst/20230321/308764336.html [geraadpleegd op 10/11/2025]
- RBC, *Лицам без гражданства разрешили служить по контракту в российской армии [Staatlozen is het toegestaan onder contract te dienen in het Russische leger]*, 07/07/2025, <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/686bd1c19a79471a178f8c10> [geraadpleegd op 19/11/2025]
- RBC, *Осенний призыв 2025: сроки проведения, повестки, длительность службы, призывной возраст и условия для отсрочки [Herfstoproeping 2025: periodes, oproepingen, lengte van de dienst, oproepingsleeftijd en voorwaarden voor uitstel]*, 29/09/2025, <https://www.rbc.ru/base/02/09/2025/68b1bf649a7947da49ec9eaf> [geraadpleegd op 06/11/2025]
- RBC, *Путин разрешил отправлять подсудимых на военную операцию [Poetin staat toe dat beklaagden naar de militaire operatie gestuurd worden]*, 2024, <https://www.rbc.ru/politics/02/10/2024/66fd3cfd9a794740eabbc85b> [geraadpleegd op 25/11/2025]
- RBK Ukraina, *Мобилизация на оккупированных территориях [Mobilisatie in de bezette gebieden]*, 07/01/2024, <https://www.rbc.ua/ukr/news/zagarbniki-posilyuyut-mobilizatsiyu-okupovanih-1704604119.html> [geraadpleegd op 19/11/2025]
- Realnoe Vremya, *Икс дней до приказа [X dagen tot de verordening]*, 10/03/2023, <https://realnoevremya.ru/articles/275172-dobrovolcy-iz-rt-pytayutsya-vernutsya-s-svo-na-rodinu> [geraadpleegd 04/09/2023]
- Regering van de Russische Federatie, *Правительство Российской Федерации Постановление от 28 марта 2022 г. No 490 Москва [Regering van de Russische Federatie, Beschikking van 28 maart 2022 Nr. 490, Moskou]*, 28/03/2022, <http://static.government.ru/media/files/j5LHd1rFQl6stTK7TtrsjrEGr17ffiCF.pdf> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Re-Russia, *Peculiarities of Hybrid Mobilisation: The commercial contract has become not only the main way of replenishing the front with manpower, but also the primary tool of social stabilisation in times of war*, 19/11/2024, <https://re-russia.net/en/analytics/0212/> [geraadpleegd op 24/11/2025]
- RIA Novosti, *Минцифры опубликовало список специальностей, рекомендованных к отсрочке [Ministerie van Digitale Ontwikkeling publiceert lijst van specialiteiten voorgedragen voor uitstel]*, 27/09/2022, <https://ria.ru/20220927/mintsifry-1819669181.html> [geraadpleegd 29/09/2022]
- RIA Novosti, *Сотрудникам IT-компаний повысят возраст отсрочки от армии до 30 лет [Voor medewerkers van IT-bedrijven verhoogt men de leeftijd voor uitstel van leger naar 30 jaar]*, 04/09/2023, <https://ria.ru/20230904/otsrochka-1894147965.html> [geraadpleegd 04/09/2023]
- RIA Pivden, *В оккупированном Мелитополе начали готовиться к осеннему призыву: кого мобилизуют [In het bezette Melitopol bereidt men de herfstoproeping voor: wie wordt opgeroepen]*, 28/08/2025, [https://ria-m.tv/news/386651/v-okkupirovannom-melitopole-nachali-gotovitsya-k-osennemu-prizyivu-kogo-mobilizuyut-\(skrin\).html](https://ria-m.tv/news/386651/v-okkupirovannom-melitopole-nachali-gotovitsya-k-osennemu-prizyivu-kogo-mobilizuyut-(skrin).html) [geraadpleegd op 19/11/2025]
- RIA Pivden, *Стало відомо, скільки жителів окупованої Мелітопольщини загарбники збираються призвати в армію РФ [Het raakte bekend hoeveel inwoners van de bezette Melitopol regio de binnendringers gaan oproepen voor het Russisch leger]* 03/04/2025, [https://ria-m.tv/ua/news/375538/stalo-vidomo-skilki-jiteliv-okupovanoi-melitopolschini-zagarbniki-zbirayutsya-prizvati-v-armiyu-rf-\(foto\).html](https://ria-m.tv/ua/news/375538/stalo-vidomo-skilki-jiteliv-okupovanoi-melitopolschini-zagarbniki-zbirayutsya-prizvati-v-armiyu-rf-(foto).html) [geraadpleegd op 19/11/2025]
- RIA, *Как получить военный билет [Hoe krijgt men een militair boekje?]*, 22/01/2022, <https://ria.ru/20220122/dokumenty-1769022313.html> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Riamo, *Военный призыв весной 2022 года: что нужно знать [Militaire lente-oproeping in 2022: wat moet je weten]*, 21/05/2022, https://riamo.ru/article/552477/voennyj-prizyv-vesnoj-2022-goda-chto-nuzhno-znat-?utm_referrer=https%3a%2f%2fwww.google.com%2f [geraadpleegd 25/08/2022]
- Rossiyskaya Gazeta, *Путин подписал закон об альтернативной службе в период мобилизации [Poetin ondertekende de wet over de alternatieve dienst tijdens mobilisatie]*, 04/11/2022,

<https://rq.ru/2022/11/04/putin-podpisal-zakon-ob-alternativnoj-sluzhbe-v-period-mobilizacii.html> [geraadpleegd 04/09/2023]

RTVI, *Повестки во сне и наяву [Oproeping in droom en werkelijkheid]*, 25/10/2022, <https://rtvi.com/news/povestki-vo-sne-i-nayavu-kak-prohodili-oblavyy-vo-vremya-mobilizaczii-v-moskve/> [geraadpleegd 04/09/2023]

Russianomics, *Russian recruitment: The first half of 2025* [Substack post], 04/07/2025, <https://janiskluqe.substack.com/p/russian-recruitment-the-first-half> [geraadpleegd 24/11/2025]

Russisch ministerie van Defensie, *Сборы резервистов боевого армейского резерва страны (БАРС) стартуют на Северо-Западе России с 22 ноября [Verzamelen van reservisten van de militaire legerreserve van het land (BARS) start in de noordwestelijke regio vanaf 22 november]*, 16/11/2022, https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12394042@egNews [geraadpleegd 25/08/2022]

Segodnya, *В ЛНР объявлен новый призыв на военную службу [In LVR roept men nieuwe oproeping voor legerdienst af]*, 20/10/2022, <https://www.segodnia.ru/news/247239> [geraadpleegd 25/08/2022]

Sem na Sem, *Госдума приняла сразу несколько законопроектов, существенно расширяющих возможности призыва и потенциальной мобилизации [De Doema nam ineens enkele wetsvoorstellen aan die de mogelijkheden voor oproeping en potentiële mobilisatie gevoelig uitbreidt]*, 26/07/2023, <https://web.archive.org/web/20250706062615/https://semnasem.org/posts/2023/07/26/gosduma-prinyala-srazu-neskolko-zakonoproektov-sushestvenno-rasshiryayushih-vozmozhnosti-prizyva-i-potencialnoj-mobilizacii> [geraadpleegd 04/09/2023]

Shkola Prizyvnik, *Альтернативная гражданская служба (АГС) при мобилизации [Alternatieve burgerdienst bij mobilisatie]*, s.d., <https://netprizyvu.ru/alternativnaya-grazhdanskaya-sluzhba-ags-pri-mobilizacii> [geraadpleegd 04/09/2023]

Shkola Prizyvnik, *Как расторгнуть контракт во время мобилизации [Hoe contract opzeggen tijdens mobilisatie]*, s.d., <https://netprizyvu.ru/kak-rastorgnut-kontrakt-vo-vremya-mobilizacii> [geraadpleegd 04/09/2023]

Shkola Prizyvnik, *Скрыться от военкомата стало нереально [Zich verbergen voor het militair commissariaat wordt niet realistisch]*, 12/04/2023, <https://netprizyvu.ru/news/skrytsya-ot-voenkomata-stalo-nerealno-povestki-budut-rassylat-cherez-qosuslugi-i-po-pochte> [geraadpleegd 04/09/2023]

Shkola Prizyvnik, *Уехал или уезжаю за границу. Как сняться с воинского учета: инструкция [Je ging of gaat naar het buitenland. Hoe je van de militaire lijst schrappen: een instructie]*, 18/04/2023, <https://netprizyvu.ru/news/uekhal-ili-uezzhayu-za-granicu-kak-snyatsya-s-voinskoogo-ucheta-instrukciya> [geraadpleegd 04/09/2023]

Shkola Prizyvnik, *Что такое АГС? [Wat is AGS?]*, s.d., <https://netprizyvu.ru/cto-takoe-ags> [geraadpleegd 25/08/2022]

Shkola Prizyvnik, *Жалобы на военкомат: кому и как подавать [Klacht bij het militair commissariaat: aan wie en hoe indienen]* [telegram post], 24/10/2025, <https://t.me/netprizyvu/3975> [geraadpleegd op 06/11/2025]

Shkola Prizyvnik, *Когда неявка становится преступлением [Wanneer wordt niet verschijnen een misdaad]* [Telegram post], 29/08/2025, <https://t.me/netprizyvu/3818> [geraadpleegd op 10/11/2025]

Shkola Prizyvnik, *Количество проходящих АГС растет второй год подряд [Het aantal dat alternatieve dienstplicht vervult stijgt het tweede jaar op rij]* [Telegram post], 15/09/2025, <https://t.me/netprizyvu/3859> [geraadpleegd op 12/11/2025]

Shkola Prizyvnik, *Контракт вместо мобилизации [Contract in plaats van mobilisatie]* [Telegram post], 22/09/2025, <https://t.me/netprizyvu/3879> [geraadpleegd op 25/11/2025]

Shkola Prizyvnik, *Не получил повестку — приди в течение 2-х недель [Je ontving geen oproeping, kom binnen de twee weken]* [telegram post], 30/09/2025, <https://t.me/netprizyvu/3897> [geraadpleegd op 06/11/2025]

Shkola Prizyvnik, *Осенью или весной вас призвали [Ze riepen je op in de lente of de herfst]* [Telegram post], 27/08/2025, <https://t.me/netprizyvu/3816> [geraadpleegd op 06/11/2025]

- Shkola Prizyvnik, *Реальные сроки за уклонение [Reële termijnen voor ontduiking]*, [Telegram post] 22/10/2025, <https://t.me/netprizyvu/3964> [geraadpleegd op 10/11/2025]
- Shkola Prizyvnik, *Снятие с учёта за границей [Van het register schrappen vanuit het buitenland]* [Telegram post], 06/09/2025, <https://t.me/netprizyvu/3837> [geraadpleegd op 06/11/2025]
- Sibir Realii, *Добровольцев на войну в Украину вербуют рекордными темпами [Ze ronselen tegen een recordtempo vrijwilligers voor de oorlog in Oekraïne]*, 15/11/2024, <https://www.sibreal.org/a/dobrovoltsev-na-voynu-v-ukrainu-verbuyut-rekordnymi-tempami/33203711.html> [geraadpleegd op 25/11/2025]
- Sibir Realii, *"Запугивали обнулением"[Angst aangejaagd met vernietiging]*, 28/10/2025, <https://www.sibreal.org/a/zapugivali-obnuleniem-kak-rossiyskih-srochnikov-zastavlyayut-podpisyvat-kontrakty/33570370.html> [geraadpleegd op 25/11/2025]
- Sirena, *Регионы массово урезают выплаты военным [Regio's snijden massaal in betalingen militairen]* [Telegram post], 28/10/2025., https://t.me/news_sirena/40982 [geraadpleegd op 13/11/2025]
- Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikam, *Военный билет: что нужно знать про военный билет в 2022 году? [Militair boekje: wat moet je weten over het militair boekje in 2022?]*, 16/03/2022, <https://armyhelp.ru/voennyiy-bilet/> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikam, *Категории годности к военной службе в России [Geschiedheidscategorieën voor legerdienst in Rusland]*, 29/04/2022, https://armyhelp.ru/kategorii-godnosti-k-voennoy-sluzhbe/#category_V [geraadpleegd 25/08/2022]
- Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikam, *Категория годности «В» [Geschiedheidscategorie "V"]*, 08/04/2022, <https://armyhelp.ru/kategorii-godnosti-k-voennoy-sluzhbe/kategoriya-godnosti-v/> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikam, *Контрольное медицинское освидетельствование: кмо в военкомате [Controle medisch certificaat: kmc in het militaire commissariaat]*, 22/10/2021, <https://armyhelp.ru/kmo/> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikam, *Военный билет [Militair boekje]*, 02/10/2025, <https://armyhelp.ru/voennyiy-bilet/> [geraadpleegd op 12/11/2025]
- Sluzhba Pomoshchi Prizyvnikam, *Как встать на воинский учет при получении гражданства в 2025 году [Hoe op het militair register komen na verkrijgen staatsburgerschap in 2025]*, 24/03/2025, <https://armyhelp.ru/kak-vstat-na-voinskiy-uchet-pri-poluchenii-grazhdanstva/> [geraadpleegd op 20/11/2025]
- Soldatenmoeders van St.-Petersburg, *FAQ, s.d.*, <https://soldiersmothers.ru/prizyvniku/faq> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Soldatenmoeders van St.-Petersburg, *В помощь пострадавшему [Hulp aan slachtoffers]*, s.d., <https://soldiersmothers.ru/voennosluzhashemu/v-pomoshh-postradavshemu> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Soldatenmoeders van St.-Petersburg, *Допризывнику [Voorproeeping]*, s.d., <https://soldiersmothers.ru/prizyvniku/plan-dejstvii-2> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Soldatenmoeders van St.-Petersburg, *Служба по контракту [Contractdienst]*, s.d., <https://soldiersmothers.ru/voennosluzhashemu/sluzhba-po-kontraktu> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Stad Novosibirsk, *О мобилизационном резерве [Over de gemobiliseerde reserve]*, 24/02/2022, <https://novo-sibirsk.ru/adm/sovet/news/305263/> [geraadpleegd 25/08/2022]
- Stockholm Centre for Eastern European Studies (SCEEUS), *The Future Russian Way of War Part 1: State Mobilisation*, 26/09/2025, <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/other-publications/the-future-russian-way-of-war-part-1-state-mobilisation.pdf> [geraadpleegd 26/11/2025]
- Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP) Berlin, *Russia in the Occupied Territories of Ukraine - Stiftung Wissenschaft und Politik*, 05/09/2024, <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2024C38/> [geraadpleegd op 26/11/2025]
- TASS, *Прокурор отменил первое в России уголовное дело за уклонение от мобилизации [Procuratuur annuleert de eerste strafzaak in Rusland over ontduiking mobilisatie]*, 07/10/2022, <https://tass.ru/proisshestviya/15986453> [geraadpleegd 04/09/2023]

The Bell, *Власти заявили, что мобилизованные граждане не смогут пройти альтернативную гражданскую службу вместо военной* [De autoriteiten verklaarden dat een gemobiliseerde burger geen alternatieve dienst in plaats van militaire dienst kan doen], 25/09/2022, <https://thebell.io/mobilizovannye-grazhdane-ne-smogut-proyti-alternativnyu-grazhdanskuyu-službu-vmesto-voennoy> [geraadpleegd 29/09/2022]

The Economist, *Russia is resorting to desperate measures to recruit soldiers*, 01/08/2023, <https://www.economist.com/europe/2023/08/01/russia-is-resorting-to-desperate-measures-to-recruit-soldiers> [geraadpleegd 04/09/2023]

The Insider, *Не менее 18,5 тысячи человек осудили в России за дезертирство и самовольное оставление части за время полномасштабной войны в Украине* [Minstens 18.500 personen sinds begin oorlog in Oekraïne veroordeeld voor desertie en ongeoorloofd verlaten van de dienst], 19/08/2025, <https://theins.ru/news/284177> [geraadpleegd op 27/11/2025]

The Moscow Times, *Anything But More Mobilization: Russia's Stealthy Push to Find More Soldiers*, 06/04/2023, <https://www.themoscowtimes.com/2023/04/06/anything-but-more-mobilization-russias-stealthy-push-to-find-more-soldiers-a80732> [geraadpleegd op 19/11/2025]

The Moscow Times, *Anything But More Mobilization: Russia's Stealthy Push to Find More Soldiers*, 06/04/2023, <https://www.themoscowtimes.com/2023/04/06/anything-but-more-mobilization-russias-stealthy-push-to-find-more-soldiers-a80732> [geraadpleegd 04/09/2023]

The Moscow Times, *Разведка США: потери России в Украине достигли почти 300 тысяч человек* [Veiligheidsdienst VS: de verliezen van Rusland in Oekraïne bereikt 300.000 man], 18/08/2023, <https://www.moscowtimes.ru/2023/08/18/razvedka-ssha-poteri-rossii-v-ukraine-dostiqli-pochti-300-tisyach-chelovek-a52439> [geraadpleegd 04/09/2023]

UNN, *На оккупированных территориях студентов с "хвостами" заставляют идти в армию РФ* [In de bezette gebieden dwingt men treuzelende studenten in het leger van de RF], 07/06/2025, <https://unn.ua/ru/news/na-okkupirovannikh-territoriyakh-studentov-s-khvostami-zastavlyayut-idti-v-armiyu-rf-tspd-snbo> [geraadpleegd op 19/11/2025]

UNN, *Репрессии, рейды, блокпосты: оккупанты усиливают принудительную мобилизацию украинцев на ВОВ* [Repressie, raids en controleposten: de bezetters versterken gedwongen mobilisatie van Oekraïners in TBG], 26/06/2025, <https://unn.ua/ru/news/repressii-reidi-blokposti-okkupanti-usilivayut-prinuditelnuyu-mobilizatsiyu-ukraintsev-na-vot> [geraadpleegd op 19/11/2025]

Vazhnie Istorii, *Как российские власти провалили мобилизацию* [Hoe de Russische autoriteiten faalden in de mobilisatie], 21/10/2022, <https://istories.media/stories/2022/10/21/kak-rossiiskie-vlasti-provalili-mobilizatsiyu/> [geraadpleegd 04/09/2023]

Vazhnye Istorii, *В 2024 году контракт с Минобороны подписали до 407 тыс. россиян* [In 2024 tekenden 407.000 Russen een contract bij Defensie], 30/05/2025, <https://istories.media/stories/2025/05/30/v-2024-godu-kontrakt-s-minoboroni-podpisali-do-407-tis-rossiyan/> [geraadpleegd op 24/11/2025]

Vazhnye Istorii, *Во втором квартале 2025 года контракт с Минобороны подписали 37,9 тыс. человек.* [In het tweede kwartaal van 2025 tekenden 37.9 duizend personen een contract met Defensie], 18/08/2025, <https://istories.media/news/2025/08/18/vo-vtorom-kvartale-2025-goda-kontrakt-s-minoboroni-podpisali-379-tis-chelovek-eto-v-25-raza-menshe-chem-god-nazad/> [geraadpleegd op 24/11/2025]

Vazhnye Storii, *Юношей с оккупированных территорий Украины впервые призвали в армию России* [Jongeren van de bezette gebieden van Oekraïne voor het eerst naar het leger van Rusland gestuurd], 19/11/2024, <https://istories.media/news/2024/11/19/yunoshei-s-okkupirovannikh-territorii-ukraini-vpervie-prizvali-v-armiyu-rossii/> [geraadpleegd op 13/11/2025]

Vc.ru, *Самовольное оставление части (337 УК РФ) в 2024 году — Юрист Королёв Дмитрий* [Eigengerechtig verlaten van eenheid (337SW) in 2024, jurist Korolev Dmitriy], 12/05/2024, <https://vc.ru/id1469824/1170209-samovolnoe-ostavlenie-chasti-337-uk-rf-v-2024-godu> [geraadpleegd op 10/11/2025]

Vedomosti, *Отсрочку от мобилизации получили аспиранты* [Graduaten kregen uitstel van mobilisatie], 07/10/2022, <https://www.vedomosti.ru/society/articles/2022/10/07/944298-otsrochku-ot-mobilizatsii-poluchili-aspiranti> [geraadpleegd 04/09/2023]

Verstka, В 88,5 % случаев суды отказывают призывникам в альтернативной службе [In 88,5% van de gevallen weigeren de rechtbanken aan dienstplichtigen de alternatieve dienst], 15/07/2022, <https://verstka.media/otkazy-v-ags/> [geraadpleegd 25/08/2022]

Verstka, Отсрочка от мобилизации [Uitstel van mobilisatie], 05/09/2023, <https://verstka.media/kak-zakonno-poluchit-otsrochku-i-ne-popast-na-front-v-2023-godu> [geraadpleegd 04/09/2023]

Verstka, Цифровизацией занимается буквально одна бабка [Er houdt zich letterlijk een enkele vrouw bezig met de digitalisering], 28/08/2023, https://verstka.media/kak-voenkomaty-gotovyatsya-k-vvedeniyu-ehlektronnyh-reestrov?tq_rhash=50c15772c2a105 [geraadpleegd 04/09/2023]

Verstka, 900 россиян осудили за уклонение от срочной службы в 2024-м [In 2024 zijn er 900 Russen veroordeeld voor dienstontduiking], 16/04/2025, <https://verstka.media/boleee-900-rossiyan-osudili-za-uklonenie-ot-srochnoj-sluzhby-v-2024-godu> [geraadpleegd op 10/11/2025]

Verstka, Бессрочный контракт или в штурма: с «СВО» не отпускают домой [Open contract of in de stormafdeling: van de SVO laat men niemand naar huis], 12/02/2025, https://verstka.media/peace_negotiation_perpetual_contract_svo_news [geraadpleegd op 13/11/2025]

Verstka, Весенне-летний призыв 2025: что делают власти [Jaarlijkse lenteoproeping 2025: wat doen de autoriteiten], 27/06/2025, <https://verstka.media/elektronnye-povestki-rekordnyi-plan-i-oblavny-v-metro-cho-proishodit-vo-vremya-vesennego-prizyva-2025> [geraadpleegd op 24/11/2025]

Verstka, Весенний призыв 2025: какие нововведения ждут призывников? [Lenteoproeping 2025: welke nieuwigheden wachten de dienstplichtigen?], 31/03/2025, <https://verstka.media/vesennij-prizyv-2025-elektronnye-povestki-novyj-spisok-boleznej-i-otpravka-v-chasti-kruglyj-god> [geraadpleegd op 19/11/2025]

Verstka, На случай новой мобилизации [In geval van een nieuwe mobilisatie], 16/03/2023, <https://verstka.media/на-случай-новой-мобилизации> [geraadpleegd op 12/01/2026]

Verstka, Осенний призыв 2025: сколько стоит откосить от армии [Herfstoproeping 2025: hoeveel kost het om het leger te ontduiken], 17/09/2025, <https://verstka.media/kak-rossiyanam-predlagayut-otkosit-ot-prizyva-v-armiyu> [geraadpleegd op 27/11/2025]

Verstka, Осенний призыв в России: новые правила и цифровые повестки [Herfstoproeping in Rusland: nieuwe regels en digitale oproeping], 22/09/2025, <https://verstka.media/osennij-prizyv-v-rossii-novye-pravila-i-cifrovye-povestki> [geraadpleegd op 24/11/2025]

Verstka, Полицейским платят 100 тыс за вербовку задержанных на «СВО» [Aan de politie betaalt men 100.000 voor het ronselen van gedetineerden voor de SMO], 10/07/2025, <https://verstka.media/kak-policeiskie-otpravlyayut-zaderzhannyh-na-voynu-vmesto-suda> [geraadpleegd op 25/11/2025]

Verstka, Срочников всё чаще заставляют подписывать контракт на «СВО» [Men doet dienstplichten steeds vaker een contract voor de SMO tekenen], 26/06/2025, <https://verstka.media/kak-srochnikov-prinuzhdayut-podpisyvat-kontrakty> [geraadpleegd op 25/11/2025]

Verstka, Срочников чаще заставляют подписывать контракт с Минобороны, [Men doet dienstplichtigen steeds vaker een contract tekenen], 13/11/2024, <https://verstka.media/kontrakt-minoborony-prinuzhdenie-news> [geraadpleegd op 25/11/2025]

Voennye Advokaty, Минцифры ужесточило требование к ИТ-компаниям для получения отсрочки [Ministerie verstrengt eisen voor IT-bedrijven om uitstel te verkrijgen] [Telegram post], 24/05/2023, https://t.me/voen_advokaty/929 [geraadpleegd 04/09/2023]

Voennye Advokaty, Новая повестка по мобилизации: зачем она? [Nieuw oproepingsformulier voor mobilisatie, waarom is het er?] [Telegram post], 27/07/2023, <https://t.me/advstreet/3602> [geraadpleegd 04/09/2023]

Voennye Advokaty, А что там с загранпаспортами призывников? [En wat met het reispaspoort van dienstplichtigen?], 13/06/2023, https://t.me/voen_advokaty/949 [geraadpleegd 04/09/2023]

Voennye Advokaty, Авиадиспетчера приговорили к 2 годам и 10 месяцам колонии [Luchtverkeersleider veroordeeld tot 2 jaar en tien maanden gevangenis] [Telegram post], 29/04/2023, https://t.me/voen_advokaty/958 [geraadpleegd 04/09/2023]

Voennye Advokaty, *Все важные изменения этого года для призывников [Alle belangrijke veranderingen van dit jaar voor dienstplichtigen]* [Telegram post], 13/07/2023, https://t.me/voen_advokaty/965 [geraadpleegd 04/09/2023]

Voennye Advokaty, *Закон о круглогодичном призыве принят во втором чтении [Wet over oproepingen jaar rond aangenomen in tweede lezing]* [Telegram post], 21/10/2025, https://t.me/voen_advokaty/1582 [geraadpleegd op 05/11/2025]

Voennye Advokaty, *Запрет на выезд из России: как работают ограничения? [Verbod om Rusland te verlaten: hoe werken de beperkingen?]* [Telegram post], 27/10/2025, https://t.me/voen_advokaty/1586 [geraadpleegd op 26/11/2025]

Voennye Advokaty, *Как оспорить решение о призыве в новых условиях? [Hoe een beslissing tot oproeping aanvechten volgens de nieuwe regels]* [Telegram post], 19/06/2023, https://t.me/voen_advokaty/955 [geraadpleegd 04/09/2023]

Voennye Advokaty, *Как повышение призывного возраста скажется на молодых людях 27-30 лет [Hoe ziet de verhoogde oproepingsleeftijd er uit voor jongeren]*, 25/07/2023, https://t.me/voen_advokaty/980 [geraadpleegd 04/09/2023]

Voennye Advokaty, *Личная явка в военкомат для снятия с учета стала необязательной [Persoonlijk aanwezig zij op het militaire commissariaat om te schrappen van militaire lijst is niet verplicht meer]* [Telegram post], 14/08/2023, https://t.me/voen_advokaty/991 [geraadpleegd 04/09/2023]

Voennye Advokaty, *Осужденных к лишению свободы поставят на воинский учет [Tot vrijheidsberoving veroordeelden zullen op de militaire lijst komen]*, 20/06/2023, https://t.me/voen_advokaty/956 [geraadpleegd 04/09/2023]

Voennye Advokaty, *Полиция с военкоматами проводят облавы на мигрантов, недавно получивших гражданство России [De politie voert met de militaire commissariaten raids uit op migranten die recent Russisch staatsburgerschap verwierven]* [Telegram post], 17/08/2023, https://t.me/voen_advokaty/993 [geraadpleegd 04/09/2023]

Voennye Advokaty, *Правительство меняет правила ВВК [De regering wijzigt de regels van de VVK]* [Telegram post], 08/09/2025, https://t.me/voen_advokaty/1539 [geraadpleegd op 05/11/2025]

Voennye Advokaty, *Распаковка военных законопроектов [Het uitpakken van wetsvoorstellen]* [Telegram post], 27/07/2023, https://t.me/voen_advokaty/981 [geraadpleegd 04/09/2023]

Voennye Advokaty, *Снятие с воинского учёта: теория vs практика [Schrappen van militaire lijst: theorie tegenover praktijk]* [Telegram post], 24/08/2023, https://t.me/voen_advokaty/997 [geraadpleegd 04/09/2023]

Voennye Advokaty, *Суд назначил компенсацию за незаконное преследование за уклонение от мобилизации [Rechtbank kent compensatie toe voor onwettige vervolging voor ontduiking van mobilisatie]* [Telegram post], 14/07/2023, https://t.me/voen_advokaty/968 [geraadpleegd 04/09/2023]

Voennye Advokaty, *Что делать, если срочников принуждают подписывать контракты? [Wat te doen wanneer dienstplichtigen gedwongen worden een contract te tekenen?]* [Telegram post], 03/11/2025, https://t.me/voen_advokaty/1592 [geraadpleegd 12/11/2025]

Voennye Advokaty, *Что такое «СОЧ» и какие могут быть последствия [Wat is een SOCh en wat kunnen de gevolgen zijn]* [Telegram post], 03/05/2023, https://t.me/voen_advokaty/913 [geraadpleegd op 05/11/2025]

Voennye Advokaty, *Штрафы за неявку в военкомат повысят, но не так сильно как планировали [De boetes voor het niet aanbieden bij het militair commissariaat wordt verhoogd, maar niet zo sterk als aangekondigd]* [Telegram post], 24/07/2023, https://t.me/voen_advokaty/977 [geraadpleegd 04/09/2023]

Voennye Advokaty, *Электронные повестки для прохождения военных сборов [Elektronische oproepingen voor militaire trainingen]* [Telegram post], 06/11/2025 https://t.me/voen_advokaty/1596 [geraadpleegd op 06/11/2025]

Voennye Advokaty, *Госдума окончательно приняла законопроект о круглогодичном призыве [De Doema nam tenslotte het wetsvoorstel aan over oproeping jaar rond]* [Telegram post], 28/10/2025, https://t.me/voen_advokaty/1588 [geraadpleegd op 05/11/2025]

Voennye Advokaty, Новые указания Минобороны РФ [Nieuwe instructies van Defensie RF] [Telegram post], 13/05/2023, https://t.me/voen_advokaty/921 [geraadpleegd op 01/12/2025]

Voennye Advokaty, От IT-специалистов до священников [Van IT-specialisten tot priesters] [Telegram post], 11/11/2025, https://t.me/voen_advokaty/1600 [geraadpleegd op 25/11/2025]

Vot Tak, Как в России работает бизнес по вербовке на войну с Украиной [Hoe in Rusland het ronselwereld voor de oorlog in Oekraïne werkt], 27/11/2025, <https://vot-tak.tv/90229351/-kak-rabotaet-biznes-po-verbovke-na-voynu> [geraadpleegd op 27/11/2025]

Vot Tak, На оккупированной территории Херсонской и Запорожской областей начался первый призыв в российскую армию [In de bezette gebieden van de oblasten Kherson en Zaporizhe begon de eerste oproeping van het Russische leger], 31/10/2024, <https://vot-tak.tv/83248339/priziv-v-armiy> [geraadpleegd op 18/11/2025]

Vot Tak, Оккупационная армия пополнилась украинцами. Het bezettingsleger wordt aangevuld met Oekraïners], 21/11/2024, <https://vot-tak.tv/83582987/ukraincy-v-rus-armii> [geraadpleegd op 18/11/2025]

Vot Tak, Пугали «грузом 200» [Ze joegen angst aan met "vracht 200"], 07/03/2025, <https://vot-tak.tv/85448415/otpraviv-na-voiny> [geraadpleegd op 25/11/2025]

Vot Tak, Срочники, которые не уйдут на дембель [Dienstplichtigen die niet ontslagen zullen worden], 17/04/2025, <https://vot-tak.tv/86219847/pogibszie-sroczniki> [geraadpleegd op 20/11/2025]

Wall Street Journal, Russia's Dwindling Manpower in Ukraine Spurs Recruitment Drive, 26/08/2022, <https://www.wsj.com/articles/russias-dwindling-manpower-in-ukraine-spurs-recruitment-drive-11661510108> [geraadpleegd 26/08/2022]

Yuridicheskaya Konsultatsiya Rossiyskou Gazety, Порядок обжалования решения военно-врачебной комиссии [Procedure voor betwistte beslissing van militaire-artsen commissie], 14/11/2019, <https://pravo.ru/rubrics/question/12647/> [geraadpleegd 25/08/2022]

Zmina, Госдума одобрила круглогодичный призыв в армию РФ, правила распространили и на оккупированные территории [Doema keurde oproepingen voor leger RF tijdens hele jaar goed, de regels zijn ook toepasbaar in bezette gebieden], 11/11/2025, <https://zmina.info/ru/news-ru/gosduma-odobrila-kruglogodichnyj-prizyv-v-armiyu-rf-pravila-rasprostranili-i-na-okkupirovannye-territorii/> [geraadpleegd op 18/11/2025]

Zmina, Оккупантов в Луганской, Донецкой области и в Крыму похвалили за образцовый "призыв" срочников в ряды российской армии [De bezetters in de Loegansk, Donetsk oblasten en de Krym zijn geloofd voor de voorbeeldige oproeping van dienstplichtigen in de rangen van het Russische leger], 23/09/2025, <https://zmina.info/ru/news-ru/okkupantov-v-luganskoj-doneczkoj-oblasti-i-v-krymu-pohvalili-za-obrazczovyj-prizyv-srochnikov-v-ryady-rossijskoj-armii/> [geraadpleegd op 19/11/2025]

Zvezda, БАРС: военная служба на полставки [BARS: halftijdse militaire dienst], 07/09/2021, <https://zvezdaweb.ru/news/202196111-LmRRi.html> [geraadpleegd 25/08/2022]

Постановление Правительства РФ от 04.07.2013 N 565 (ред. от 29.08.2025) "Об утверждении Положения о военно-врачебной экспертизе" [Beschikking van de regering van de RF van 04/07/2013 nr. 565 (redactie van 29.08.2025) «Over de bevestiging van Beschikking over de Militair-medische Keuring», 29/08/2025, https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_149096/ [geraadpleegd 10/11/2025]

Уголовный кодекс Российской Федерации" от 13.06.1996 N 63-ФЗ [Strafwet van de Russische Federatie van 13.06.1996 Nr. 63-FZ], 04/08/2023 15/10/2025, https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/ [geraadpleegd 04/09/2023 12/11/2025]

Федеральный закон "О воинской обязанности и военной службе" от 28.03.1998 N 53-ФЗ (последняя редакция от 29/09/2025) [Federale wet "« Over de militaire dienstplicht en de militaire dienst" » van 28/03/1998 Nr. 53-FZ (laatste redactie van 29/09/2025), 29/09/2025, https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_18260/ [geraadpleegd 25/08/2022]

Федеральный закон "О мобилизационной подготовке и мобилизации в Российской Федерации" от 26.02.1997 N 31-ФЗ (последняя редакция) [Federale wet " Over mobilisatievoorbereiding en mobilisatie in de

Russische Federatie » van 26/02/1997 Nr. 31-F3 (laatste redactie), 14/07/202223/03/2024,
https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_13454/ [geraadpleegd 25/08/202212/11/2025]

Федеральный закон "Об альтернативной гражданской службе" от 25.07.2002 N 113-ФЗ (последняя редакция) [Federale wet "Over de alternatieve burgerdienst" van 25/07/2002 Nr. 113-FZ (laatste redactie), 04/08/2023, https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_37866/ [geraadpleegd op 26/11/2025]